

**SOSYAL BİLGİLERDE SOSYAL SORUMLULUK BİLİNCİ
KAZANDIRMA: BELİRLİ GÜN VE HAFTALARA İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Leyla DÖNMEZ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI
Ekim, 2016
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLERDE SOSYAL SORUMLULUK
BİLİNCİ KAZANDIRMA: BELİRLİ GÜN VE
HAFTALARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Hazırlayan
Leyla DÖNMEZ

Danışman
Prof. Dr. Hakkı YAZICI

AFYONKARAHİSAR 2016

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Sosyal Bilgilerde Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Belirli Gün ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşleri**” adlı çalışmayı tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

21/11/2016
Leyla DÖNMEZ

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Nusret KOCA

: Doç. Dr. Eyüp ARTVİNLİ

:

:

İlköğretim Anabilim dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Leyla DÖNMEZ' in, “**Sosyal Bilgilerde Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Belirli Gün ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşleri**” başlıklı tezini değerlendirmek üzere 21/11/2016 günü, saat 10:00’ da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet YARAMIŞ
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET

SOSYAL BİLGİLERDE SOSYAL SORUMLULUK BİLİNCİ KAZANDIRMA: BELİRLİ GÜN VE HAFTALARA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Leyla DÖNMEZ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

Ekim, 2016

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Bu çalışma ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada cinsiyet, hizmet yılı, öğrenim durumu ve görev yapılan okulun bulunduğu yerleşim birimi gibi bazı değişkenlerin katılımcılar üzerindeki etkisi incelenmiştir.

Bu araştırmaya Manisa ilinde bulunan ve 198 ortaokulda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden oluşan toplam 338 kişi katılmıştır.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan 23 maddelik bir anket geliştirilmiştir. Uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler, istatistik program kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmanın amaçlarına uygun olarak, araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel bilgileri, yorumları ve görüşlerini betimlemek için frekans (f), yüzde (%) hesaplamaları uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan anketin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla faktör ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Faktör yükü 0.45' in

altında olan ve uygun görülmeyen maddeler çıkarılmıştır. KMO değeri .66 bulunmuş, güvenilirlik çalışması için hesaplanan iç tutarlılık katsayısı (Cronbachalpha) değerinin $\alpha=0.85$ olduğu görülmüştür. Yapılan güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular, anketin güvenilir bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların etkili olduğu düşüncesinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; sosyal bilgiler dersinde öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalar hakkındaki öğretmen görüşlerinin cinsiyet, hizmet yılı, öğrenim durumu, görev yeri değişkenlerinde bazı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Sosyal Sorumluluk Bilinci, Belirli Gün ve Haftalar, Öğretmen Görüşleri.

ABSTRACT

STIMULATE AWARENESS ABOUT SOCIAL RESPONSIBILITY IN SOCIAL STUDIES: TEACHER VIEWS ON SPECIAL DAYS AND WEEKS

LEYLA DÖNMEZ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
ENSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PRIMARY EDUCATION**

October, 2016

Advisor: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

With this study, social studies teachers are aimed to determine the views on benefiting from Special Days and Weeks to stimulate awareness of students about social responsibility. In addition, impacts of some variables as gender, education level, years of service, accommodation unit on participants were also examined in this study.

A total of 338 people, who are located in Manisa province and consist of the social studies teachers working in 198 secondary schools, have participated in this research.

A 23 item scale prepared by the researcher has been developed in order to determine social studies teachers' views on benefiting from Special Days and Weeks to create responsibility. The data obtained by using surveys were analyzed by using statistics program.

Frequency (f) and percentage (%) calculations were performed to describe the personal information, comments and the views of the teachers surveyed for the purposes of the research. Factor and reliability analyzes were performed in order to

determine the construct validity of the scale used in the study. Materials whose factor loading are below 0.45 and inappropriate are removed. KMO value was found .66 and the value of internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) that is calculated for reliability of the study was found as $\alpha = 0.85$. Findings related to material reliability studies show that the scale has a reliable structure

According to the results of the survey, it is observed that Special Days and Weeks are effective for social studies teachers to create awareness about social responsibility. Therefore, there are some differences in sex, years of service, education level and positions variables of teachers' views about Special Days and Weeks on gaining social responsibility in social studies lessons.

Keywords: Social Studies, Social Responsibility, Special Days and Weeks, Teacher Feedback.

ÖNSÖZ

İnsanın insanla, insanın çevresiyle olan ilişkilerini konu edinen Sosyal Bilgiler dersi, toplumun sosyal sorumluluk bilinci üzerindeki etkisini ve geçerliliğini de her geçen gün arttırarak korumaktadır. Gerek yaşamın içinden sunduğu, gerçek hikâyeler ve alıntılar ile gerekse ortaokullarda ders olarak işlenen, müfredat programındaki çeşitlilikle buna imkân ve fayda sağlamaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin geniş bir perspektif ile yaşamın içinde yer alması etki alanlarını güçlendirmiş, bir noktadan sonra ise toplumun düstur olarak alması gereken kuralların belirlenmesine de yardımcı olmuştur. İşte tam da bu noktada sosyal bilgiler dersinde, müfredat kapsamında uygulanan çeşitli etkinlikler ile zenginleştirilmiş bir program sahaya sunulmuştur. Bu etkinliklerin bir kısmı belirli gün ve haftalardan oluşmaktadır. Bireylerin sosyal sorumluluk bilinci üzerinde etkili olacağı düşünülen, belirli gün ve haftalar yaşamın içinde olan somut verileri, bireylere aktarmada büyük önem taşımaktadır.

Belirli gün ve haftalar içerik açısından, toplumun yaşam biçimini yansıtmakta, sosyal bir öğrenme alanı sağlamaktadır. Bireylerin Sosyal Bilgiler dersinde yer alan bu etkinliklere önem vermeleri ve bunu benimsemeleri sosyal sorumluluk bilinci üzerindeki yansımaları güçlendirmekte, aynı zamanda içten içe toplumun kökleriyle olan bağlarının da gelecek nesillere taşınmasında etkin olduğu görüşünü savunma noktasında etken bir temsil oluşturmaktadır.

Bu çalışma ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci üzerindeki etkilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci üzerindeki görüşleri alınarak, yorumlamalar yapılmıştır.

Yapılan araştırma üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde kuramsal çerçeve ve ilgili literatür incelenmiştir. İkinci bölümde araştırmanın yöntemi belirtilmiştir. Üçüncü bölümde elde edilen bulgular ve bulgulara dayalı yorumlar alınmıştır. Sonuç ve tartışma ile çalışma tamamlanmıştır.

“Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Belirli Gün ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşleri” başlıklı Yüksek Lisans Tezimin hazırlanıp tamamlanmasında desteği ile sürekli yardımcı olan ve yol gösterici değerlendirmelerinden dolayı danışmanım Prof. Dr. Hakkı YAZICI’ya teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmamda büyük emeği bulunan Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL hocama ve Yrd. Doç. Dr. Koray KASAPOĞLU’na teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda çalışmam boyunca desteğini benden esirgemeyen, her saatte danışabildiğim ve her konuda büyük bir özveriyle açıklamalarda bulunan hocam, Arş. Gör. Dr. Kürşat KOCA’ya çok teşekkür ederim.

Ve doğduğum günden bugüne dek her zaman yanımda bulunan ve destek olan annem ve babama, çalışmam boyunca benden desteğini esirgemeyen değerli kardeşlerime teşekkür ederim.

Ayrıca her an desteğini gördüğüm, akademik becerileriyle de yanımda olmasından onur duyduğum Mehmet Sait BARAN’a çok teşekkür ederim.

Leyla DÖNMEZ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
EKLER.....	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1
1. PROBLEM DURUMU	2
2. TEZİN AMACI.....	4
3. TEZİN ÖNEMİ.....	4
4. PROBLEM CÜMLESİ	5
5. ALT PROBLEMLER.....	5
6. SAYILTILAR	5
7. SINIRLILIKLAR.....	6
8. TANIMLAR.....	6

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1. EĞİTİM PROGRAMI VE DERS DIŞI ETKİNLİKLER İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	8
1.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ	8
1.1.1. Sosyal Bilgilerin Amaçları ve Önemi.....	9
1.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Toplumsal Sorumluluk...	12
1.1.3. Sınıf Dışı Eğitim	14
1.1.4. Sınıf Duvarları Dışına Çıkmanın Öğrenene Kazandırdıkları ...	17

1.1.5. Sınıf Dışı Eğitimin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Önemi	22
1.1.6. Türk Milli Eğitim Sisteminde Ders Dışı Etkinlikler	23
1.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Toplum Hizmet Uygulamaları....	24
1.1.8. Toplum, Hizmet ve Uygulama Kavramları	26
1.1.9. Öğretmen Yetiştirme Programında Toplum Hizmet Uygulamaları	28
1.2. DEĞER ÖĞRETİMİ.....	30
1.2.1. Ailede, Okulda ve Çevrede Değerler	36
1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÜNCEL OLAYLAR.....	40
1.3.1. Belirli Gün ve Haftalar	42
1.3.2. Okullarda Kutlanacak Olan Belirli Gün ve Haftalar	43
1.3.3. Belirli Gün ve Haftalarda Yapılan Etkinliklerin Hedefleri	45
2. İLGİLİ LİTERATÜR	46

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. YÖNTEM VE MATERYAL.....	50
1.1. ARAŞTIRMA MODELİ	50
1.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	50
1.3. ÖLÇME ARACININ GELİŞTİRİLMESİ.....	51
1.4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	53
1.5. VERİLERİN ANALİZİ	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

1. CİNSİYET DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	59
1.1. CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI	59
1.2. CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU	59
2. HİZMET YILI DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR	68
2.1. HİZMET YILI DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI	68

2.2. HİZMET YILI DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU.....	69
3. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	80
3.1. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI.....	80
3.2. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU.....	82
4. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	91
4.1. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI	91
4.2. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU.....	91
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	103
KAYNAKÇA.....	110
EKLER.....	122
Ek 1. Anket formu	122
Ek 2. İzin Formu.....	125

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.....	16
Tablo 2: Döndürülmüş Bileşenler Matrisi.....	53
Tablo 3: 5’li Derecelendirme Ölçeği Puan Aralığı	55
Tablo 4: Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Belirli Gün Ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı	56
Tablo 5: Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı	59
Tablo 6: Cinsiyet Değişkenine Göre, Sorulara İlişkin Verilerin Dağılımı.....	59
Tablo 7: Cinsiyet Değişkenine Göre, Boyutlara Ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı	67
Tablo 8: Hizmet Yılı Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı	69
Tablo 9: Hizmet Yılına Göre Maddelere İlişkin Verilerin Dağılımı.....	69
Tablo 10: Hizmet Yılı Değişkenine Göre Boyutlara Ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı	78
Tablo 11: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı	82
Tablo 12: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Maddelere İlişkin Verilerin Dağılımı	82
Tablo 13: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Boyutlara Ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı	89
Tablo 14: Görev Yeri Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı.....	91
Tablo 15: Görev Yeri Değişkenine Göre Maddelere İlişkin Verilerin Dağılımı	92
Tablo 16: Görev Yeri Değişkenine Göre Boyutlara Ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Ankete Ait Screeplot Çizelgesi..... 52

EKLER

	Sayfa
Ek 1. Anket Formu	122
Ek 2. İzin Formu	125

KISALTMALAR

- \bar{X} : Aritmetik Ortalama
AF : Anlamlı Fark
akt. : Aktaran
F : Anlamlılık Düzeyi
f : Frekans
Md. : Madde
N : Katılımcı Sayısı
p : Anlamlılık Düzeyi
SD : Standart Sapma
SE : Standart Hata

GİRİŞ

Bu araştırma, “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğrencilere Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Belirli Gün Ve Haftalardan Yararlanmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi” amacı ile yapılmıştır. Bu çalışmada Manisa il merkezinde bulunan yüz doksan sekiz ortaokulda görev yapan toplam 338 sosyal bilgiler öğretmenin görüşleri alınmış ve bu görüşlerden elde edilen veriler yorumlanmıştır.

Öğrenmenin tüm davranış bilimlerinde kabul edilmiş tek bir tanımı yoktur. Ertürk (1994: 12) öğrenmeyi; “yaşantı ürünü ve nispeten kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanmaktadır”. Bower ve Hilgard (1981: 12) öğrenmeyi; bireyin çevresel, sosyal ve psikolojik etkilerle yaşadığı geçici durumları kapsamayıp, davranışlarının kalıcı bir şekilde değiştirilmesi süreci olarak betimlemektedir.

Sosyal Bilgiler dersi öğrenme ortamları içerisinde en geniş sahaya sahip alan dersiştir. Bireylerin yaparak yaşayarak öğrenmesine izin veren, zenginleştirilmiş eğitim-öğretim müfredatı ile bunu başarılı bir şekilde kontrol eden disiplinler arası yaklaşımlara sahiptir. Bireyin sosyal ortamda öğrenmesi dersin asıl amacını ve varlığını yansıtmaktadır. Bu anlamda belirli gün ve haftalar ile bireye sosyal sorumluluk bilincinin aşılması, öğretmenlerimizin geniş perspektiflerine sunulmuştur.

Hayatın her aşamasında, bireyin öncelikli olarak kendi sorumluluk bilincinin farkına varması ve daha sonrasında toplumsal bir bakış açısıyla bunu zenginleştirilmesi, Sosyal Bilgiler dersinin kazanımları içerisinde yer almaktadır. Toplum içerisinde etkileşim içerisinde yaşayan birey belirli kurallar çerçevesinde, öğrenmeye ve öğrendiklerinin sorumluluğunu taşımaya zorunludur. İşte tam da bu noktada belirli gün ve haftalar dersleri hem etkin katılımlı, hem eğlenceli hem de tek düze anlatımdan kurtarmış olacaktır.

Bireyin okul öncesi dönemden bu yana kendinin farkına varıp, aynı sorumlulukla topluma karşı da bu sorumluluk bilinci ile yaklaşması, günümüz dünyasının tartışılan en büyük konusunu oluşturmaktadır. Bu sebep ile de Sosyal

Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerine başvurulmuştur.

1. PROBLEM DURUMU

Ertürk (1994: 12)'e göre eğitim, "Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir." Bu tanımdaki istendik sözcüğü, söz konusu değişikliğin daha önceden tasarlandığını ve belirli ölçütlere göre istenilir olduğunu; kasıtlı sözcüğü, bu değişikliğin tesadüfen değil, önceden planlanmadan meydana gelen davranış değişiklikleri eğitimin alanı içinde yer almazlar.

Demirel (2001: 48) 'e göre "davranışta olan değişiklik, var olan bir davranışın bir diğeriyle değiştirilmesi şeklinde olabileceği gibi, yeni bir davranışın kazanılması şeklinde de olabilir". Bu tanımdaki en önemli sözcüklerden birisi yaşantıdır. Tanıma dikkat edecek olursa burada bireyin kendisinin bir yaşantı geçirmesi önemlidir. Yani birey öğreneceği bir şeyle ilgili yaşantılara sahip olmalıdır. Yaşantı; "Bireyin diğer bireylerle ve çevresiyle etkileşimin bireyde bıraktığı iz" olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılabilirdiği gibi bireyin zengin yaşantılara sahip olması çevresindeki diğer kişiler ve nesnelere sürekli etkileşimde bulunmasına bağlıdır. Bu nedenle daha kalıcı öğrenmeler sağlayabilmek için eğitim ortamında bireyi mümkün olduğunca çok sayıda duyuya hitap eden uyarıcı ile karşılaştırmak gereklidir.

Dewey'e göre ise "deneysel eğitimin merkezinde öğrenenin kendi yaşantısı yer almaktadır. Deneysel eğitim öğrenenin bilgi, beceri ve değerleri doğrudan yaşantılar yoluyla yapılandırması süreci olarak tanımlanabilir". Bu yaşantılar stajyerlik, dışarıda çalışma, arazi çalışmaları, çıraklık, iş yeri eğitimleri ve sınıf dışı eğitim etkinliklerini içermelidir (Aktaran: Kime, 2008).

MEB (2005a: 23), Sosyal Bilgiler dersini şu şekilde tanımlamaktadır; bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.

Sosyal Bilgiler ile ilgili bir diğer kapsamlı tanım, Doğanay (2005: 52)'a aittir. Ona göre Sosyal Bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içerisinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşımla ilgili demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerikli demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır.

Bu tanımda sosyal bilgilerin demokratik vatandaş yetiştirme boyutu ön plana çıkartılarak, Sosyal Bilgilerin toplum ve bireyi konu alan bilimlerden yararlandığı ve bunu zaman boyutunda ele alan bir çalışma alanı olduğu ifadelendirilmiştir.

Etkili vatandaş yetiştirme amacına hizmete ettiği duşncesine dayanan bir diğer tanımda Erden (tarihsiz), Sosyal Bilgileri “ilkogretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, ogrencilere toplumsal yaşımla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanı” olarak tanımlanmaktadır. NCSS' ye göre Sosyal Bilgiler (Aktaran: öztürk, 2006):

Vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için, sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimleri, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerin alınarak sistematik ve eş güdümlü bir çalışma alanı oluşturulmasını hedefler. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.

MEB (2005a: 53)'e göre ise Sosyal Bilgilerin en kapsamlı amacı etkili vatandaş yetiştirmektir. Etkili vatandaş, içinde yaşadığı toplumun kültürünü benimsemiş, özümsemiş ve bunu geliştirme anlayışına sahip bireylerden oluşur. Bu bağlamda ulusların kendi devamlılıklarını sağlayabilmeleri, etkili vatandaş yetiştirmesi ile mümkün olabilecektir. Vatandaş yetiştirme yöntemleri dayandığı felsefi temellere göre, tek disiplinli, çok disiplinli ve disiplinler arası bakış açıları ile olabilmektedir. Tek disiplinli anlayışta tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi dersleri ayrı ayrı verilirken; çok disiplinli ve disiplinler arası ilgili sosyal bilimlerden seçilmiş

bilgiler bütünleştirici bir anlayışla sosyal bilgiler dersi şeklinde farklı bir ders olarak bireylere kazandırılmaya çalışılır (MEB, 2005a: 53).

Ülkemizde ortaokul çağındaki çocuklara vatandaşlık bilgisi ve yaşam için gerekli değer, tutum ve davranışlar sosyal bilgiler dersi kapsamında öğretilmektedir. Bu gelişim dönemindeki çocukların tarih, coğrafya, psikoloji, vs. sosyal bilim disiplinlerine ait bilgileri ayrı dersler olarak kazanması oldukça zor görünmektedir (Safran, 2009: 15).

Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci üzerindeki etkisi, bir başka deyişle toplumu inşa edecek olan bireylerin, geçmişten gelen değerler konusunda bilinçlenmesine, içerisinde yer aldıkları topluma, çevreye, tarihe, kültüre, sahip çıkma ve ait olma duygularını pekiştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Sosyal sorumluluk bilinci kazanmak, öğrencinin geçmişe aidiyet, geleceğe ise özgüvenle bakabilmesi için, büyük önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler dersi, amaçları ve müfredatı doğrultusunda sosyal sorumluluk bilinci kazandırmaya uygundur. Bu konunun bir başka boyutunda yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ise büyük ölçüde sorumluluk taşımaktadır. Çünkü Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, dersin içeriğine, müfredata, belirli gün ve haftaların amaçları doğrultusunda geliştirilen etkinliklere verdikleri uygulayıcı destekler, konunun mahiyetinin kavranması için önemlidir.

Safran (2009: 15), ilköğretim döneminde edinilen bilgilerin, becerilerin ve davranışların yaşam boyunca etkili olacağı dikkate alınırsa, Sosyal Bilgiler dersinin çocuklara öğretilmesinin ne derece önemli olduğu da anlaşılmış olur.

2. TEZİN AMACI

Bu araştırmadaki amaç, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerini tespit etmektir.

3. TEZİN ÖNEMİ

Değerlerine bağlı, etkin vatandaşlar yetiştirmenin yolu, kazanımları ile doğru orantılı sosyal bilgiler dersi ile bağlantılıdır. Bireyin yaşamının şekillenmesinde, toplumsal görüşlerinin oluşmasında, kültürel mirasını kazanmasında Sosyal Bilgiler dersinin etkililiği yadsınamaz bir gerçeklik oluşturmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi yaşamın içinde yer alan, yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat veren bir ders olarak örtük programda yer alan, değer ve kazanımlarında öğretilmesinde büyük öneme sahiptir. Sınıf dışı eğitim kapsamında değerlendirilen belirli gün ve haftalara ait etkinlikler, bireyin sosyal ortam içerisinde öğrenmesini sağlarken, aynı zamanda öğrenilen kazanımların da ders niteliği dışında, daha eğlenceli bir halde sezdirilmesine yardımcı olmaktadır. Öğrenci belirli gün ve haftalar içerisinde verilen kazanımlar ile sosyal sorumluluk bilincine uygun değerleri de edinmektedir.

Sonuç olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, hem günümüz hem de gelecek nesillere ışık tutacak bir eğitim- öğretim müfredatının da geliştirilmesine yardımcı olacak niteliktedir.

4. PROBLEM CÜMLESİ

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşleri nedir?

5. ALT PROBLEMLER

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemek için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

- i. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşlerinin boyutu nedir?
- ii. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşleri cinsiyet, hizmet yılı, öğrenim durumu ve görev yapılan yerin bulunduğu yerleşim birimine göre değişkenine göre değişmekte midir?

6. SAYILTILAR

Bu araştırmanın dayandığı temel varsayımlar şunlardır.

1. Örneklem, evreni temsil etmektedir. Belirlenen ortaokullardaki öğretmen sayısı istenilen nitelik bakımından yeterli olacaktır.
2. Öğretmenlerin anket sorularını yanıtlarken gerçek duygu ve düşüncelerini yansıtmaları beklenmektedir.
3. Araştırmada kullanılan ankette, öğretmenlerin görüşleri hakkında fikir sahibi olmak için yeterli düzeyde ve sayıda soru hazırlanmıştır.

7. SINIRLILIKLAR

1. Bu araştırma 2015-2016 eğitim yılı ile sınırlıdır.
2. Manisa il merkezinde bulunan 198 ortaokul ile sınırlıdır.
3. Araştırma verileri, Manisa ilinde bulunan ortaokullardaki öğretmenlerin araştırmacı tarafından hazırlanan anket sorularına verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

8. TANIMLAR

Sosyal Bilgiler: MEB (2005a)'e göre Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” şeklinde tanımlanmıştır.

Sınıf Dışı Eğitim: Taniguchi (2004: 68)'ye göre sınıf dışı eğitim, eğitim programını zenginleştiren kaynakların kullanılmasına yönelik bir metottur. Daha geniş ve anlamlı öğrenmeler için sınıf içinde kazanılan kuramsal bilginin insanlarla, yerlerle ve nesnelere kazanılan birinci el yaşantılar yolu ile uygulamalarla zenginleştirilmesi zorunludur. Öğrenme sürecinde birey beş duyusunun ne kadar fazla kullanırsa, o kadar kalıcı ve anlamlı öğrenmeler gerçekleşebilmektedir. Sınıf dışı eğitim, öğrenene tüm duyularını kullanabilme konusunda olanaklar sunabilmektedir.

Topluma Hizmet: Bireylerin yeni edindikleri bilgi ve becerileri, davranış şekline dönüştürebilmeleri için, gerçek yaşam içerisinde bu tecrübeleri kullanım imkanı sağlamak olarak ifadelendirilmiştir (Quezada & Christopherson, 2005).

Sosyal Sorumluluk: “Bireysel ve toplumsal anlamda 20. yüzyıldaki arayışların bir parçası olarak kişinin diğer insanlardan hiçbir çıkarı olmadığına bile onlara yardım etme davranışıdır” (Horzum ve Bektaş, 2012; Robinson & Shaver 1973).

Değer Eğitimi: Özgüven (1999)’e göre değer, “toplumun kendi birlik anlayışını devam ettirmesini sağlan ve bireylerin çoğunluğu tarafından doğruluğu ve gerekliliği kabul edilen ortak düşünce, amaç, inanç ve ilkelerdir” (Aktaran: MEB, 2005a).

Belirli Gün ve Haftalar: Okul veya kurumlarda kutlanabilecek ya da anılabilecek gün ve haftalar (MEB, 2005a).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

1. EĞİTİM PROGRAMI VE DERS DIŞI ETKİNLİKLER İLE İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ

Sosyal Bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alır. Kendi kendimizi ve diğerlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Sosyal Bilgileri tanımlamak, coğrafya ya da tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur. Çünkü Sosyal Bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Doğanay, 2002: 16).

Sosyal Bilgiler öğretim programı, birden fazla alanın aynı anda kavranmasına yardımcı olmaktadır. Sosyal Bilgilerin merkeze alındığı bir derste tarih, coğrafya, psikoloji, felsefe ve sosyoloji dersleri de temalar içerisinde aktif bir şekilde rol alacaktır. Bu da demek oluyor ki üniteler arasındaki bu bağlantı, birbirlerini destekleyip, aynı hedef doğrultusunda birbirlerine rehberlik edecektir. Geçmiş yüzyıl boyunca, Sosyal Bilgiler tanımı konuyla ilgili edinilen bilgi arttıkça ve geliştikçe, dahası çocuklar ve gençlerin anlamlı bilgileri nasıl ürettiği hakkında bilgi edinildikçe değişme eğilimi göstermiştir. Sosyal Bilgiler öğretiminde bireylerin, öğrendiklerini gelecek nesillere aktarmaları, değerler öğretimi kapsamında yer alan tecrübelerinin de sosyal hayatta yer bulması gerektiğini vurgulamışlardır (Sunal ve Haas, 2005: 11).

Rose ise Sosyal Bilgileri, gençlerin toplumda aktif olarak yer alması için gerekli olan bilgi, yetenek ve değerle ile donatılması olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Savage and Armstrong, 2000: 5). Sürekli gelişen gelecek nesiller üzerinde yapılan bu vurgu, sömürge yıllarından beri Amerika'daki eğitimin kabul görmüş amaçlarından biridir.

Garcia ve Michaelis (2001: 9) Sosyal Bilgileri; demokratik bir toplumda sorumlu vatandaş yetiştirmek için insan ilişkilerinin incelenmesi ve RİSİ kültürel mirasın temel özelliklerini aktaran program alanı olarak tanımlanmıştır.

Sosyal Bilgiler, bireyin çevresiyle olan ilişkisini inceleyen bilim dalıdır. Ülkemizde ise Sosyal Bilgiler şu şekilde tanımlanmaktadır. Barth ve Demirtaş (1997:1-6) “Hayat Bilgisi/Sosyal Bilgiler vatandaşlık eğitimi programı, (1) Türk demokratik toplumundaki sorumluluk sahibi vatandaşların görevine uygun amaçlar üreten, (2) İçeriğini tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularını ilişkilendirerek oluşturan ve (3) yaşam boyu sürecek vatandaşlık becerileri sunan bir eğitim planıdır”.

Erden’in Sosyal Bilgiler tanımı şu şekildedir;” Sosyal Bilgiler, ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır” (Erden, tarihsiz: 8).

Sönmez (2005: 45) ise Sosyal Bilgileri; ”Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlanmaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen bilgilerdir” şeklinde tanımlanmaktadır.

Ülkemizde, Sosyal Bilgiler dersinin en geniş tanımı, 2005 yılında hazırlanan Sosyal Bilgiler öğretim programı tarafından yapılmıştır. MEB (2005a: 51)’e göre Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir”.

1.1.1. Sosyal Bilgilerin Amaçları ve Önemi

Bireylerin toplumsal yaşama uyum sağlaması kolay bir iş değildir. Kişilerin gruplar, kurumlar ve toplumla iyi anlaşması önemlilik arz etmektedir. Sosyal ilişkilerin kolay kurulabildiği toplumlarda, bireyler toplum içerisindeki davranışlarını aileleri ve yakın çevrelerinden kolaylıkla öğrenebilirler. Bu da uyum sürecini hızlandırır. Fakat günümüzde, çocuğun tüm bu bilgi ve tecrübeleri aileden öğrenmesi mümkün değildir. Bireyin sosyalleşmesi, toplumsal uyum süreci içerisinde kendini

rahatça ifade edebilmesi için eğitim kurumları bu görevi üstlenmiştir (Erden, tarihsiz: 4).

Preston (1974: 3) Sosyal Bilgiler dersleri, bireylere küçük sorunlar ile baş etmenin yanında, ülkemiz ve dünyadaki sorunlara karşı da duyarlılık göstermeyi aşılacaktır. Çocukların, bireye ve topluma karşı olan farkındalığını arttırmak Sosyal Bilgiler derslerinin amaçları arasında yer almaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin amaçlarını vurgulamak da konunun önemi için değer taşımaktadır. MEB (2005a)'e göre öğrencinin sahip olacağı kazanımları, Sosyal Bilgiler öğretiminin amaçları doğrultusunda dört başlıkta sıralayabiliriz:

1. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuğun eleştirci, yapıcı ve yaratıcı düşünme ve yetenekleri gelişir; sorun çözme ile ilgili becerileri kazanması sağlanır.
2. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk bireylerarası ilişkilerini geliştirir; işbirliği yapmasını öğrenir; sorumluluk bilinci kazanarak yetişir.
3. Sosyal Bilgiler derslerinde çocuk temel yurttaşlık hak ve sorumluluklarını kavrar; anayasa ve yasalar karşısında görev ve sorumluluklarını bilir.
4. Sosyal Bilgiler öğretimiyle çocuk ekonomik olma konusunda görüş kazanır; gereksinimlerini iyi belirleme ve doğru tercihler yapma alışkanlığını elde eder.

Barth ve Demirtaş (1997: 1-8) Öğretmenler genellikle alışılmış yöntemler kullanma eğilimi gösterirler. Bu yöntemler örüntüler (kalıplar) oluşturur. Bunlar anlaşılabilir ve yorumlanabilir niteliktedir. Bu örüntüler, Sosyal Bilgiler öğretimi için üç ayrı ve farklı geleneksel yaklaşımı oluşturur.

Bu yaklaşımlar; vatandaşlık aktarımı olarak Sosyal Bilgiler öğretimi, sosyal bilim olarak Sosyal Bilgiler öğretimi, yansıtıcı inceleme olarak Sosyal Bilgiler öğretimi olmak üzere gruplandırılmıştır (Doğanay, 2009).

2005 Sosyal Bilgiler Programında özel hedefler, kazanımlar olarak adlandırılmıştır. Özdemir (2009)'e göre, 1998 programında özel hedefler, hedef ve davranışlar olarak saptanmıştır ve her hedef açıkça gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardan oluşmuştur. Böylelikle bireyin tutum ve davranışları üzerinden, verilmek istenen değerlerin edinilip edinilmediğinin görülmesi hedef alınmıştır.

Doğanay (2008)'a göre programda kazanımlarla genel amaçlar arasında genel bir tutarlılık olmasına karşın, bu tutarlılığı daha sistematik bir şekilde sağlamak olasıdır. Öncelikle genel amaçların bilgi, beceri ve değer-tutum boyutlarında sınıflandırılarak, yedinci sınıf sonunda hangi özelliklerin kazanılması amaçlandığı daha net ve sistematik olarak belirtilebilir. Ayrıca kazanımlar da aynı şekilde sınıflanarak hangi genel amaçla ilişkili olduğu belirtilebilir. Bir başka ifadeyle, ünite başlarında genel amaç olarak performans göstergeleri belirtilip, aşağıda da o performansla ilgili bilgi, beceri ve değerler ayrıntılı olarak belirtilebilir.

Paykoç (2005)'a göre ise 2005 programındaki kazanımlar diğer dersler ve ara disiplinlerle de ilişkilendirilmiştir. 4. sınıf programında yer alan 46 kazanımdan 16 kazanımın Türkçe dersi ile 10 kazanımın Fen ve Teknoloji dersi ile 7 kazanımın Matematik dersi ile ilişkisi kurulmuştur. Örnek olarak, "Geçmişimi öğreniyorum" ünitesinde 5. Kazanım "Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak, Milli Mücadele sürecinde yakın çevresini ve Türkiye'yi betimler" Türkçe dersinde Görsel Okuma-tüm kazanımlar ile Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Konuşma Kazanım 7 ile ilişkilendirilmiştir. 5. sınıf programında ise programda bulunan 47 kazanımdan 6 kazanımın Matematik dersi ile 4'ünün Türkçe dersi ile 1 kazanımın Fen ve Teknoloji dersi ile 4'ünün Rehberlik ile ilişki kurulmuştur. Örnek olarak, "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinde 1. kazanımın "Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanı" Matematik dersinde Uzunlukları Ölçme-Kazanım 1 ve Ondalık Kesirler- Kazanım 1 ile ilişkilendirilmiştir.

Yapılan çeşitli çalışmalarda da 2005 Sosyal Bilgiler programının amaç/kazanım boyutu değerlendirilmiştir. Örneğin, Öztürk ve Tuncel (2006) tarafından yapılan çalışmada İstanbul'da görev yapan 316, 4. ve 5.sınıf öğretmenin yarısından daha fazlası, kazanımların Türkiye Cumhuriyeti'nin ihtiyaç duyduğu insan tipini yetiştirmek için yeterli olduğunu ve günümüz koşullarına uygun olduğunu ifade etmiştir. Acat ve Ekinci'nin (2007) yaptığı çalışmada da 4. ve 5. Sınıf öğretmenleri; kazanımların öğrencilerde üst düzey düşünme becerileri kazandırmaya ve öğrenmeyi öğrenmeye yönelik olarak hazırlandığını, ancak uygulamada bilgi düzeyinde kaldığını ve günlük yaşama tamamen aktarılamadığını belirtmişlerdir. Kalaycıoğlu (2007) ve Uzun (2007) tarafından yapılan araştırmalarda da öğretmenlerin çoğunlukla; "yeni programın amaçlarının öğrencilerin yaşadıkları çevre ile uyumlu olduğu", "toplumun ihtiyaçlarının göz önüne alındığı", "amaçların ve kazanımların öğrenci düzeyine uygun olduğu", "Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kapsayarak milli bilincin oluşmasına, kültürel

mirasın korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunduğu”, “okulda ve günlük hayatta demokrasiyi uygulama becerilerini geliştirdiği”, “insanlar arası ilişkilerde milli, ahlaki ve insani değerleri benimsettiği”, “toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmayı sağladığı” ve “öğrencileri araştırmaya yönlendirdiği” vb. görüşleri ifade ettiği elde edilmiştir.

1.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Toplumsal Sorumluluk

2005 Sosyal Bilgiler Programı, programı düzenleyen komisyona göre, yaşadığımız zaman diliminde her alanda meydana gelen değişikliklerin eğitim sistemine de yansıtılması gerektiğini vurgulamışlardır. 2004 Sosyal Bilgiler Programının geliştirilme gerekçesi şu şekilde açıklanmıştır (MEB, 2005a):

Sosyal Bilgiler Programına ait bazı kavramlar şu şekilde sıralanmıştır; Anayasa, Bağımsızlık, Cumhuriyet, Çevre Kirliliği, Değişim ve Süreklilik, Emek, Gelenek, Haberleşme, İhracat, Kültür, Milli Egemenlik, Nedensellik, Ortak Miras, Sorumluluk, Şehirleşme, Ulaşım, Temel Hak ve Özgürlükler, Üretim, Verimlilik, Yatırım.

Sosyal Bilgiler programında değerler de önemli yer tutmaktadır ve değer öğretimi programın üzerinde durduğu kritik hususlardan biridir. Programda değer, “bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2005a). Sosyal Bilgiler programının öğretimi sürecinde öğrencilerin kazanması düşünülen değerler şunlardır;

Adil olma, Aile birliğine önem verme, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Özgürlük, Sağlıklı olmaya önem verme, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik, Yardımseverlik (MEB, 2005a: 23).

Dünyada ve ülkemizde her alanda yaşanan değişiklikler eğitim sisteminde de değişikliğe gidilmesini ve öğretim programlarının da bu ölçüde yenilenmesi gerçeğini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu çıkarımlara dayanarak, 2004 yılında geliştirilen

Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı 2005- 2006 yılından bu yana uygulanmaktadır.

2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı, dünya üzerindeki diğer öğretim programlarında olduğu gibi ülkemizde de etkili olan yapılandırmacılık yaklaşımı ile öğrenme-öğretme süreçlerinde öğretmenden öğrenciye, okul yönetiminden velilere kadar öğrenci merkezli bir eğitim anlayışının benimsenmesi amaçlanmıştır.

2005 Sosyal Bilgiler Programı incelendiğinde, programın amaç ve kazanımlarından, içeriğine, öğrenme-öğretme süreçlerinden değerlendirme boyutuna kadar genel olarak yapılandırmacılığın temel ilkelerine uyulduğu, öğrenci merkezli bir anlayışın yansıtıldığı, öğrencilerin konuları sadece kitaptaki şekliyle ve öğretmenin anlattıklarıyla değil, aynı zamanda farklı kaynaklardan ve yollardan öğrenmelerine imkân tanındığı, öğrencilerin öğrenmesinde ve bilgiyi yapılandırmasında etkinliklere ağırlık verildiği ve sadece ürüne yani öğrencilerin davranışlarına değil, öğrencilerin nasıl öğrendiklerine ve süreç içindeki gelişimlerine de önem verildiği görülmektedir (MEB: 2005b).

Sonuç olarak, 2005 Sosyal Bilgiler Programının benimsenen temel anlayış ya da yaklaşım olarak olumlu manada değerlendirildiği; amaçlarının, içeriğinin, öğrenme-öğretme sürecinin ve değerlendirme biçimlerinin çağdaş gelişmeler ışığında ve öğrencileri merkeze alarak geliştirildiği ve kendi içinde tutarlı bir yapısının olduğu söylenebilir. Küçükahmet (2005)'e göre ancak, bunun yanında yeni programla ilgili bazı olumsuzlukların olduğunu da belirtmek gerekir. Öncelikle, programın geliştirilmesi sürecinde üniversitelerdeki program geliştirme, ölçme değerlendirme ve gelişim psikolojisi alanındaki akademisyenlerden yararlanılmaması önemli bir engel olarak düşünülebilir.

Günümüz eğitim anlayışını etkileyen yaklaşımlar artık, öğrenenleri sınıfın dışına çıkmaya zorlamaktadır. 2005 yılından beri uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler programı yapılandırmacı öğrenme yaklaşımını temele almaktadır.

Bu yaklaşımın temelinde ise öğrenene sunulan etkili uyarıcılar ile öğrenenin kendi öğrenmelerini yapılandırması yer almaktadır. O hâlde, öğretmenler, öğrenciye en doğru ve etkili uyarıcıları sunabilecek öğretmen-öğrenme süreçlerini planlamak zorundadır. En etkili uyarıcılar ise çoğu zaman sınıfın dışında, gerçek yaşam koşullarında yer almaktadır. Bu nedenle sınıfın dışına çıkılması zorunluluğu artık kaçınılmaz bir gerçek hâline gelmiştir.

1.1.3. Sınıf Dışı Eğitim

Sınıf dışı eğitim, eğitim programının içeriğini farklılaştıran ve geliştiren bir yöntemdir. Daha geniş ve anlamlı öğrenmeler için sınıf içinde kazanılan kuramsal bilginin insanlarla, yerlerle ve nesnelere kazanılan birinci el yaşantılar yolu ile uygulamalarla zenginleştirilmesi zorunludur (Auer&Taniguchi, 2008). Öğrenme sürecinde birey beş duyusunun ne kadar fazla kullanırsa, o kadar kalıcı ve anlamlı öğrenmeler gerçekleşebilmektedir. Sınıf dışı eğitim, öğrenene tüm duyularını kullanabilme konusunda olanaklar sunabilmektedir.

Beard&Boss (1999)'a göre Sınıf dışı eğitim, bireyin çevresinin ve çevrede yer alan tüm kaynakların kullanılmasını içerir. Birçok gerçek yaşam durumlarının en iyi öğrenilmesi sınıf dışında gerçekleşmektedir. Sınıf dışı eğitim, eğitim programına eklenecek yeni bir konu değildir. Öğrencilerin kendi çevrelerini araştırmaları, keşfetmeleri ve anlamaları için kullanılacak, birçok konu alanı ile bütünleştirilebilen bir araçtır.

Laidlaw& Kime (2008)' e göre sınıf dışı eğitimin amaçları öğrenme kapsamı ve görüşlere göre şekillenmektedir. Alan yazında sınıf dışı eğitim daha çok macera eğitimi başlığı altında ele alınmaktadır.

Sınıf dışı eğitim farklı tanımlanmakla birlikte, ortak özellikleri de içeriğinde barındırmaktadır. Bireysel, toplumsal ve çevresel temalara sahip olması ortak özelliklerin bir göstergesidir. Halligan (2006)'a göre "Sınıf dışı eğitim; eğitimsel amaçlarla, bir lider ya da eğitimcinin rehberliğinde, genellikle küçük gruplar hâlinde, kişisel gelişim için sınıf duvarlarının dışında yapılan, etkinliklerdir" (Aktaran: Altın ve Oruç, 2008)

Sınıf dışı eğitim programları, doğal çevre ve kültürel mirasa sahip çıkma konularının öğretilmesini de temel almalıdır. Sınıf dışı eğitimin, birbiriyle bağlantılı bir çok alan ile temasta olması, bireyler için çeşitli öğrenme fırsatlarını da beraberinde getirmektedir. Sınıf dışı etkinlikler, doğal ortam içerisinde, öğretime de katkı sağlayacak unsurlar içermektedir. Örneğin; Türkçe dersinde kompozisyon yazdırarak tasvir sanatını öğretmek isteyen bir öğretmen bunu doğal ortamında daha uygulanabilir hale getirebilir (Altın ve Oruç, 2008).

Fitzpatrick (1968), Sınıf dışı eğitimin amaçları şu şekilde ifade edilebilir:

- Bireyin zihinsel, fiziksel ve duygusal tüm potansiyelini kullanmasına yardım etmek.
- Sınıfın dışındaki tüm ve yapılandırıcı kaynakları programı zenginleştirmek için öğrenme uyarıcıları olarak kullanmak.
- Doğal çevreyi ve insanın onunla olan ilişkileri tanıma ve kavramak ve bunlar hakkındaki farkındalığı geliştirmek.
- Öğrenciyi sınıf duvarları dışında da kendine güvenen bir birey hâline getirmek.
- Boş zamanları daha iyi değerlendirebilmek için gereken bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmak ve geliştirmek.
- Sınıf dışı öğrenme ve grup yaşantıları yoluyla demokratik insan ilişkilerini ve süreçlerini geliştirmek.
- Bireye, toplumun ulusun ve dünyanın kaynaklarını kullanarak vatandaşlık bilinci kazandırmak.
- Bireye sınıf duvarları dışında gerçek iş yaşantılar geçirterek, mesleki yeterlilik kazandırmak.
- Bireye estetik gelişimi için olumlu atmosfer yaratmak.

Daha önce de değinildiği gibi sınıf dışı eğitimin en önemli boyutlarından birisi, özellikle de gerçekleştiği alan düşünüldüğünde doğa eğitimi ya da çevre eğitimidir. Günümüzde yaşanmakta olan çevre sorunları düşünüldüğünde doğal ortamlarda yapılacak eğitimin önemi ve zorunluluğu görülebilmektedir. İleride de değinileceği gibi doğa çocuk için en önemli kaynaklardan birisidir. Martin (1999), “o hâlde öğrencilerin sınıfın dışına çıkarılarak doğal ortamlarda gerçekleştirecekleri etkinliklere dâhil edilmeleri zorunludur”. Bu açıdan bakıldığında sınıf dışı eğitimin amaçları dört adımda incelenebilir:

- Bireyin içerisinde yaşadığı doğaya karşı duyarlı olması gerektiğini öğretmek ve çevresine karşı olumlu tutumlar oluşturmaya yardımcı olmak.
- Bilişsel bir amaç olarak, doğa içerisinde yer alan canlılarla olumlu iletişim kurmayı öğretmek ve insanın insanla olan bağına güçlendirmek.

- İnsanlara duvarların ötesinde belirli kurallar çerçevesinde nasıl yaşamaları gerektiğini öğretmek.
- Belirli bir zaman dilimin ötesinde, duvarlar dışında eğitsel yaşantının sürmesini sağlamak.

MEB (2005a) Sosyal Bilgiler öğretim programında Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili kazanımlara bakıldığında sosyal sorumluluk ve değerler içeriğine, müfredatta ne kadar yer verildiği kavramış olunacaktır. Aşağıdaki tablo kazanımların ifadesi açısından önem taşımaktadır

Tablo 1: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

1. Millî kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
2. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
3. Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
4. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
5. Kendisini, yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma
6. Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma.
7. Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma
8. Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma.
9. Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme
10. Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme, bu fikri çevresindekilere iletme, görüşme, tartışma, planlama, uzlaşma ve eylemde bulunma.
11. Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme.
12. Kendisini yerine koyduğu kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlama, hissetme ve karşılıkine iletme.
13. Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama.
14. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
15. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, millî bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
16. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
17. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
18. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
19. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

1.1.4. Sınıf Duvarları Dışına Çıkmanın Öğrenene Kazandırdıkları

Sınıf dışına çıkıldığında temel olarak iki farklı çevreden söz edilebilir; doğal çevre ve insan yapımı olan sosyal çevre. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine bakıldığında her ikisini de ilgilendiren ve her ikisi içinde de gerçekleşmesi gereken kazanımların olduğu görülmektedir. Öncelikle çocukluk döneminde neden doğaya çıkılması gerekliliği üzerinde durulması önemli görülmektedir.

Çocukluk, gerçekte keşif dönemidir ve pek çok çocuk için olağanüstü, güçlü, yaşamı değiştiren keşifler doğada gizlidir. Çocuk, doğuştan getirdiği bir özellik olarak, gelişim yılları boyunca, içinde yaşadığı dünyayı anlamak için, onu sürekli araştırmaya ve keşfetmeye eğilimlidir. Gerçekte bu araştırma özelliği insanoğlunun diğer tüm omurgalıları paylaştığı bir özelliktir. Piaget'eye göre bu özellik özellikle çocukluk yıllarında en yoğun durumuna ulaşmaktadır (Aktaran: Knight,2006). Özellikle 6-12 yaşlar arası çocuğun doğayla bağ kurabilmesi için en kritik dönemdir. Birey büyüdükçe doğayla kurulan bu bağ zayıflamaktadır. Oysa çocuklukta doğa ile kurulan bu bağ gerçekten mükemmel bir bağdır ve çocuğun her yönden gelişimine olumlu destekler sağlayabilmektedir.

Zanovello (1999)'a göre doğa tüm canlılar için özel bir yerdir. Sınıf dışı eğitimde bireylerin doğayı keşfetmelerine imkan verir. Günlük yaşamın sınırları dışında yer almak, öğrenene, hem psikolojik, hem de bilişsel mana da fayda sağlamaktadır.

Shaw (2003)'a göre “Çocuklar doğadaki canlı ve ya cansız tüm varlıklar büyük ilgi duydukları için doğal çevre, sınıf içi etkinlikleri zenginleştiren sayısız içerik unsurlarına sahiptir. Çevreyle ilgili eğitimsel çalışmalar çocuklardaki bu ilginin bilinç düzeyine çıkmasını amaçlar. Bu nedenle ilköğretimin erken yaşlarından itibaren çevre eğitimi çalışmaları doğa ile iç içe yapılmalıdır. Sonuç olarak ilköğretimin erken yaşlarından başlayarak eğitim faaliyetleri doğayla etkileşim içerisinde uygulanmalıdır.

Knigh (2006)'a göre “araştırmalar çocuğun doğa ile dolaysız ilişkisi ile bilişsel, fiziksel ve duyuşsal gelişimi arasında yüksek korelasyon olduğunu göstermektedir”. Çocukluk döneminde çocuğa sağlanan doğan çevrenin zenginliği onun yaşam boyu sürdüreceği değerlerin kazanılmasında çok etkili olmaktadır.

Bilişsel Gelişim ve Doğal Çevre: Çocuk doğal ve sosyal çevresi ile etkileşimi sonucunda bilgiyi ve anlamayı oluşturur. Doğa ile etkileşim üç şekilde olmaktadır:

- *Dolaysız etkileşim:* İnsan kontrolü olmadan dolaysız fiziksel etkileşim,
- *Dolaylı etkileşim:* Hayvanat bahçesi, müze, arboretum vb. insan manipülasyonu ile oluşturulmuş yerlerde gerçekleşen etkileşim,
- *Sembolik etkileşim:* Doğa ile gerçek etkileşim olmadan gerçekleşir. Televizyonda bir doğa belgeseli izlemek, bir kitap, dergi okumak vb.

Günümüzde, dolaylı etkileşimin yerine, sembolik yaşantıların artması nedeniyle birçok çocuk zenginleştirilmiş bir bilişsel gelişimden mahrum kalmaktadır. Özellikle kentlerde yaşayan çocuklar doğal çevre ile çok kısıtlı etkileşim olanakları bulabilmektedir. Oysa doğa öğretmen için en önemli öğretim araçlarından birisidir. Doğa çocukluk döneminin efsaneleri, öyküleri, fablları, mitleri için en baskın temadır.

Knigth (2006)'a göre “doğa ile etkileşim ve bilişsel gelişim arasındaki ilişki ile ilgili olarak yapılmış olan araştırmalar, doğal çevre ile doğrudan etkileşimde bulunan bireylerin bilişsel gelişimlerin olumlu yönde etkilendiğini ortaya koymaktadır”.

Fiziksel Gelişim ve Doğal Çevre: Knight (2006)'e göre, “doğanın fiziksel gelişim üzerinde de çok önemli bir etkisi bulunmaktadır”. Günümüzde hareketsizce evlere hapsolan ve düzensiz beslenmenin de eklendiği çocuklarda obezite oranı oldukça yükselmiştir. Araştırmalara göre 1900'lerden günümüze çocuklarda fiziksel aktivite oranı %75 azalmıştır. Bir diğer araştırmaya göre 1981'de çocukların dışarıda geçirdikleri günlük süre 86 dakika iken 1997'de bu süre 42 dakikaya inmiştir. Evlerine kapanan çocuklar hep dolaylı uyarıcılar ile karşı karşıya kalmakta, zamanlarının büyük bir çoğunluğunu, okuyarak, bilgisayar başında, TV karşısında ama hareketsiz olarak geçirmektedir. Çocukların doğa ile doğrudan etkileşimde bulunmaları, doğada yapılacak etkinlikler onların fiziksel aktivitelerini de arttıracak ve fiziksel gelişimlerine destek olabilecektir.

Duyuşsal Gelişim ve Doğal Çevre: Doğa, özellikle duygusal bir doyum sağlama yoluyla, duyuşsal gelişimi de olumlu yönde destekler. Çocuk doğada hem eğlence, heyecan ve merak duyarken aynı zamanda da korkuyu hisseder ve mücadele

eder. Bu tür karşıt duygular öğrenme ve gelişim için güdüleyici olmaktadır (Knight, 2006). 6-12 yaşlar arası dönemde çocuklar doğa ile olumlu ve sıkı bağların yanı sıra bu sürede çocuk doğayı kullanarak özerkliğini de oluşturabilmektedir. Araştırmalar çocukların mekânla ilgili ilişkilerinin farklı yaş dönemlerin farklı özellikler gösterdiğini ortaya koymaktadır:

- *4-7 yaş:* Araştırmaya başlarlar. Bu dönemde evleri onlar için dünyanın merkezidir.
- *8-11 yaş:* Evleri daha az önemli bir hâle gelmeye başlar. Daha geniş bir çevre dikkatlerini çeker ve doğadaki nesnelere merak etmeye ve araştırmaya başlarlar
- *12-16 yaş:* Alışveriş ve sosyal çevre ilgilerini çekmeye başlar, artık 'yeryüzü dönemleri' bitmeye başlamıştır.
- *17-yaş:* Artık 'benzin dönemi' başlamıştır ve arabaları dünyanın merkezine oturmaya başlar ve sıklıkla da bu dönem hiç bitmez.

Yukarıda da görülebildiği gibi çocukların doğa ile ilgilenmeye en uygun oldukları dönem 8-11 yaşlar arasına rast gelen ilköğretim birinci kademe dönemidir.

Knight (2006: 78)'e göre çocukluk döneminde doğada geçirilen zaman çocuğun, yaşamsal koşullara alışması, sorun çözme kabiliyetini artırması açısından önem arz etmektedir. Aynı zamanda çocuğun doğadaki varlığı, özgüvenini arttıran bir unsur olarak da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca çocukluk döneminde doğada zaman geçiren bireyler doğa bilimleri ile uğraşmalar bile her zaman çevreye duyarlı ve çevre korumada gönüllü bireyler olmaktadır.

Tüm bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi doğa, doğal çevrede bulunmak çocuğun temel ihtiyaçlarından birisidir. Ayrıca doğa, öğrenene birçok farklı uyarıcı sunarak disiplinler arası öğrenme olanakları sunar. Sosyal bilgiler dersinin içeriğine ve programına bakıldığında disiplinler arası bir yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. O hâlde bu dersin kazanımlarına tam anlamı ile ulaşılabilmesi için doğal ortamlarda gerçekleştirilecek öğretme-öğrenme etkinliklerine yer verilmesi zorunludur.

Sınıf dışı öğretim, öğrenene derslik içinde bulunandan nitelik olarak çok daha farklı bir çevre sunar. Çocuk sınıf dışında keşfetmek ve denemek için farklı bir

ortama sahip olur. Böylelikle çocuğun hareket edebilmesi için daha özgür bir alan vardır. Aynı zamanda sınıfın içine oranla, sınıf dışındaki ortam hareketli olmanın yanında bireye keşfetmek için uygun koşulları sağlamaktadır (Oruç, 2012). Sadece okul bahçesine çıkıldığında bile hava koşullarının, sıcaklığın, gün ışığının, mevsimleri değişimi, bulutların hareketi vb. gözlenebilecektir.

Tovel (2007)'a göre sınıf dışı eğitim, bireye tüm duyularını kullanabilme yeteneği kazandırmaktadır. Sınıf içinde ulaşılabilen duyuşal uyarılar oldukça sınırlıdır ve çoğu zaman manipüle edilmiştir, oysa sınıf dışında çocuk koku, tat, ses, görme, dokunma konusunda çok daha fazla ve çeşitli uyarıcıya ulaşabilmektedir.

Kimber ve Smith (1999), "sınıfın dışında çalışmak çocuklar için oldukça çekici bir etkinliktir". Birçok kişi öğrenimleri boyunca sınıf dışında yapılan etkinlikler orijinallikleri ve bilinmeyenin araştırılması nedeniyle daha hatırlanabilir olmaktadır. Sınıf içi etkinliklere oranla, sınıf dışında yapılanların amaçları öğrenciye daha gerçekçi ve somut görünmektedir. Bunlar eğlenceli ve akranlarla olumlu etkileşimlerin yaşanabildiği etkinliklerdir. Bu nedenlerle sınıf dışı çalışmalar sadece bilgi anlamında değil, kavrama ve becerilerin geliştirilmesi, bireysel ve sosyal gelişimi de içererek öğrenmeyi desteklemekte ve geliştirmektedir.

Sınıf dışı etkinliklerin amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Etkin öğrenmeyi sağlamak,
- Araştırma becerilerini geliştirmek,
- Sosyal becerileri desteklemek,
- Çalışmaya ilgiyi arttırmak,
- Bireysel ilgilerle uğraşmaya olanak sağlamak,
- Sınıf içi çalışmalara farklı çeşitlemeler katmak,
- Konu alanı ile ilgili güdülenmeyi arttırmak ve çalışmalara eğlence katmak,
- Çevre ile ilgili olumlu duygu ve düşüncelerin oluşmasını sağlamak,
- Vatandaşlık eğitimine destek olmak,
- Gözlem raporlaştırma ve analiz ile ilgili birçok anahtar becerinin gelişmesini sağlamak.

Kimber ve Smith (1999: 49)'e göre "sınıf dışı etkinlikler öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimlerine de destek olabilmektedir".

1. **Sosyal gelişim:** Çocuklar sınıf dışında çalışırken daha kolaylıkla gruplarla çalışabilmektedir. Kendi güçlü ve zayıf yönlerini fark edebilmekte ve bir plan dâhilinde grupla işbirliği içinde çalışmayı öğrenmektedirler. Bu tür çalışmalarda diğer bireylerin görüş ve önerilerini nasıl dikkate alacaklarını öğrenmek zorundadırlar. Sınıf dışı çalışmalarda öğrenciler için gerekli araç-gereci ve donanımını paylaşmaya zorunludur. Ortak bir amaç etrafında gerçekleşen bu tür çalışmalar, grupla çalışmalarda olumlu değer ve niteliklerin gelişmesine yardımcı olmaktadır.
2. **Kültürel gelişim:** Müze, sanat galerileri, konser salonları, ibadet yerleri vb. alanlarda yapılan ziyaretler öğrencilerin kültürel gelişimlerine destek olmaktadır. Bu tür yerlerde çocuklar geçmişten günümüze farklı kültürlerle tanışmakta ve içinde yaşadığı toplumun kültürel özellikleri ile karşılaştırma yapma olanağına sahip olmaktadır.
3. **Ahlaki gelişim:** Neyin doğru neyin yanlış olduğu sorusunun cevabının bulunmasında sınıf dışında yapılan etkinliklerin olumlu etkileri olmaktadır. Doğaya ya da farklı sosyal kurumlara yapılan ziyaretlerde çocuklar nasıl davranmaları gerektiğinin provasını yapabilmekte ve olumlu değerler geliştirebilmektedirler.
4. **Ruhsal gelişim:** Sınıf dışı çalışmalar çoğu zaman çocuklara yaptıklarının, düşüncelerinin ve önerilerinin değerli ve kabul edilebilir olduğunu hissetme şansı sunar. Çocuk çoğu zaman bağımsız çalışmaya cesaretlendirilir. Bunlar da çocuğun özgüveninin gelişmesine ve kendisi hakkında olumlu duygulara sahip olabilmesine neden olur.

Goldenberg (2002: 19)'e göre sınıf dışı eğitimin kazanımları üç ana grupta toplanabilir:

1. **Kişisel Kazanımlar:** Kişisel kazanımlar bireyin benlik kavramıyla eşleşir. Ve gelişimsel özelliklerini takip eden, bireysel niteliklerini içerir.
2. **Sosyal Kazanımlar:** Bireyin kendi benliğiyle uyumlu olmasının yanında toplumla olan uyumu da önemlidir. Bu nedenle bireyin çevresine karşı durallı olması sosyal kazanımlar çerçevesinde değerlendirilir.

3. İçsel Kazanımlar: Bireyin doğaya bakış açısını ve çevreyle olan iletişiminin farkındalığını konu alır. İnsan doğaya ait bir unsur olduğunu bilmeli, en iyi öğrenme ortamı olan doğayı önemsemelidir (Aktaran: Altın ve Oruç, 2008)

Sınıf dışı eğitim konu alanının öğretilmesinde anlamlı öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlayan ve alana özgü becerilerin kazanılmasında etkili olmaktadır. Ancak sadece öğretim programının hedeflerini gerçekleştirmede etkili bir yöntem değildir. Aynı zamanda öğrencinin bireysel gelişimini her yönden desteklemektedir. Onu, nispeten izole bir ortam olan sınıfın dışına çıkarmakta ve gerçek yaşantıları, gerçek ortamlarda kazanmasını sağlamaktadır.

1.1.5. Sınıf Dışı Eğitimin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Önemi

ABD’de yaygın bir kabul gören NCSS’ye göre sosyal bilgiler şöyle tanımlanabilir (Aktaran: Öztürk, 2006):

“Sosyal bilgiler, sosyal ve beşerî bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacı ile kaynaştıran bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyolojinin yanı sıra beşerî bilimler, matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eş güdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal bilgilerin öncelikli amacı, karşılıklı olarak birbirlerine bağlı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.”

Tanımdan da görülebildiği gibi sosyal bilgiler tüm konu alanlarının disiplinler arası bir yaklaşımla bir araya getirilmesi sonucu oluşturulmuş bir alandır. Temel amacı çocuğu ileride üyesi olacağı topluma hazırlamaktır. Bunun için ise sosyal bilimlerin ve doğa bilimlerinin verilerinden yararlanır. Bu nedenle, gerçek kaynakların, sınıf dışında olduğu bir konu alanında öğreneni sadece sınıf içinde tutmak, bu amacın gerçekleştirilmesinde yeterli olamayacaktır.

Öğrenciye, üzerinde yaşadığı toprakların coğrafi ve doğal özelliklerini öğretmek se amaç doğaya gidilmeli, tarihi öğrenmesini amaçlıyor isek bunun canlı kaynakları olan müzeleri, ören yerlerini kullanmak zorunludur. Aksi takdirde, sınıf içinde gerçekleşen öğrenmeler soyut bir düzeyde kalacak ve sadece bilgi edinmenin ötesine geçemeyecektir. Oysa öğrencinin edindiği bilgiyi kullanabilmesi için olanaklar sunulması, onun birçok beceriyi edinmesinde ve duyuşsal öğrenmelerini gerçekleştirmesinde en önemli yoldur.

Bu nedenle sosyal bilgiler dersi içeriğinde her fırsatta sınıf dışına çıkılmalı ve öğrenciye gerçek ortamlarda öğrenme olanakları sağlanmalıdır.

1.1.6. Türk Milli Eğitim Sisteminde Ders Dışı Etkinlikler

Türk Milli Eğitim Sistemi batılı devletler gibi, ders dışı etkinliklerin eğitsel değerini kavramış ve bu nedenle ders dışı etkinlikleri okulların etkinliklerine dâhil etmiştir. İlkokul, ortaokul, lise ve dengi okullarda ders dışı etkinlikler bu amaç için çıkarılmış bir yönetmelikle düzenlenmektedir.

Eğitici Çalışmalar Yönetmeliği olarak adlandırılan bu yönetmelik 2 Ağustos 1976 tarih ve 1894 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanmıştır. Bu yönetmelik en son olarak 13 Ocak 2005 tarihinde değişikliğe uğramış ve 25699 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanmıştır. Bu yönetmelik ilkökul, ortaokul, lise ve dengi okullarda yürütülecek ders dışı etkinlikleri sosyal etkinlikler olarak adlandırırken, sosyal etkinlikleri de şu gruplar altında toplamıştır.

Bunlar;

- Sosyal kulüpler
- Törenler
- Milli bayramlar, belirli gün ve haftalar. Bunlar resmi ve dini bayramlar ve okullarda kutlanacak ya da anılacak gün ve haftalardır. Yönetmelik bunların neler olduğunu belirtmektedir.
- Genel ve milli kültürümüzü arttırıcı çalışmalar. Bunlar sırasıyla folklor çalışmaları, müsamereler, konserler ve müzik çalışmaları, konferanslar ve grup tartışmaları, sergilerdir.
- Okullar ve diğer kurumlar arası ilişkileri geliştirici çalışmalar. Bunlar sırasıyla geziler, yarışmalardır.
- Beden eğitimi çalışmaları.
- Okullarda çıkarılacak dergi, gazete ve yıllıklar.
- Okullarda gösterilecek filmler ve yapılacak çeşitli gösteriler.

Ülkemizde ders içi etkinliklerin, genellikle bilişsel düzeyde olması, öğrencilerin öğrendiklerini yaşama aktarmakta güçlük yaşamalarına neden

olmaktadır (MEB, 2005a). Öğrencilerin yaş seviyeleri düşünüldüğünde, yaparak yaşayarak, görerek dokunarak öğrenmeye daha uygun oldukları görülebilir.

Gültekin (2007)'e göre eğitim kurumları, bireyleri toplum yapısına uyumlu, ve çağın gerektirdiği şekilde hazırlamayı görev kabul etmişlerdir. Buna bağlı olarak hazırlanan programlar aynı ölçüde birbirini destekler niteliktedir. Demek oluyor ki bireyin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda bir öğretim planı hazırlanmaktadır. Sınıf dışı eğitimin öğrenci üzerindeki katkısı da unutulmadan, bireylerin çok yönlülüğünü geliştirmek amaç edinilmiş, belirli gün ve haftalar ile etkinliklere de de bu kapsamda yer verilmiştir.

Eğitim, devimsel bir öğrenme sürecidir. Bandura (2001)'ya göre “çocuk aktif öğrenme yoluyla daha fazla bilgi öğrenmektedir”. Bjarnadóttir (2004), “formal eğitimin yanında informal eğitimin de önemli olduğunu belirtmektedir”. İnfomal eğitim, okul içinde veya dışında grup içindeki öğrenme olarak gerçekleşmektedir. Yazara göre çocuğun aktif vatandaşlığının gelişiminde ve özerklik kazanmasında informal eğitimin büyük yararı bulunmaktadır; informal eğitim serbest zaman etkinliği içinde sağlanmaktadır. Serbest zaman etkinlikleri teknoloji ve kitle iletişim araçları ile “yeni öğrenme çevresi” veya “yeni öğrenme alanları” olarak çocuklar için tanımlanan eğitim alanları arasında yerini almaktadır (Aktaran: Apaydın, Bozak ve Demirtaş, 2012).

Birey ders içi etkinlikleri yalnızca öğrenmek amacıyla öğrenmektedir. Bu yüzden gerçek yaşam ile dersler arasında bir kopukluk yaşanmaktadır. Bireyin teorik olarak öğrendiği bilgilerin, uygulama sahası bulması öğrendiklerini çok daha değerli kılacaktır. Ve ders dışı etkinlikler tam da bu noktada etkili olmaktadır.

Ders dışı etkinliklerin, eğitimin formal yapısından ayrı tutulması mümkün değildir. Bu tür çalışmalarda da böyle ayrımların yapılmadığı açıkça görülmüştür. “Ders dışı etkinlikler, okul içinde, okul dışında, eğitim ve öğretimin kazanımlarına uygun olarak, öğrencilerinde istekleri doğrultusunda, onların karakter ve kişiliklerini geliştirmek için, okul yönetimi ve öğretmenin rehberliği altındaki düzenli ve programlı çalışmalar olarak tanımlanmaktadır” (Binbaşoğlu, 2000: 9).

1.1.7. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Topluma Hizmet Uygulamaları

Anadolu kültürü incelendiğinde topluma hizmeti önemli kabul eden çok sayıda görüş, uygulama, gelenek ve görenek olduğu görülür. Ancak değişen zamanla güzel olan değerler unutulabilmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB,

2005a) tarafından uygulamaya koyulan İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ve Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK, 2006) tarafından üniversitelere getirilen Topluma Hizmet Uygulamaları dersi, kültürümüzde var olan güzel değerlerin hatırlatılması ve yaşatılması açısından önem taşımaktadır.

Bacanlı (1999: 48-49)'ya göre, "topluma hizmet uygulamaları kişilerin sosyal becerilerinin gelişmesini sağlayacaktır". Sosyal becerileri gelişmiş kişiler, çevreleriyle daha iyi iletişim kurarlar. Çatışmacı değil uzlaşmacı olurlar. Problem çözme becerileri gelişmiştir. Hoş olmayan durumlarla başa çıkabilirler ve girişkendirler. Renner (2009), "okulun bireyleri hayata ve topluma hazırlaması gerektiğini belirtmektedir". Öğrencilerin topluma hizmete ederek toplumdaki gerçek yaşam hikâyelerini gördüklerini, evsizlerin ya da ekonomik sorunların daha iyi farkına vardıklarını açıklamaktadır.

MEB tarafından uygulamaya koyulan İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği ile tüm ilköğretim ve orta öğretim okullarında ders programlarının yanında uygulanacak, öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları ve beceriler oluşturmaya yönelik öğrenci kulübü ve toplum hizmeti çalışmalarıyla ilgili iş ve işlemler düzenlenmektedir. Sosyal etkinliklerin amacı, Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; öğrencilerin Atatürk İlke ve İnkılâplarına, Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı yurttaşlar olarak yetişmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımı kazanmalarına katkıda bulunmaktır (MEB, 2005a).

Bu amaçla öğrencilere;

- a) İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,
- b) Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme, bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,
- c) Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilme,
- d) Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,
- e) Planlı çalışma alışkanlığı edinebilme, serbest zamanlarını etkin ve verimli değerlendirebilme,

- f) Girişimci olabilme ve bunu başarı ile sürdürebilme, yeni durum ve ortamlara uyabilme,
- g) Savurganlığı önleme ve tutumlu olabilme,
- h) Bireysel farklılıklara saygılı olabilme; farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,
- i) Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme,
- j) Bireysel olarak veya başkalarıyla iş birliği içinde çevresindeki toplumsal sorunlarla ilgilenebilme ve bunların çözümüne katkı sağlayacak nitelikte projeler geliştirebilme ve uygulayabilme,
- k) Grupça yapılan görevleri tamamlamak için istekle çalışabilme ve gruba karşı sorumluluk duyabilme gibi tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasına çalışılır.

NCSS'ye göre, "ilköğretimde topluma hizmet çalışmaları açısından en önemli derslerin başında Sosyal Bilgiler gelir". Sosyal Bilgiler, hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında, bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen, etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştıran bir çalışma alanı ve öğretim programıdır (Aktaran: Öztürk, 2006: 4).

Doğanay (2009)'a göre "Sosyal Bilgiler eğitimi ile bireylerde demokratik değer, tutum ve inançlar geliştirilir, var olan değerlerin farkına varmaları ve bunların toplumdaki diğer insanlar ve çevreleriyle ilişkilerini nasıl etkilediğini görmeleri sağlanır". Sosyal Bilgiler eğitimi ile öğrencilere kazandırılmak istenen kim, beceri ve değerler, topluma hizmet uygulamaları ile doğrudan ilişkilidir.

Bu nedenle aşağıdaki bölümlerde Sosyal Bilgiler eğitiminde topluma hizmet uygulamalarının yeri ve önemi ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılacaktır.

1.1.8. Toplum, Hizmet ve Uygulama Kavramları

Topluma Hizmet Uygulamaları ile ilgili ayrıntılı bilgi vermeden önce konuyla ilişkili olan toplum, hizmet ve uygulama kavramları açıklanmaya çalışılacaktır. Gelecekte dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yoğun kentleşme süreci ile birlikte sosyal hizmet uygulamalarının kurumsallaşması ve eğitim kurumları ile işbirliğinin

artması beklenmektedir. “Öğretmen adaylarının da Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde özellikle sosyal hizmet uzmanlarının etkili oldukları alanlarda aktif rol üstlenmeleri umulmaktadır” (Coşkun, 2009: 15). Öğretmen adaylarının düzenleyeceği ve katılacağı etkinlikler açısından bu kavramların anlamlarını bilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Toplum: “Sınırları belli bir coğrafyada, ortak değer ve normlara sahip, ancak mekanik ilişkiden çok organik ilişkilerin, birincil kurumlardan çok ikincil kurumların egemen olduğu, süreğenliği ve kendine özgü yaşam biçimi olan çeşitli büyüklükteki insan topluluğudur” (Tomanbay, 1999: 264).

Türk Dil Kurumu tarafından toplum, “aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için işbirliği yapan insanların tümü, cemiyet olarak açıklanmıştır” (TDK, 2009).

Topluma hizmet uygulamaları bakımından, sivil toplum ve sivil toplum kuruluşu kavramları da önemlidir. “Sivil toplum, devletin denetimi altında olmayan, kararlarını bağımsız olarak vererek toplumsal etkinliklerde bulunan bireyler topluluğu olarak açıklanırken, toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birlik, sivil toplum örgütü ya da sivil toplum kuruluşu olarak tanımlanır” (TDK, 2009).

Hizmet: “Bir gereksinimin giderilmesi için başkası ya da başkaları tarafından yapılan iştir” (Tomanbay, 1999: 118). TDK (2009)’a göre “birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma, görev ve iş olarak da tanımlanmaktadır”. Hizmet etmek ise; iş görmek, çalışmak anlamına gelmektedir.

Uygulama: “Kuramsal bir bilgiyi, ilkeyi, düşüncüyü herhangi bir alanda hayata tatbik etmedir” (TDK, 2009). Başka bir deyişle bir düşüncüyü, bir kuramı gerçekleştirme işidir. Topluma Hizmet Uygulamaları bağlamında, öğretmen adaylarının toplumu oluşturan bireylerin gereksinimlerinin karşılanması için yaptıkları çalışmalar anlamına gelmektedir.

1.1.9. Öğretmen Yetiştirme Programında Topluma Hizmet Uygulamaları

Dünyada ki ve Türkiye'deki toplumsal değişimler, eğitim ve öğretim programlarının geliştirilmesine ve yeni programları uygulayacak öğretmenlerin yetiştirilmesi için çalışmalar yapılmasına neden olmaktadır. Çağdaş eğitimle bireylerin yeteneklerini, duygu ve düşüncelerini geliştirmek, sorgulayan, araştıran, eleştiren, çevresini değiştirip düzeltmeyi başarabilen, üretken, kendine güvenen, kişilik sahibi bireyler yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.

Her toplumda az ya da çok yardım ve destek gereksinimine ihtiyaç duyanlar bulunur. Bunlar; çocuklar, kadınlar, reşit olmayan gençler, yaşlılar ya da aileler olabilir. Devletin sosyal sorumlulukları gereği bu konuda çeşitli görevleri bulunmaktadır. Fakat bu yalnızca devletin görevi olamaz. Toplumda adalet duygusunun, toplumsal vicdan ve dayanışmanın gelişmesinde herkese görevler düşer. Anadolu'da halen uygulanan "imece", bireylerin topluma hizmet götürme anlayışına güzel bir örnek oluşturmaktadır.

Karasüleymanoğlu (2002)'na göre zamanla oluşan ve bütün insanlara ait değerleri ifade eden kültüre ait unsurlar modern toplumlarda, bireyselleşen insanlar tarafından yok edilmektedir. Bu nedenle gönüllü kişilerce bu değerler geniş kitlelere aktarılmalı ve kültürün yağmalanmasının önüne geçilmelidir. Kültür, edebiyat, dil, sanat, çevre, güvenlik, barış, istihdam, işsizlik, şiddet gibi konular çalışılabilecek konuların başında sayılabilir.

Topluma hizmet uygulamalarında bireylerin gönüllü olması büyük önem taşımaktadır. Gönüllüler yaptıkları işten maddi bir menfaat beklemezler. Para kazanma amacı taşınmazlar. Yaptıkları işe ilgileri ve hevesleri fazladır (Pearce, 1993: 60-61).

Howard& Mary (1995)'e göre, topluma hizmet uygulamaları ile de öğrencilerin demokratik ve sosyal katılım becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Kurt (2006)'a göre Amerika'da her yetişkin kişiden biri (yaklaşık 90 milyon insan) haftanın en az üç saatinde ücretsiz memur olarak yani gönüllü olarak sivil toplum kuruluşlarında çalışmaktadır. Türkiye'de bu sayıların oldukça düşük olduğu söylenebilir. Gerçekte gönüllü çalışmalarda bulunan insanlar, topluma yararlı

olmanın hazzını doyumunu yaşarlarken kendilerine olan güven duyguları da artar (Şengün, 2003).

Öğretmen yetiştirme programlarında yapılan değişiklikler kapsamında Yükseköğretim Kurumu (YÖK) tarafından 2006-2007 eğitim-öğretim döneminde eğitim fakültelerinin tüm programlarına Topluma Hizmet Uygulamaları dersi konmuştur. Tüm programlar için zorunlu olan dersin süresi bir yarıyıldır.

Renner (2009)'e göre, "öğretmenler ve öğrenciler topluma hizmet ederek çok şey öğrenebilirler". Toplumda yaşanan sorunların daha iyi farkına varırlar, sorunlara çözümler üretebilirler.

Topluma Hizmet Uygulamaları dersi ile öncelikle amaçlanan konular şunlardır:

- Yükseköğretim kurumlarının üç temel işlevi; eğitim-öğretim, araştırma ve bilgiyi toplumla paylaşmaktır. Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin bu üçüncü işlevinin gerçekleştirilmesine hizmet etmesi beklenmektedir (YÖK, 2007).
- Eğitim kurumları, çevrelerinin, ülkelerinin sorunlarını ve imkânlarını iyi tanıyan, sorunların çözümü için çaba gösteren, projeler üreten, içinde yaşadığı toplumun ekonomik ve sosyal refah düzeyinin gelişime katkıda bulunma bilincine sahip bireyler yetiştirmelidir. Bu bağlamda topluma hizmet uygulamaları bireyin topluma karşı sorumluluğunun gereğidir.
- Dünyada yaşanan küreselleşmenin sonuçlarından biri olarak öğretmen adaylarının, eğitim kurumları dışında da diğer kurum ve kuruluşlara ve girişimciliğe yönlendirilmesi gerekmektedir. "Resmi eğitim kurumlarında istihdam edilemeyen öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersi yoluyla eğitim kurumları dışında da deneyim edinmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır" (Kısakürek, 2006: 19).
- Öğretmen adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde edindikleri deneyimler, gelecekte görev yapacakları ilköğretim ve orta öğretim kurumlarındaki sosyal etkinliklerin daha verimli geçmesini sağlayacaktır.

YÖK (2006)'e göre "Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde öğretmen adayları, toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler

hazırlayacaklardır”. Ayrıca bu dersin kapsamında öğretmen adaylarının panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılmaları özendirilecektir.

Coşkun (2009: 37- 44)’a göre “öğretmen adaylarının birlikte çalışacağı veya hizmet vereceği hedef grupları; okul öncesi çocuklar, ilköğretim ve orta öğretim öğrencileri, gençler, engelliler, yetişkinler, yaşlılar, yabancılar ev hanımları, okur-yazar olmayan yetişkinler, sokak çocukları, işsiz gençler, gecekondü sakinleri olabilir”. Konu seçiminde toplumsal gereksinimler dikkate alınmalıdır. Türkiye’nin gündeminde yer alan konular ya da kent için önem taşıyan konular seçilebilir.

1.2. DEĞER ÖĞRETİMİ

Değer kavramının kelime anlamı, Latince de kıymetli olmak anlamına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995). Tural (1988)’e göre, “bir sosyal yapının varlık, birlik, işleyiş ve devamının sebebi olarak kabul edilen, tasvip ve teşvik gören, korunmaya çalışılan inanışlara “değer” denilir”. Bir toplumdaki değerler, bazen iman, bazen kanaat, bazen bilgi şeklinde ortaya çıkar. Kaynağı, ortaya çıkış şekli ve yaptırım gücü ne olursa olsun, değerler, kavramlara yüklenen manalardır. Değerler, temel bakış açıları veya temel ilkelerin esas aldığı yaklaşım atomlarıdır. Değerler içerisinde yaşanan toplumun, tarihi ve sosyal kimliğinden oluşmaktadır. Bireyler bu değerleri benimseyip, gelecek nesillere aktarma görevini de yerine getirmektedirler.

Çüçen (2001)’e göre ise değer, evrensel ve tùmeldir. Değerler, topluma, zamanın koşullarına, yaşanan mekana ve en önemlisi insana göre değişebilir bir niteliğe sahiptir. Örneğin; bizim kültürümüzde yaşı küçük olanların kendinden büyüklere ismiyle hitap etmemesi, fakat bir başka toplumda anne ve babaları dahil tüm aile bireylerine isimleriyle hitap edilmesi ve bunun toplum tarafından yadsınmaması, değerlerin toplumdan topluma, nasıl değişkenlik gösterdiğinin kanıtıdır.

Güngör (1998)’e göre, “bir toplumda yürürlükte olan değerleri anlamadan yorum ve eleştiri yapmak olası değildir. Çünkü bize saçma ve önemsiz gelen bir davranış onu yapan için oldukça önemlidir”. Değerler aslında yaşamımızın amacını

oluşturmaktadır. Bireysel değerlerin bir çoğu toplumsal değer öğretisi kavramı ile eşleşmektedir. Bu nedenle değerlerin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için özelliklerine bakmak gerekir.

“Değerler kısaca, yaşamımızı etkileyen, yaşamda önem verdiğimiz düşüncelerdir” (Doğanay, 2006). Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren ana kriterlerdir. Toplumsal yapının anlaşılabilmesi için, o toplumda yer alan temel değerlerin bilinmesi gerekmektedir. Bu sebepten değerlerin toplumun manevi varlığı için büyük önem taşıdığı tartışılmaz bir gerçeklik olarak kabul edilmektedir (Özensel, 2003). Bir toplumun geleceğe aktarılması için, değerlerinin korunup önemsenmesi gerekmektedir. Bir toplumdaki kültürün güçlü olması, toplumda geçerli olan değerlerin bireyler tarafından paylaşılmasına bağlı olduğu söylenebilir. Bu sebeplerden ötürü bireyin sosyal ortamda yer alan değerleri bilmesi gerekmektedir.

Bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin değerleri hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlar. Ve bu değerler doğrultusunda eğitimin hedef ve amaçları belirlenir (Doğan, 1997). Değer eğitimi, eğitimdeki değerler ile karşılıklı bir şekilde birbirlerini güçlendirmelidirler. Çünkü içinde bulunulan etik ortam ile öğretim programının birbirine uyumlu olması, değerlerin aktarım sürecini kolaylaştıracak aynı zamanda kalıcılığı sağlayacaktır.

Veuglers (2000), eleştirel düşünme, ile değer öğretimi içerisinde yer alan vurguların niteliği güçlendirebileceğini düşünmektedir. Kirschenbaum (1994) ise, “değer eğitimi insanların bulunduğu her yerde yapılır”, her birey için değer eğitimi farklı anlamlara gelebilmektedir. Fakat toplumun temel değerleri değişmez unsurlar içerisinde yer almaktadır. Ve değer eğitimi bu sebeple her ortamda uygulanabilir bir niteliğe sahip olmuştur.

Değer eğitimi, değerler hakkında öğretim yapma çabasıdır. Whitney (1986) ise bunların;

1. Çocukların benimsediği değerlerin farkında olmak,
2. Bir meselede bulunan değerle ilgili soruları tanımlamak ve analiz etmek,
3. Çocukların bildikleri şeylere uygun olarak davranmak (Aktaran:Ulusoy, 2007).

Avustralya Hükümeti Eğitim, Bilim ve Öğretim Dairesi Başkanlığı (Aust. Gov. Dep. Of Educ. Sci. Tra. (2005)'na göre; etkili değer eğitiminde yapılması gerekenler şöyledir (Aktaran: Ulusoy, 2007):

1. Yardım etmek, öğrencileri, anlamak, özen ve merhamet gibi değerleri uygulayabilmek. Öğrencilere en iyiyi yaptırmak, dürüstçe davranmak, özgürlük, dürüstlük ve güvenilirlik, bütünlük, saygı, sorumluluk, anlayış ve tolerans gibi değerleri benimsetmek.
2. Öğretmenin amacı; hayatın Avustralya'nın demokratik yapısını geliştirmek ve Avustralya okullarında çeşitliliğe değer vermek olmalıdır.
3. Okul toplumunun değerlerine açık olmalı, okul tutarlı bir şekilde bu değerleri uygulatabilmeli.
4. Okul personelinin öğrencilerle bir araya gelebilmesi, okul personeli okul yaklaşımının parçası olarak aileler ve okul toplumu, sorumluluğu uygulamak için ne yapılacağını aktarmak ve değerlerin esnekliğini kuvvetlendirmek.
5. Öğrencilerin kendilerini keşfetmelerini sağlamak ve onları cesaretlendirmek, öğrencilere okulunun ve toplumlarının değerlerinin olduğunu kavratmak.
6. Öğretmenlere farklı modeller, biçimler ve stratejiler kullanmak için uygun eğitim araçları ve kaynaklar teslim edilmeli.
7. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarını karşılayan öğretim programı tedarikini kapsamlı.
8. Değer eğitiminde uygulanabilir yaklaşımların, tasarlanan sonuçları karşılıyor olduğunu kontrol edip incelemek.

Avustralya'da devlet okulları değer öğretimini desteklerken, yeni değerler içinde analiz ve düşünme fırsatı sunmaktadır.

Değer eğitimini vermesi gerekenlerden biri de öğretmenlerdir. Tyree&Vence (1997)'ye göre, "öğretmenler (Aktaran: Dilmaç: 1999):

- a) Model olmalı,
- b) Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı,
- c) Her öğrenciye sorumluluk verip, onların ahlâki gelişimlerine katkıda bulunmalı,
- d) Öğrencileri cesaretlendirip, cezalandırarak değerleri empoze etmeli,

- e) Öğrencilere karar verme imkânı tanınmalı,
- f) Öğrencilere paylaşım fırsatı vermeli,
- g) Ortaklaşa çalışmaya teşvik etmeli,
- h) Tartışma ve paylaşma ortamları oluşturmalıdır”

Dilmaç (1999), insanların hayatlarında yer alan, önemsedikleri ve değer eğitimi ile öncelikli olarak kazandırılması gereken değerleri aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

1. İnsanları sevme; Tüm insanları koşulsuz sevmek, her bireyin öğrenmesi gereken bir değerdir.
2. Uyumlu olma; toplumla uyumlu olma, insanın kendisi içindeki ruhsal dünyası içinde önemlidir. Böylelikle mutluluğa giden yollara daha kolay ulaşacaktır.
3. Hırsları kontrol altına alma; insanlar kendi kendilerini eğiterek ruhsal dünyalarını dinginleştirip, hırslarını, egolarını bir kenara bırakıp toplumla daha uyumlu ve sevecen bir şekilde yaşayabilirler.
4. Başkalarının mutluluğunu isteme; insanlar kendi mutlulukları için özveride bulunurken aynısını bir başkası içinde düşünebilmelidir.
5. Kendini kontrol etme; insanlar her zaman hatalarında ve kusurlarından kurtulmaya çalışırlar ve bunu yaparken de kendilerini eleştirebilirler.
6. İyi insan olma; kalbinde ve zihninde temizliğe ve sadeliğe erişmiş, gönlü insan sevgisi ile dolu ve kâinatın sevgi mabedine inanan kimsedir.
7. Manevi değerlere inanma; manevi değerler insanların hırslarını ve kötü özelliklerini yok etmelerine yardımcı olur. İnsanlar arasında dine göre ayırım söz konusu değildir.
8. Yardımsever olma; yardımsever olan insanlar çevrelerine duyarlı bir şekilde bakabilme yeteneğine sahip olan bireylerdir.
9. Tecrübeli ve bilgili olma; insan hayatının amaçlarından biri deneyimli ve bilgili olmaktır. Çevresindeki insanlara bu deneyimler ve bilgiler ile yön vermekte onun insanlık görevidir.
10. Dost edinme; insan dostlarını koşulsuz sevmeli ve onlarla paylaşabilmelidir.
11. Evlat yetiştirme; insanlar iç dünyaları ile güzellikler sergileyebilen bireyler yetiştirmelidir. Sevgiyi odak noktası bilen bireyleri yetiştirmek tüm insanlığın görevidir.

12.Eser oluşturma; insanları hayatları boyunca emektar bir sanatçı gibi bir eser sunmalıdır. Kendi varlıklarını somut olarak temsil edecek bu eser onları ve içlerinde barındırdıkları değerleri gelecek nesillere aktaracaktır.

Özgüven (1999)'e göre “değer, toplumun kendi birlik anlayışını devam ettirmesini sağlan ve bireylerin çoğunluğu tarafından doğruluğu ve gerekliliği kabul edilen ortak düşünce, amaç, inanç ve ilkelerdir” (Aktaran: MEB, 2005a).

Yazıcı (2006)'ya göre “değerler, kişilerin davranışlarını da, sorgulamalarını sağlamaktadır. Bireyin kendisinden ne beklediğini, başkalarından ne beklemesi gerektiğini bilmesine yardımcı olmaktadır. Kişinin, doğruyu ve yanlış, ahlaki olanı ve ahlaki olmayanı ayırt edip bilinçlenmesine yardımcı olmaktadır”.

Turan ve Aktan (2008)'a göre “değerler, insanların olaylara bakış açısını etkileyen, insanlardaki doğru ve yanlış algısını, standartlar silsilesi haline getiren işlevlerdir”. Ve değerler, kültürden kültüre, toplumdaki topluma, okuldan okula, bireyden bireye değişiklik gösterebilirler. Böylelikle değerler, bireylerin davranışlarını yönlendirip, birbirlerine karşı tavırlarını belirlemektedir.

Akbaş (2009)'a göre “değerler, eğitim ve öğretim programlarında açık bir şekilde veya örtük bir şekilde öğretilmeye çalışılmış, eğitimciler tarafından önemsenmiştir”.

Tezgel (2006) ise, “toplumdaki bireylerin; etkin, nitelikli, kalifiye bireyler olabilmeleri, okullarda sağlam değerlere sahip bireylerin yetiştirilmesiyle mümkündür” ifadesine dikkat çekmiştir. Birçok ülkede, kapsamlı çalışmalar yürütülmekle birlikte, Türkiye’de de belirgin olarak 2005 ilköğretim programında değerlere yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Bacanlı (1999)'ya göre eğitimde özellikle bilişsel hedeflerin göz önünde tutulduğuna ve altmışlı yıllardan itibaren eğitimin bilgi verici işlevinin arttığına dikkat çekmiştir. Aynı zamanda duyuşsal alan ile ilgili amaçların program dışında bırakıldığını ve etkililiğinin göz ardı edildiğini aktarmıştır.

Birey, temel öğrenen pozisyonda varlığını kaydetmiş, bilişsel düzeyde yer alan amaçlar ön planda tutularak, duyuşsal amaçlar ve bunun içerisinde yer alan, insan olmanın gereklerinden sayılan değerler kavramı ötelenmiştir.

Yine Akbaş (2004)'a göre ise, yapılan çalışmaların bilimsel aşamada kaldığını belirtmiş, duyuşsal ve psikomotor amaçların göz ardı edildiği kanısını doğrulamıştır. 2005 ilköğretim sosyal bilgiler ğretim programında ise bilişsel alan kadar duyuşsal alana da önem verildiği vurgulanmaktadır. Duyuşsal alan ile ilgili değerler, bireyin yaşam içerisinde öğrendiği, onun hayata bakış açısını belirleyici nitelikteki unsurlardan oluşmaktadır.

Başar (2008)'a göre, “duygular yaşayarak öğrenilir” ve bu sebeple değer eğitiminin uygulanabilmesi için uygun öğrenme ve öğretme ortamları sağlanmalıdır. 2005 ilköğretim sosyal bilgiler ğretim programında, duyuşsal değgerlere verilen önemin artması bireylerin, sosyal sorumluluk faaliyetlerine yönelik, daha duyarlı olmalarını sağlamakla birlikte, bireylerin sosyal ve ahlaki gelişimi üzerinde olumlu bir etkiye de sahip olmuştur.

Günümüzde, değer algısının bireylere öğretilmesi çok daha büyük önem taşımaktadır. İçinde bulunduğumuz toplumla uyumlu bir yaşam sürdürebilmek için, değer eğitimine ayrıca önem vermek aslında toplumumuzun ve kültürümüzün sürekliliği niteliğindedir.

Türk Dil Kurumu (2012) ise değer kavramını şu şekilde tanımlamıştır: “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü”.

Yrkoğlu (2003: 321)'na göre “bireylerin erdemli bir yaşam sürmeleri, öncelikli olarak kendi yaşantıları için ve tme varımsal bir yöntem ile bakıldığında ise, toplumun kültürel değerlerini etkileyebilecek boyuttadır”. Her ağda olduğu gibi, adil olma, sayđı, sevgi, dürüstlük kavramları günümüzde de önemini korumaktadır.

Kelly (2004: 5)'e göre, “değer eğitimine, daha çok örtük program içerisinde yer verilmektedir”. rtk programın uygulayıcısı olan, öğretmenin bu konuda duyarlı olması büyük önem taşımaktadır. Öğretmen kendisini yalnızca müfredat programında yer verilen değerler sınırlandırmamalı, aksine toplumda yer edinen değerler ile ilgilide uygulamalar yapmalıdır.

Okul ortamı içerisinde, yaşayarak öğrenilen değerler, sosyal yaşamda davranışların statüsünü belirleyen ana çizgileri oluşturmaktadır. Bu sebeplerden ötürü, değer kavramının, kazandırılması konusunda öğretmenlerimize büyük

sorumluluk düşmektedir. Verilen değerlerin, belli bir program dâhilinde yürütülmesi, çok doğru bir uygulama olacaktır. Özellikle Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin kazanımları, bu doğrultuda değerlerin uygulanmasına uygun bir saha hazırlamaktadır.

MEB İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında temel değerleri şu şekilde belirlemiştir. Adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik gibi doğrudan verilecek değerler belirlenmiş, ünitelerle ilişkilendirilmiş ve değerlerin öğretimine yönelik örnek etkinlikler verilmiştir MEB (2005: 497). Programda değer öğretiminin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin açıklamalara da yer verilmiştir. Değerlerin öğrencilere nasıl aktarılacağı ve ders bazında da değer öğretiminde hangi yöntemlerin kullanılacağı, programın içeriğinin genişliği açısından önemlidir.

1.2.1. Ailede, Okulda ve Çevrede Değerler

Prencipe ve Helwing (2002)'e göre, “çocuklarda, değerlerin gelişimini sağlama, eğitimciler, psikologlar, aileler, paylaşılan sivil toplumun korunması ve yapılandırılmasıyla ilgilenen yetişkinler için önemli bir amaçtır”. Ahlaki ya da faziletli davranışları geliştirmeyi amaçlayan değerler eğitimi Aristoteles gibi kişiler tarafından bahsedilmiştir.

Değerler ve karakter eğitimi geliştirmeye ilgili endişeler, araştırmacılar ve yöneticiler ve tanınmış kişiler tarafından dile getirilmiştir. Çocukların gençlerin ve genç yetişkinlerin değer eğitimi hakkındaki düşünme süreçlerinin/fikirlerinin çok yönlü olduğunu ve adaleti, hakları, ahlaki karakter özelliklerini ve istenilen diğer kişilik özelliklerini ve sosyal değerleri yansıtan farklılıkları içerdiğini gösterir. Çocuklar ve genç yetişkinler değerlerin doğruluğunu ve sosyal çevre ki burada değer öğretilir ve öğretilen değerlerin tipi de dâhil değerler öğretiminin değerlendirilmesinde birçok faktörü göz önüne almıştır.

Özbudun (1986)'a göre “her toplumda aile, en önemli sosyalleştirici kurumlardan biridir”. Diğer bir deyimle, toplumun genel değerler sistemi, bu arda

siyasal değer, inanç ve duygusal yönelimleri, ilkin ve en başta aile kanalıyla, yeni yetişen toplum üyelerine, yani çocuklara ve gençlere aktarılır, öğretilir.

Ulusoy (2007)'a göre, “toplum yaşamı ile ilgili bu tür değerleri çocuklarına kazandıran ana babalar, onlara sadece yardım etmiş olmakla kalmazlar, aynı zamanda insani yaşam şartlarının sıkıntılarını başkalarının sırtına yüklemek yerine, kendi sorunlarını olarak algılamalarını sağlarlar”. Sağlam temel ilkeler ile donatılmış çocuklar, kritik durumlar karşısında nasıl davranacaklarını konusunda kararlı olmalarını sağlayan donanıma da sahip olurlar.

Beil (2003)'e göre, bu konuda eski zaman ebeveynlerinin işleri daha kolaydı der. Gerektiğinde çocuk üzerinde baskı uygularlar ve sorun temelinden çözüldü. Oysa bu davranış şekli, demokratik insan hakları kavramını, çocukta içselleştirmek isterken, aksi bir davranış modeli olarak görünür. Bu sebepten çocuk yaptığı her davranışın, bir karşılığı olduğunu bilmelidir. Yani doğada gezinirken, arı kovanını karıştıran bir çocuğun, bir arı tarafından sokulması normal karşılanırken, bir at tarafından çifteye maruz kalması beklenemez. Çünkü o davranışın doğalı, odur.

“Ana-babanın değerleri, çocukların davranışlarına yansıdığından, toplumsal değerlere kıyasla çocuk üzerinde daha etkilidir. Bu nedenle, ana-baba yönelimleri çocuğun gelişim ortamının önemli bir bölümünü oluşturur” (Kağıtçıbaşı, 1998).

Bununla birlikte, Aydın (2006)'a göre, “çocukta kişiliğin gelişmesinde, objelere oranla, kişilerin daha çok etkisi olduğu bilinmektedir”. Bireyin aile ilişkisi içerisinde öğrendiği değerler oldukça önemlidir.

Tay ve Yıldırım (2009)'a göre, yapılan bir çalışmada aileler çocuklarının toplumda yer alan temel değerleri almalarını istemektedirler. Örneğin; adil olma, insanları sevebilme, vatansever olma, yalandan uzak durma. Aynı şekilde okullarda da değer eğitimi üzerinde çocukları bilgilendiren öğretmenler arasında adil olmayı veya sevginin önemini vurgulayan öğretmenler arasında söylediklerin aksi tavırlarda bulunanları tanımış olmakta durumun farklı bir yönünü vurgulamaktadır. Söylediklerimi yap, yaptıklarına yapma algısı çocuk üzerinde yeni bir çelişkinin oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Bu nedenler toplumun temel değerlerini vermek isteyen öğretmenlerimizin de model olması gerekmektedir.

Refshauge (2004)'e göre, “öğretmenler, derslerinde temel değerleri vurgulayan stratejileri dâhil ederek değerleri daha anlaşılır hale getirirler” (Aktaran: Tay, 2009). Öğretmenlerin temel değerleri vurgularken, bu değerlerin yaşamın içerisinde uygulanabilir olduğunu da belirtmeleri, işlevselliği arttıracaktır. Öğretmenler model olarak ve temel değerlerle tutarlı davranışları pekiştirerek öğrencilerin okul politikalarını anlamalarına yardım eder. Değerler, sadece sınıflarda değil; daha geniş bir sahada davranışları ve kararları etkiler.

Satı Bey, çocuklarda küçük yaştan itibaren sağlam bir irade oluşturmak için en büyük görevin öğretmenlere düştüğünü belirtir. Öğretmen kendisi kararlı, azimli, atak olmak suretiyle öğrencilere örnek olmalıdır.

Öğretmenler çocuklarda iyi olan his ve temayülleri yerleştirip kötü olanları izole etmek için öncelikle kötü hislerin doğmasına izin vermemeli, iyi hislerin kazandırılmasını sağlayacak ortamlar yaratılmalıdır. O, bu hususa tarih dersinin ahlâk terbiyesindeki rolüne değinir. Satı Bey, ahlâki hisler ile vatani hisleri birlikte kullanmakla vatan sevgilisin ahlâki kemalin bir neticesi olduğuna da dikkat çekmektedir (Aktaran: Başar, 2008).

Tay (2009)'a göre, ”hangi değerlerin okullarda öğretilmesi gerektiği sorusu değerler eğitiminin önemli sorularından biridir”. Bu soruya cevap arayan araştırmada sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenliği öğretmen adayları; Saygı, Sevgi, Vatanseverlik, Dürüstlük, Ahlâklı olma (inanç), Adil olma, Hoşgörü, Çalışkanlık, Sorumluluk, Bilimsellik, Toplumsallaşma, Milli bilinç, Aile birliğine önem verme, Öz güven (Kendini gerçekleştirme), Kültürel değerlere önem verme, Bağımsızlık, Özgürlük, Yardımseverlik, Dayanışma, Çevre bilinci, Barış, Duyarlılık, Misafirperverlik, Sağlıklı olma ve Estetik gibi 27 tane değerın öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

2005 yılında oluşturulan ilköğretim 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında adil olmak, aile birliğine önem vermek, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, hoşgörü, misafirperverlik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik, yardımseverlik dorudan verilecek değerler olarak belirlenmiştir. Bu programın devamı niteliğini taşıyan 6. sınıflarda 2006 yılında ve 7. sınıflarda 2007 yılında yürürlüğe giren 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında ise, bilimsellik, doğal çevreye duyarlılık, sorumluluk, yardımseverlik, kültürel mirasa duyarlılık, hak ve özgürlüklere saygı, çalışkanlık, farklılıklara saygı,

vatanseverlik, estetik, dürüstlük, bilimsellik, dayanışma, adil olma ve barış doğrudan verilecek değerler arasında yer almıştır (MEB, 2005a: MEB,2005b).

Ulusoy (2007)'a göre, “değer kazandırma esnasında yaşanan dünya ve insanlar konusunda öğrencilere sürekli karamsar tablolar çizmek yerine, ana baba, öğretmen veya çevredeki bir vatandaş olarak onlara nasıl destek olunacağı konusunda bilinçli olmaya çalışmak daha faydalı olacaktır”. Pozitif düşünceler ile değer kavramını yan yana getirmek, çocukların iyimser bir dünya görüşü elde etmesine fayda sağlayacaktır.

Cüceloğlu (1991)'na göre, insanın içinde bulunduğu çevre ve kültür bireyin hayatında önemli bir yere sahiptir.

Örnek olarak; Türkiye’de 12-18 yaş arasında gençlerin davranışlarının özellikleri, Amerikalılarınkinden farklıdır. Bu fark, iki ülkedeki aile yapısı, anne ve babanın çocuklarıyla kurduğu diyalog, kültürel unsurlar ve kültürün getirdiği değerler ile birlikte çevresel koşullar bireyi etkiler. Çevre bireyi öğrenme yoluyla etkiler. Çocuğun başkalarına bakıp, onları model olarak öğrendiğini savunan görüşe göre, çocuğun davranışlarını açıklayabilmek için, çocuğun gelişme çevresinde gördüğü “model davranışlar” a bakmak gerekir. Çevresiyle iyi iletişim kuran bir annenin oğlu, yine çevresiyle iyi iletişim kurma çabasında olacaktır. Ya da gücün kaba kuvvet ile ölçüldüğünü düşünen bir babanın oğlu da yine kaba kuvveti kabullenecektir.

Toplumlarda ve toplumumuzdaki birçok olumsuz ve kötü alışkanlığın, “kumar, yalan söyleme, hırsızlık gibi” soya çekmesi olmaz. Bu kötü eğilimde kuşaktan kuşağa geçmez. Bu bakımdan kimseye bunun babası hırsızdı, yalancıydı, düzenbazdı vb. diyerek bir insana “bu da babası gibi olur” diyemeyiz. Ancak kişiyi çevresi, ailesi veya aldığı kötü eğitim bu davranışlara yöneltebilir. Çünkü bu tür davranışlar çevrede görülen ve çevreyle birlikte gelişen kötü sosyal rahatsızlıklardır.

Köknel (1995)'e göre, “kişinin toplumlaşmasında dikkat edeceği değer sistemlerinin önem sırası ise şöyledir. Toplumun içinde bulunduğu hukuk sistemi, din, gelenek, görenek, töre, âdet gibi temel kurum ve kuruluşlardır”. Bu kurumların tümü değer sistemleri içinde doğru, güzel, iyi, olumlu ve etkin davranışları ödüllendirir, aksi davranışları ise cezalandırır. “Bireyin toplumun bir üyesi

olabilmesi için yaşadığı toplumun ortak davranış kalıplarını yazılı ve sözlü değerlerden yola çıkarak içselleştirmesi kısacası o toplumun her yönüyle bir üyesi hâline gelmesi gerekir" (Köknel, 1995).

Yalın ve Levent (2004: 77)'e göre, "insanlar çoğu zaman değer yargılarına göre düşünür ve değer yargılarına göre hareket eder. Çocuğun değer sisteminin gelişimi aile yaşantısı içinde başlasa da, sosyal yaşantısının büyük bir bölümünü oluşturan okulun da bu gelişimde çok büyük bir rolü vardır".

Diğer bir deyişle, hoşgörü sevgi, kendine, başkalarına ve çevreye saygı, dürüstlük, yardımseverlik, adil olma, sorumluluk gibi değerlerin kazanılmasında okula ve öğretmenlere de sorumluluk düşmektedir.

1.3. SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE GÜNCEL OLAYLAR

Eğitim yoluyla elde edilen bilginin kalıcılığı önemlidir. Çünkü bilginin gerekli olduğu zamanda hatırlanması, günlük yaşantıdaki olaylara bireyin uygun şekilde müdahale etmesi için gereklidir. Aksi takdirde bu bilgiler birer bilgi yığını olmanın ötesine geçemeyecektir. Ve uygulama yapmaya müsait olan bilgi her dönemde değerini korumuştur. Dolayısıyla okulda verilen eğitimin gerçek hayattaki olaylarla yoğun şekilde ilişkili olması istenen bir durumdur.

Demirtaş ve Barth (1997)'a göre, yaşanan her güncel olay bireyin toplumsal sorumluluğunu kavraması açısından büyük önem taşımaktadır.

Paykoç (2005)'a göre, Sosyal Bilgiler öğretiminde güncel olaylar aşağıdaki temalar yolu ile öğretilebilir.

- *Güncel olayları Sosyal Bilgilere ek olarak öğretme:* Bu yaklaşımda öğretmen, her gün ilk ders güncel olaylardan bahsederek bireylerin ülkemiz ve dünya sorunlarını ne derece önemli gördüklerini algılayabilir. Ve bu anlamda onlara destek olabilir.
- *Güncel olayları Sosyal Bilgiler programını tamamlayıcı ya da pekiştirici olarak kullanma:* Bu yaklaşımda, işlenen konular ile güncel olaylar arasında bağlantı kurularak çocuklarının bu durumu tartışmaları istenebilir.
- *Güncel olayları, Sosyal Bilgiler ünitelerinin temeli olarak ele alma:* Bu yaklaşımda ise güncel olaylar dersin ana temasını oluşturur. Çocuklarda

toplumsal duyarlılık oluşturulması temel hedefdir. Güncel olayların öğretiminde kullanılan yöntemler ne olursa olsun öğrenci merkezlidir.

Bir dersin güncel olaylarla işlenmesiyle düşünen, eleştiri yapma kabiliyetine sahip, nasıl öğrendiğini bilen, eksik olduğu yerleri görebilen, toplumsal algısı açık olan farklı düşünebilen bireyler olarak topluma kazandırılmaktadır (Paykoç, 2005). Sosyal Bilgiler dersinin güncel olaylar ile işlenmesi bireye şu faydaları sağlamaktadır:

- Öğrenciler izledikleri, öğrendikleri haberleri, tecrübeleri sınıf ortamındaki arkadaşlarıyla paylaşır, daha önce sahip olduğu bilgiler ve tecrübeleriyle ilinti kurabilir.
- Öğrenciler, grup çalışmalarında sorumluluk duygusunu yerine getirmeye dikkat eder.
- Öğrenciler konuya ilişkin eleştirilerini objektif şekilde arkadaşlarıyla paylaşırlar.
- Öğrenciler hazırladıkları alan ile ilgili materyaller de sınıf ortamında arkadaşlarıyla paylaşır.
- Konulara ilişkin haberler ile ilgili bir haber defteri oluşturur.
- Öğrenciler kendi öğrenmelerini eleştirebilir ve bu şekilde öğrenme sorumluluklarını da yerine getirirler.

Sosyal Bilgiler dersinde, güncel olayların kullanımının fayda sağlaması için, derste kullanılacak yöntemler, etkinlikler önem arz etmektedir.

Güncel olayların derste işlenmesinde uygulanacak olan yöntemler şu şekilde sıralanabilir (Paykoç, 2005):

- Güncel olayları günlük tartışmalarla işleme
- Haber bülteni tahtası düzenleme
- Günlük gazetelerden yararlanma
- Televizyonu kullanma
- Yuvarlak masa tartışması düzenleme
- Toplu görüşme düzenleme
- Afiş ve duvar resimleri hazırlama
- Haberleri belli bir dosya ya da defterde saklama

- Haberlere ilişkin karikatür çizme
- Radyo haber programları düzenleme
- Haber olaylarını oyunlaştırma
- Belli olayları televizyon yayınlarından izleme ya da canlı radyo programı dinleme

2005-2006 öğretim yılından itibaren uygulamaya geçen Sosyal Bilgiler Öğretimi Programının öğrenci merkezli bir yapıya sahip olması onu diğer Sosyal Bilgiler programlarından ayırmaktadır.

Paykoç (2005: 213)'a göre Sosyal Bilgiler öğretimiyle ilgili kararlar alınırken çeşitli araştırmalar yapılmalıdır. Çünkü bu araştırmalar doğrultusunda bir öğretme ve öğrenme süreci başlatılacaktır.

Güncel olayların kullanımı öğrencileri sosyal yaşama hazırlayacak ve sorumlu bireylerin yetişmesine yardımcı olacaktır. Bireylerin öğrendiklerinin kalıcı olması, güncel olaylar ile birlikte öğretilen değerlerin yaşam içerisinde hayat bulmasından geçmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin amacı, bireyin topluma ve toplumun sorunlarına duyarlılık derecesini arttırırken aynı zamanda onun bu toplumun bir parçası olduğunu etkin bir vatandaş olarak yetişmesini sağlayacak unsurları da içerisinde barındırmaktadır.

1.3.1. Belirli Gün ve Haftalar

Ders dışı etkinlikler içerisinde yer alan Belirli Gün ve Haftalar ilk kez 1968 ilkokul programında eğitici kol çalışmaları içerisinde “ek ünite” olarak uygulamaya konmuştur (Arslantaş, 1989: 10). 2 Ağustos 1976 tarih ve 1894 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayınlanan Eğitici Çalışmalar Yönetmeliğinde Belirli Gün ve Haftalar ayrı bir etkinlik olarak ele alınmıştır (Binbaşoğlu, 2000: 39).

MEB (2005)'e göre, İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nda “Okullarda Kutlanacak veya Anılacak Gün ve Haftaların nasıl verilebileceği şöyle açıklanmıştır: “İşlenirken konunun önemi, amacı, günün anlamı öğrencilere şiir, şarkı, oyun, skeç, piyes gibi etkinliklerden, levha, resim, slayt, film gibi eğitici materyallerden, düzenlenen gezi ve incelemelerden yararlanılarak verilebilir”.

Okullarda kutlanacak veya anılacak gün ve haftalar öğrencinin dikkatini o konu üzerinde yoğunlaştırmak, önemini kavratmak, düzeyine uygun yaşantılarla konu hakkında kapsamlı bilgi edinmesini sağlamak, olumlu tutum kazanması sağlamak gibi benzeri amaçlarla programda yer almaktadır. Okullarda kutlanacak veya anılacak gün ve haftalar belirlenirken toplumsal gelişmelere uygun olarak yeni gün ve haftalar eklenebilmekte veya çıkarılabilmektedir.

Örneğin; Dünya Kooperatifçilik Günü (21 Mart), Hava Şehitlerini Anma Günü (15 Mayıs), NATO Günü (4 Nisan) eskiden kutlanmalarına rağmen günümüzde bu günlere ait kutlamalar yapılmamaktadır (Koz ve Hancı: 1998). İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında kutlanacak veya anılacak Belirli Gün ve Haftalar önceki programlardan farklı olarak yer almıştır. Yeni gelişmelere göre bazı gün ve haftalar çıkarılmış bazı gün ve haftalar ilave edilmiştir. Okulda kutlanacak veya anılacak Belirli Gün ve haftalar İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında şöyle yer almıştır (MEB, 2005).

1.3.2. Okullarda Kutlanacak Olan Belirli Gün ve Haftalar

MEB (2005)'e göre Belirli gün ve haftalar kapsamında, okullarda kutlanacak olan etkinlik listesi aşağıda sıralanmıştır:

- 1- İlköğretim Haftası (Eylül ayının 3. haftası)
- 2- Demiryolları Haftası (Eylül ayının son haftası)
- 3- Gaziler Günü (19 Eylül)
- 4- Hayvanları Koruma Günü (4 Ekim)
- 5- Ahilik Kültürü Haftası (8-12 Ekim)
- 6- Birleşmiş Milletler Günü (24 Ekim)
- 7- Kızılay Haftası (29 Ekim-4 Kasım)
- 8- Organ Bağıışı ve Nakli Haftası (3-9 Kasım)
- 9- Lösemili Çocuklar Haftası (2-8 Kasım)
- 10- Atatürk Haftası (10-16 Kasım)
- 11- Afet Eğitimi Hazırlık Günü (12 Kasım)
- 12- Dünya Felsefe Günü (20 Kasım)
- 13- Dünya Çocuk Hakları Günü (20 Kasım)
- 14- Öğretmenler Günü (24 Kasım)

- 15- Dünya AIDS Günü (1 Aralık)
- 16- İnsan Hakları ve Demokrasi Haftası (10 Aralık gününü içine alan hafta)
- 17- Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası (12-18 Aralık)
- 18- Enerji Tasarrufu Haftası (Ocak ayının 2. haftası)
- 19- Sivil Savunma Günü (28 Şubat)
- 20- Yeşilay Haftası (1 Mart gününü içine alan hafta)
- 21- Girişimcilik Haftası (Mart ayının ilk haftası)
- 22- Dünya Kadınlar Günü (8 Mart)
- 23- Bilim ve Teknoloji Haftası (8-14 Mart)
- 24- İstiklâl Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü (12 Mart)
- 25- Tüketiciyi Koruma Haftası (15-21 Mart)
- 26- Şehitler Günü (18 Mart)
- 27- Yaşlılar Haftası (18-24 Mart)
- 28- Türk Dünyası ve Toplulukları Haftası (21 Mart Nevruz gününü içine alan hafta)
- 29- Orman Haftası (21-26 Mart)
- 30- Dünya Tiyatrolar Günü (27 Mart)
- 31- Kütüphaneler Haftası (Mart ayının son pazartesi gününü içine alan hafta)
- 32- Turizm Haftası (15-22 Nisan)
- 33- Dünya Kitap Günü ve Kütüphaneler Haftası (23 Nisan gününü içine alan hafta)
- 34- Bilişim Haftası (Mayıs ayının ilk haftası)
- 35- Trafik ve İlk Yardım Haftası (Mayıs ayının ilk haftası)
- 36- Vakıflar Haftası (Mayıs ayının 2. haftası)
- 37- Anneler Günü (Mayıs ayının 2 inci Pazarı)
- 38- Vergi Haftası (Şubat ayının son haftası)
- 39- Engelliler Haftası (10-16 Mayıs)
- 40- Müzeler Haftası (18-24 Mayıs)
- 41- Etik Günü (25 Mayıs)
- 42- Çevre Koruma Haftası (Haziran ayının 2. haftası)
- 43- Babalar Günü (Haziran ayının 3 üncü pazarı)

44- Mahallî Kurtuluş Günleri ve Atatürk Günleri ile Tarihî Günler (Gerçekleştiği tarihlerde)

45- Öğrenciler Günü (İlköğretim Haftasının son günü)

Belirli gün ve haftalar değer eğitimi kapsamında, bireylerin sorumluluk bilinciyle yetişmelerini sağlamanın yanında, kültürel mirasa, toplumsal duyarlılığa ve karakter eğitimi sürecine destek olabilir.

1.3.3. Belirli Gün ve Haftalarda Yapılan Etkinliklerin Hedefleri

MEB (2005a)'e göre belirli Gün ve Haftaların genel hedeflerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkün olabilir.

- 1- Dini ve milli bayramlarımızın önemini kavrayabilme.
- 2- Vatan ve millet sevgisini geliştirebilme.
- 3- Barış, insan hakları ve kardeşlik konularında bilinçlenebilme.
- 4- Geçmişimiz ile onur duyabilme.
- 5- Uluslararası ilişki ve sözleşmelerdeki sorumluluğumuzu anlayabilme.
- 6- Kişisel ve toplumsal sağlığımızı, çevremizi korumanın önemini benimseyebilme.
- 7- Okul ve kütüphanelerimizin eğitimimizdeki yeri ve önemini kavrayabilme.
- 8- Ulusal ekonomi ve tutumlu olmanın yaşayışımızla ilişkisini belirtebilme.
- 9- Büyüklerimize saygı, küçüklerimize sevgi ve saygı duyabilme.
- 10- Trafik kuralları ve yasalara uyma sorumluluğu geliştirebilme.
- 11- Hayvanları ve ormanları koruma, engellilere yardım konusunda bilinçlenebilme

Görüldüğü gibi, belirtilen hedefler, Sosyal Bilgiler öğretiminin genel hedefleriyle çok yakından ilişkilidir. Okullarda yapılacak törenlere, müsamere ve kutlamalara öğrenciler katılır. Öğretmen bu gibi milli, dini ve uluslararası önemli gün ve haftaları değerlendirerek, Sosyal Bilgiler öğretiminin hedefleri doğrultusunda gene öğrenci düzeyine göre öğretim yapar. Öğrenciler, bireysel ve sosyal çalışmalar yaparak işbirliği içinde çalışırlar.

2. İLGİLİ LİTERATÜR

Okut (2009) 'un çalışmasında “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Eğitime İlişkin İnançlarına Göre Etkili Öğretmen Özellik ve Davranışlarına Sahip Olma Dereceleri” incelenmiştir. Araştırma verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek ile toplanmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet, hizmet süresi ve branş değişkenleri ile katılımcıların eğitime ilişkin inançları arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir. Fakat öğretmenlerin eğitime ilişkin inançları ile hizmet süreleri arasında bir ilişki tespit edilmiştir. Hizmet yılının artmasıyla davranışları artış göstermektedir. Aynı zamanda araştırmaya katılan öğretmenlerin, etkili öğretmenlerin özelliklerine sahip olma derecelerinde öğretmenlerin, etkili öğretmenlerin özelliklerine sahip olma dereceleri; branş ve mezun olunan eğitim kurumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Dorak ve Vurgun (2006) 'un “Takım Sporları Açısından Empati ve Takım Birlikteliği İlişkisi” adlı araştırmasında takım sporu yapan sporcuların takım birlikteliği ve empati arasındaki ilişkisi ile bu sporcuların farklı değişkenler açısından takım birlikteliği ve empati düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada veri toplamak için empati ve takım birlikteliği ölçekleri kullanılmıştır. Takım sporu yapan sporcuların empati düzeyleri ile takım birlikteliği düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Sporcuların empati düzeyleri arttıkça takım birlikteliği düzeyleri de artmaktadır. Böylelikle takım birlikteliği arttıkça sporcu başarıları da aynı oranda yükselmektedir.

Rehber ve Seymen (2007)'in “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Davranışlarının İncelenmesi” adlı araştırmasında ortaokul düzeyindeki öğrencilerin empatik eğilim düzeyleri ile çatışma çözme davranışları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Empatik Eğilim Ölçeği (Dökmen, 1988) ve Çatışma Çözme Davranışını Belirleme Ölçeği (Koruklu, 1998) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre empatik eğilim düzeyi düşük olan çocukların, saldırganlık oranının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Lupton (2002)'un “Duygusal Yaşantı” adlı kitabında kadın ve erkeklerin duygu ve değer dünyasındaki farklı bakış açılarına değinilmiştir.

Eserde kadın ve erkek kimliğinin duygu dünyalarının farklılaşmasının, onların etik değerleri üzerinde de farklı düşünelerine sebep olmuştur. Kadınların ve erkeklerin duygusallığı aynı zamanda toplum tarafından cinsiyet rollerine biçilen duygusal karakterle alakalı olarak da belirir. Bu doğrultuda kadınların ve erkeklerin duygusal rolleri farklı şekillerde ortaya çıkar ve algılanır. Mesela erkekler ağlamaz, kadınlar sinirlenmez gibi farklı tavırlar toplumlarda karşılaşılan durumlardır. Gerçekten de kadınların ve erkeklerin sahip oldukları tutum ve davranışlara dikkat edildiğinde, genellikle toplumsal alanda bir ilişkisinin ve karşılığının bulunduğu görülür.

Yüksel (2005)' in “Kohlberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım” adlı araştırmasında ahlâk eğitiminde örtük programın rolü ve etkileri Kohlberg'in görüşleri doğrultusunda açıklanmıştır. Çalışmada ahlak eğitiminin hangi şekilde verilmesi gerektiği tartışılmış olup, Kohlberg'in ahlak eğitimini örtük programda nasıl değerlendirdiği tartışılmıştır.

Öğrenciler yaşam için gerekli değerlerin önemli bir bölümünü okulda öğrenmektedirler. Bu değerler öğrencilere resmî ve örtük program ile kazandırılmaktadır. Ancak değerleri kazandırmada örtük program çok daha etkilidir Buna karşılık ahlâk eğitimi konusundaki çalışmalar hep resmî program dikkate alınarak yapılmaktadır. Bu noktada eğitimin duyusal boyutu bilişsel boyut gibi düşünölmekte, öğretmenlerin derslerde teorik bilgileri öğrencilere anlatarak bu bilgileri onlara öğretmesi gibi değerlerin de bu şekilde öğretilbileceği düşünölmektedir. Ülkemizde de değerler Türkçe, tarih, coğrafya, matematik gibi her bir disiplin alanının programında yer alan duyusal amaçlar ve din kültürü ve ahlâk bilgisi dersinin teorik konuları ile öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Oysa bu değerlerin teorik bir konu şeklinde anlatılmasıyla öğrencilerin bu değerleri edinebileceklerini söylemek pek de mümkün değildir.

İlköğretim için yeni geliştirilen programların bu anlayışı gidermeyi amaçladığı ve bu programların oluşturmacı bir anlayışla hazırlandığı görölmektedir.

Bu programlarda konuların öğrencilere aktif bir süreç içerisinde, gerçek yaşantılarla ilişkilendirilerek öğretilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2005a). Programlar incelendiğinde, bunların çağdaş bir anlayışla, öğrenci merkezli, öğrencileri aktif hâle getirerek onların zihinsel yetenek ve kişiliklerini geliştirmeyi çabalayan bir yaklaşımla hazırlandığı görülmektedir. Öğrencilere kazandırılacak ahlâkî değerlerle daha ilgili olan ilköğretim hayat bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin programlarında öğrencilere eleştirel ve yaratıcı düşünme, sorgulama, problem çözme, karar verme, girişimcilik, katılım, paylaşım, iş birliği, öz güven, hoşgörü, sevgi, yardımseverlik, doğruluk ve dürüstlük gibi becerilerin kazandırılması amaçlanarak bunların öğrencilere kazandırılmasında öğretmenin yapabileceği etkinlikler verilmektedir (MEB, 2005a; 2005b).

Güngör (1998)'ün “Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar” adlı eseri ülkemizde önem verilen değerler ve bu değerlerin kıyaslanması amacıyla hazırlanmıştır. Güngör, ahlâkın bir bilgi olarak nasıl öğrenildiğini bildiğimizi, fakat bu duyguyu nasıl kazandığımızın farklılık arz ettiğini savunmaktadır.

Güngör çocuğun iç dünyasındaki değişikliklerin çevresel dürtüler yoluyla da şekillendiğine dikkat çekmektedir. Sosyal Bilgiler dersi içerisinde yer alan değer öğretimi ve kazanımların, örtük program dahilinde vicdan kavramıyla özelleşip geliştiğine vurgu yapmaktadır.

Göçer (2004)'in “Türkçe Öğretimine Bir Uygulama Sahası Olarak Belirli Günler ve Haftaların Kutlama Etkinlikleri” adlı çalışmasında belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikleri ders dışı etkinliklerle zenginleştirmek, onlarla uyumlu bir biçimde kutlama programına almak, kutlanacak olan günün amacına uygun hareket etmiş olmanın yanında, öğrencilerin farklı yeteneklerini ortaya koyup geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunduğu kanısına varmıştır.

Gömleksiz ve Cüro (2011)' nun “Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi” adlı çalışması ile Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumları araştırılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması için araştırmacı tarafından bir ölçek geliştirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının öğrencilere belirtilen değerleri kazandırmada etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Değerlere ilişkin

öğrenci tutumlarında ailenin gelir düzeyi açısından anlamlı bir farklılık bulunmazken, okulların sosyo-ekonomik düzeyi ve cinsiyet değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık belirlenmiştir. Etkili bir değer eğitimi için, okullarda uygulanan formal programın yanında, informal programdan da faydalanılmalıdır. Aynı zamanda öğrencinin, hazırbulunuşluğu bu konuda dikkat edilmesi gereken unsurlar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda aile ve okulun da iç içe olması gerektiği unutulmamalıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. YÖNTEM VE MATERYAL

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama aracı ve uygulaması ile verilerin işlenmesi ve çözümlenmesinde kullanılan istatistiksel teknikler üzerinde durulmuştur.

1.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu, olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 1991: 77).

Betimsel nitelikteki araştırmalar; resmi bir kuruluşun, yani kamu kuruluşunun ve benzerlerinde mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedefler. Genellikle bir survey yöntemi olan betimleme yöntemi, geniş grupların katılımıyla gerçekleştirilen bir çalışmadır (Fraenkel ve Wallen, 1996: 367). Çok sayıda obje ya da katılımcı üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılır. Çalışmaya konu olan olay, birey veya nesne, içerisinde bulunduğu şartlar çerçevesinde değerlendirilmeye çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, çabası gösterilmez etkileme çabası gösterilmez (Arseven, 2001: 24, Kaptan, 1993: 59).

1.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Manisa ilinde bulunan 198 ortaokulda bulunan Sosyal Bilgiler Öğretmenleri araştırmamızın genel evrenini oluşturmaktadır. Manisa ilinde bulunan, Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin toplam sayısı 582 olarak tespit edilmiştir. Örneklem yöntemi olarak ise çalışmamızda uygun örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma evrenimizde bulunan öğretmenlerden 338'i uygun örneklem yöntemiyle seçilip örneklemimize alınmıştır.

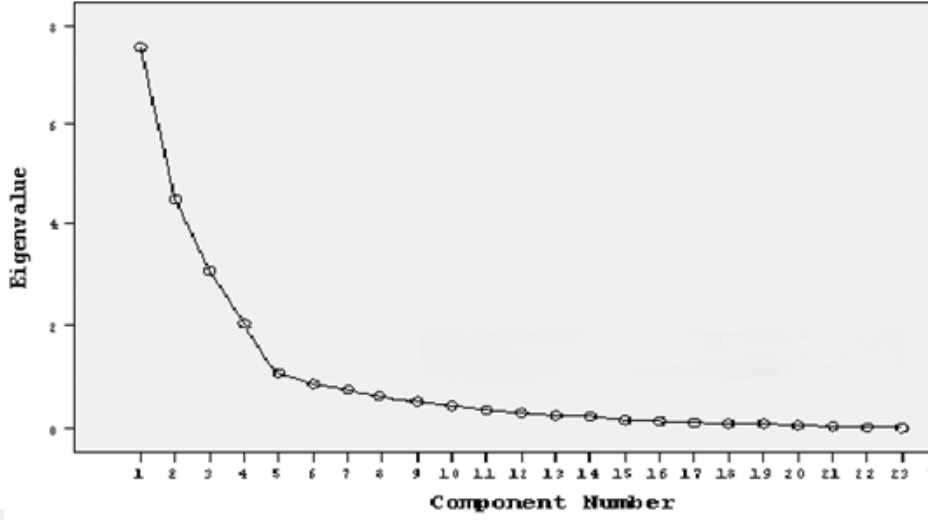
1.3. ÖLÇME ARACININ GELİŞTİRİLMESİ

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanmaya Görüşlerine yönelik olarak bu anketin geliştirilmesinde aşağıdaki süreç izlenmiştir.

- 1) Madde Havuzunun Oluşturulması. Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanmaya İlişkin Görüşlerine ilişkin olarak, alan yazındaki benzer anketler, kaynak ve araştırmalar taranmış ve okullardaki öğretmenlerle yapılan ön görüşmelerden elde edilen bilgiler çerçevesinde, ilk etapta 38 madde geliştirilmiştir.
- 2) Geliştirilen maddeler eğitim bilimleri ve ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan akademisyenlerin görüşüne sunulularak, amaca uygunluk, anlaşılabilirlik ve madde yapısı açılarından incelenmesinin ardından, görüş ve önerilerin bildirilmesi sağlanmıştır. Bu inceleme sonucunda anlam, ifade ve yapı olarak uygun görülmeyen maddeler çıkarılarak 27 maddelik deneme anketi elde edilmiştir.
- 3) Elde edilen anket ön uygulamaya tabi tutularak maddelerin anlaşılabilirliği test edilmiştir, uygun görülmeyen maddeler tekrar çıkarılmıştır.

Yapılan ön uygulamada örneklem alınan gruptan 150 kişiye (Sosyal Bilgiler Öğretmenleri) uygulanmıştır. Bu ön uygulama sonucu Cronbach Alpha=0,834 ve KMO değeri, 610 olarak bulunmuştur. Ayrıca 0,45 faktör yükü alt sınırını karşılamayan maddelerin tek tek anketten çıkarılmasıyla elde edilen 23 maddelik anketin KMO değeri,668 ve Barlett bütünlük testinin ise,00 olduğu görülmüş ve anketin alt boyutlara ayrılabilmesi tespit edilmiştir. Aşağıdaki şekilde (screeplot) grafik çizgisinin kırılma yaptığı noktalar dikkate alındığında (şekil1) ve döndürülmüş bileşenler matrisi incelendiğinde (Tablo 2) anketin 4 alt boyuttan oluşabileceği belirlenmiştir. Söz konusu bu dört alt boyutun açıkladığı toplam varyans %74,33 ile oldukça yüksek bir oran göstermektedir.

Scree Plot

Şekil 1. Ankete Ait Screeplot Çizelgesi

23 maddeden oluşan anketin güvenilirlik katsayısının,85 olduğu tespit edilmiş, bu değer anketin ilk haline göre yükseldiği görülmüştür. Yapılan güvenilirlik ve faktör analizi sonuçlarına göre 23 maddelik anketin yapı bakımından güvenilir olduğuna kanaat getirilmiştir. Bu durum anket maddelerinin ortak faktörler altında toplandığını ve yapı bakımından güvenilir olduğunu göstermektedir.

Döndürülmüş Bileşenler Matrisi (Rotated Component Matrix) ve Açıklanan Toplam Varyans (Total Variance Explained) incelendiğinde (Tablo 1) girecek maddelerin dört faktör altında toplanabileceği belirlenmiştir. Bu faktörlerden ilki öğrenci kazanımları ile ilgili bilgilere ulaşacağımız 10 maddeden oluşan (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10. maddeler) “öğrenci kazanımları” boyutudur. İkinci faktör grubunda ise değer eğitimi ile ilgili olan 5 maddeden oluşan (11, 12, 13, 14, 15. maddeler) “değer eğitimi” boyutu yer almaktadır. Üçüncü faktör grubunu “öğretim programı” boyutu oluşturmakta ve 4 maddeden meydana gelmektedir (16, 17, 18, 19. maddeler). Dördüncü faktör grubu ise “öğretim materyali” boyutunu oluşturmakta olup 4 maddeden meydana gelmektedir (20, 21, 22, 23. Maddeler).

Tablo 2: Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

Madde No	Ankete Alınan Madde No	Component			
		1	2	3	4
m10	1	,943			
m3	2	,935			
m4	3	,918			
m11	4	,900			
m9	5	,899			
m15	6	,896			
m1	7	,877			
m12	8	,848			
m7	9	,787			
m13	10	,636			
m20	11		,922		
m14	12		,890		
m21	13		,862		
m19	14		,801		
m24	15		,788		
m34	16				,701
m22	17				,679
m35	18				,695
m36	19				,653
m38	20			,461	
m42	21			,805	
m43	22			,784	
m44	23			,856	

- 4) Uzmanların görüşleri ve katılımcıların anketi doldururken verdikleri geri bildirimler soruların anlaşılıp anlaşılmaması, yaptıkları duraklamalar, içerik anlamında verdikleri geri bildirimler) doğrultusunda gereken düzeltmeler yapıldıktan sonra 23 maddeden oluşan ankete son şekli verilmiştir.
- 5) Son olarak 23 maddeden oluşan anket, örneklem olarak alınan okullardaki Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine dağıtılmıştır.
- 6) Veriler değerlendirilmeye tabi tutulmadan önce, gözden geçirilerek kurallara uygun olarak doldurulup doldurulmadığı kontrol edilmiş ve istenilen şekilde doldurulmayan anketler değerlendirilmeye alınmamıştır.

1.4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmacı, hazırladığı anket formu ve tez önerisiyle birlikte Sosyal Bilimler Enstitüsü kanalıyla Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırmanın yapılması için gerekli izin 2015–2016 eğitim öğretim yılı 9 Şubat 23 Mart tarihleri arasında uygulanmak

üzere almıştır (Ek:2). Alınan izin belgesi ile birlikte örnekleme alınan okullara gidilerek öğretmenlerle gerekli görüşmeler yapılmıştır.

Daha sonra Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine anketler bırakılarak, anketleri doldururken dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili bilgiler verilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmenlerine anketlerin verilmiş tarihinden bir hafta sonra tekrar belirlenen günlerde okullara gidilip anketler toplanmıştır. Toplam 425 adet anket Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine dağıtılmıştır. Dağıtılan anketlerden bir kısmı geri dönmemiştir. Geriye 383 adet anket toplanmıştır. Toplanan bu anketlerden de 42 tanesi eksik ya da hatalı doldurulmuş olmaları nedeniyle değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuçta 338 ankete ait veriler istatistik paket programına girilerek değerlendirilmeye alınmıştır.

1.5. VERİLERİN ANALİZİ

Anketin uygulanmasıyla elde edilen veriler istatistik program kullanılarak çözümlenmiştir. Anketten elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılacak ölçme tekniğine karar verilirken anketten elde edilen verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin belirlenmesi önemlidir. Bu yüzden anketten elde edilen veriler bir dizi normallik testine tabi tutulmuştur. Ankete uygulanan Skewness ve Kurtosis test değerleri -1.63 ile 2.70 aralığındadır ki bu değerler anketten elde edilen verilerin normal bir dağılımda olduğunu göstermektedir, çünkü Skewness ve Kurtosis test değerlerinin +3 ila -3 arasında olması normal dağılımın göstergesidir (Tabachnick ve Fidell, 2007). Anketten elde edilen verilerin dağılımı Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre normal değildir. Bununla birlikte Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri son derece tutucu testler olduğundan (Field, 2006), verilerin histogramı incelenmiş ve uzman görüşü de alınarak histogramın belirgin derecede bir çarpıklık göstermediği dolayısıyla anketten elde edilen verilerin dağılımının normal olduğu kanaatine varılmıştır.

Yapılan testler ve açıklamalar sonucunda araştırmanın cinsiyet ve öğrenim durumu değişkenleri ilişkisiz örneklem t-testi (independent sample t-test), hizmet yılı ve görev yeri değişkenleri ise tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) ile çözümlenmiştir. Hizmet yılı ve görev yeri değişkenlerinde Levene testi sonuçları

verilerin normal dağılımda olduğunu gösterdiğinden anlamlı fark olduğu tespit edilen madde ve boyutlarda farkın yönü Tukey HSD testi ile belirlenmiştir.

Anket 23 maddeden ve her bir maddeye yönelik beş yapma düzeyini gösteren seçeneklerden oluşmaktadır. Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum ve Kesinlikle Katılıyorum şeklindeki bu seçenekler sırayla 1, 2, 3, 4 ve 5 puan değerine sahiptir ve olumsuz madde ifadeleri tersten puanlanmıştır. Anket maddelerine verilen yanıtlar, bu puan değerlerine göre istatistiksel veriler olarak kaydedilmiş ve çözümlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: 5'li Derecelendirme Ölçeği Puan Aralığı

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralığı
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00–1,80
Katılmıyorum	2	1,81–2,60
Kararsızım	3	2,61–3,40
Katılıyorum	4	3,41–4,20
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,21–5,00

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın üçüncü bölümünde katılımcıların görüşleri ile ilgili elde edilen veriler cinsiyet, öğrenim durumu, görev yeri, hizmet yılı bağımsız değişkenlerine göre önceden belirlenmiş boyutlar temelinde uygun görülen istatistiksel yöntemler aracılığıyla çözümlenerek elde edilen bulgular ışığında yorumlanmıştır. Bulgular her bir bağımsız değişkene göre tablolar halinde verilmiştir. Maddelere ilişkin tablolarda p değerinin bulunduğu sütunlardaki (*) işaret o maddeye ait ortalamalar arası farkın anlamlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4: Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Belirli Gün ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Dağılımı

Maddeler	Cevap Seçenekleri										\bar{X}
	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		
	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%	
Öğrencilerin sosyalleşmesinde, belirli gün ve haftalar büyük önem taşımaktadır.	39	11,5	-	-	33	9,8	101	29,9	165	48,8	1,27
Belirli Gün ve Haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarının geliştirilmesi için iyi bir fırsattır.	87	25,7	76	22,5	7	2,1	72	21,3	96	28,4	1,61
Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır.	23	6,8	16	4,7	-	-	161	47,6	138	40,8	1,09
Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur.	39	11,5	-	-	-	-	140	41,4	159	47,0	1,22

Tablo 4'ten devam

Belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.	-	-	16	4,7	15	4,4	170	50,3	137	40,5	,75
Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır	23	6,8	30	8,9	24	7,1	146	43,2	115	34,0	1,17
Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur	24	7,1	15	4,4	7	2,1	269	79,6	23	6,8	,91
Belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum.	24	7,1	-	-	28	8,3	279	82,5	7	2,1	,81
Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır.	24	7,1	22	6,5	62	18,3	198	58,6	32	9,5	,99
Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder.	69	20,4	124	36,7	45	13,3	69	20,4	31	9,2	1,26
Belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar.	15	8,3	59	32,8	6	3,3	40	22,2	60	33,3	,61
Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir.	-	-	15	4,4	39	11,5	253	74,9	31	9,2	,88
Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder.	23	6,8	16	4,7	109	32,2	183	54,1	7	2,1	,60

Tablo 4'ten devam

Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir.	-	-	15	4,4	57	16,9	247	73,1	19	5,6	,51
Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim.	-	-	15	4,4	11	3,3	226	66,9	86	25,4	,66
Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm.	19	5,6	38	11,2	27	8,0	178	52,7	76	22,5	1,09
Sosyal Bilgiler dersi içeriği belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahiptir	19	5,6	38	11,2	68	20,1	171	50,6	42	12,4	1,03
Öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur.	-	-	15	4,4	38	11,2	219	64,8	66	19,5	,69
Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur.	24	7,1	15	4,4	34	10,1	227	67,2	38	11,2	,97
Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır.	41	12,1	71	21,0	38	11,2	101	29,9	87	25,7	1,37
Ders kitapları sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili öğrenciyi aktif kılacak etkinlikler içeriyor.	29	8,6	10	3,0	68	20,1	163	48,2	68	20,1	1,09
Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir.	24	7,1	66	19,5	74	21,9	151	44,7	23	6,8	1,06
Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir.	29	8,6	110	32,5	120	35,5	79	23,4	-	-	,91

1. CİNSİYET DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Cinsiyet değişkenine göre bulgular, aşağıda maddeler, boyutlar ve anket geneli olarak verilmektedir.

1.1. CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI

Araştırmaya katılan katılımcıların cinsiyet değişkeni açısından dağılımlarına bakıldığında (Tablo 5), kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bulgular kadın katılımcıların sayısının 173, dağılım içindeki yüzdelерinin ise % 51,2; erkek katılımcıların sayısının 165, dağılım içindeki yüzdelерinin ise % 48,8 olduğunu göstermektedir.

Tablo 5: Cinsiyet Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

Cinsiyet	Kadın	Erkek	Toplam
F	173	165	338
%	51,2	48,8	100,0

1.2. CİNSİYET DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU

Cinsiyet değişkenine göre anket maddelerine ilişkin veriler incelendiğinde (Tablo 6), anketin 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 17 ve 23. maddelerinde katılımcı görüşleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmektedir ($p < .05$). Diğer maddelerde ise anlamlı farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 6: Cinsiyet Değişkenine Göre, Sorulara İlişkin Verilerin Dağılımı

Maddeler	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	SE	T	P
1	Kadın	173	3.63	1.54	1.17	6.47	0.00*
	Erkek	165	4.47	0.68	0.53		
2	Kadın	173	3.80	1.39	1.05	5.36	0.00*
	Erkek	165	4.42	0.49	0.38		
3	Kadın	173	3.80	1.57	1.19	5.11	0.00*
	Erkek	165	4.46	0.49	0.38		
4	Kadın	173	2.22	1.45	1.10	1.82	0.69
	Erkek	165	1.99	0.74	0.57		

Tablo 6'dan devam

5	Kadın	173	3.34	1.28	0.97	4.58	0.00*
	Erkek	165	3.83	0.49	0.38		
6	Kadın	173	3.53	1.22	0.92	4.50	0.00*
	Erkek	165	3.96	0.25	0.20		
7	Kadın	173	3.50	1.05	0.80	5.16	0.00*
	Erkek	165	3.95	0.32	0.25		
8	Kadın	173	3.21	1.14	0.86	7.03	0.00*
	Erkek	165	3.93	0.64	0.50		
9	Kadın	173	2.79	1.46	1.11	2.77	0.06
	Erkek	165	2.41	0.98	0.76		
10	Kadın	173	4.00	0.71	0.54	3.52	0.00*
	Erkek	165	3.76	0.45	0.35		
11	Kadın	173	3.87	1.42	1.08	2.82	0.08
	Erkek	165	4.20	0.44	0.34		
12	Kadın	173	3.82	0.71	0.54	2.54	0.49
	Erkek	165	3.77	0.46	0.35		
13	Kadın	173	4.01	0.70	0.53	2.52	0.75
	Erkek	165	3.99	1.74	0.13		
14	Kadın	173	4.04	0.73	0.55	2.62	0.09
	Erkek	165	4.23	0.58	0.45		
15	Kadın	173	3.79	1.15	0.87	1.79	0.42
	Erkek	165	3.70	1.37	0.80		
16	Kadın	173	4.05	0.92	0.70	1.56	0.11
	Erkek	165	3.93	0.29	0.22		
17	Kadın	173	3.58	1.16	0.88	3.16	0.02*
	Erkek	165	3.12	1.53	1.19		
18	Kadın	173	3.76	1.24	0.94	1.04	0.29
	Erkek	165	3.14	0.81	0.63		
19	Kadın	173	3.27	1.19	0.90	1.07	0.96
	Erkek	165	3.26	0.90	0.70		
20	Kadın	173	2.61	1.26	0.96	2.51	0.12
	Erkek	165	2.95	1.21	0.94		
21	Kadın	173	2.76	0.93	0.70	1.72	0.85
	Erkek	165	2.60	0.72	0.56		
22	Kadın	173	3.10	1.18	0.89	1.58	0.96
	Erkek	165	3.11	1.11	0.87		
23	Kadın	173	3.22	1.20	0.91	4.51	0.00*
	Erkek	165	2.64	1.16	0.90		

*p<.05

Katılımcıların “Öğrencilerin sosyalleşmesinde belirli gün ve haftalar büyük önem taşımaktadır” ifadesine (Md 1) verdikleri cevapların ortalamaları, cinsiyet

değişkenine göre incelendiğinde kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.63$) “katılıyorum”, erkek katılımcılar ise ($\bar{X}=4.47$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde cevap verdikleri gözlemlenmektedir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=6.47$; $p=0.00$). Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin, katılım ortalamalarına bakıldığında erkek katılımcı grubunun, kadın katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyinde olduğu görülmektedir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır.” ifadesine (Md 2) verdikleri cevapların ortalaması Tablo 6’da verilmiştir. Buna göre kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.80$) “katılıyorum” erkek katılımcılar ($\bar{X}=4.42$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=5.36$; $p=0.00$). Katılımcıların katılım ortalamalarına bakıldığında erkek katılımcı grubunun kadın katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu durum erkek öğretmenlerin belirli gün ve haftaların öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluklarının gelişmesi için iyi bir fırsat olduğunu, düşündüklerini yansıtmaktadır.

Madde 3’te “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır.” ifadesine kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.80$) “katılıyorum” erkek katılımcılar ($\bar{X}=4.46$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=5.11$; $p=0.00$). Erkek öğretmenlerin aritmetik ortalamasına bakıldığında belirli gün ve haftaların ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu arttırdığına daha yüksek oranda kanaat getirdikleri görülmektedir.

Çalışmanın 4. maddesi olan “Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın katılımcılar ($\bar{X}=2.22$) ve erkek katılımcılar ($\bar{X}=1.99$) “katılmıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.82$; $p=0.69$).

Madde 5'te "Belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir." ifadesine kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.34$) "kararsızım" ve erkek katılımcılar ise ($\bar{X}=3.83$) "katılıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=4.58$; $p=0.00$). Bu durumda erkek öğretmenler, belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinliklerin, öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkisi olduğu kanısına varmışlardır. Kadın öğretmenler ise erkek öğretmenlere oranla daha az katılım göstermişlerdir.

"Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır." ifadesine (Md. 6) verilen cevapların ortalaması Tablo 6'da verilmiştir. Buna göre kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.53$) ve erkek ($\bar{X}=3.96$) katılımcı grupları "katılıyorum", düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=4.50$; $p=0.00$). Hem kadın hem de erkek katılımcılar aynı düzeyde görüş belirtmelerine rağmen, katılımcıların ortalamaları incelendiğinde belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrencilerin ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanmasında erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre daha olumlu görüşe sahip olduğunu göstermektedir.

"Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur." (Md. 7) önermesine kadın ($\bar{X}=3.50$) ve erkek katılımcılar ($\bar{X}=3.95$) "katılıyorum" düzeyinde görüş belirtmektedirler. Yapılan t sınavası ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir ($t=5.16$; $p=0.00$). Katılımcıların katılım ortalamalarına bakıldığında erkek katılımcı grubunun kadın katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu durum erkek öğretmenlerin belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrencilerin, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulma konusunda istekli oldukları sonucunu yansıtmaktadır.

Madde 8'de "Belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum." İfadesine kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.21$) kararsızım, erkek katılımcılar ise ($\bar{X}=3.93$) "katılıyorum" düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri

arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=7.03$; $p=0.00$). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin katılım ortalamalarına bakıldığında erkek katılımcı grubunun kadın katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyine olduğu görülmektedir. Bu durum erkek öğretmenlerin, belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini daha iyi gözlemleyebildiğini gösterir.

Katılımcıların “Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır.” ifadesine (Md. 9) verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; kadın katılımcılar ($\bar{X}=2.79$) “kararsızım”, erkek katılımcılar ($\bar{X}=2.41$) “katılmıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.77$; $p=0.06$).

“Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder.” ifadesine (Md. 10) verilen cevapların ortalaması Tablo 6’da verilmiştir. Buna göre kadın ($\bar{X}=4.00$) ve erkek katılımcılar ($\bar{X}=3.76$) “katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=3.52$; $p=0.00$). Katılımcıların katılım ortalamalarına bakıldığında kadın katılımcı grubunun erkek katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Belirli gün ve haftaların öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir eğitim öğretim ortamı sağlaması konusunda kadın katılımcıların görüşleri erkek katılımcılara göre daha olumlu düzeydedir.

Katılımcıların “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar.” ifadesine (Md. 11) verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; kadın ($\bar{X}=3.87$) ve erkek katılımcılar ($\bar{X}=4.20$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.82$; $p=0.08$).

Madde 12’de “Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir.” ifadesine verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da incelendiğinde; kadın ($\bar{X}=3.82$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.77$)

“katılıyorum” düzeyinde cevap verdikleri görülmektedir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.54$; $p=0.49$). Belirli gün ve haftaların tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri iyi düzeyde motive ettikleri görüşünde kadın ve erkek katılımcılar hemfikirdir.

Çalışmanın 13. maddesi olan “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın ($\bar{X}=4.01$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.99$) “katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.52$; $p=0.75$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder görüşünde kadın ve erkek katılımcılar hemfikirdir.

Madde 14’te “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın katılımcılar “katılıyorum” ($\bar{X}=4.04$), erkek katılımcılar ise ($\bar{X}=4.23$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.62$; $p=0.09$). Fakat erkek katılımcılar, belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir, görüşüne kadın katılımcılara göre daha çok katılmışlardır.

“Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim.” ifadesine (Md. 15) verilen cevapların ortalaması incelendiğinde; kadın ($\bar{X}=3.79$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.70$) “katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.79$; $p=0.42$). Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim görüşünde kadın ve erkek katılımcılar hem fikirdir.

Madde 16’da “Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm.” ifadesine kadın ($\bar{X}=4.05$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.93$) “katılıyorum” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.56$; $p=0.11$). Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için

belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm, görüşünde kadın ve erkek katılımcılar hem fikirdir.

“Sosyal Bilgiler dersi içeriği belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahiptir.” ifadesine (Md. 17) verilen cevapların ortalaması incelendiğinde; kadın katılımcı grupları ($\bar{X}=3.58$) “katılıyorum”, erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.12$) katılımcı grupları “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=3.16$; $p=0.02$). Katılım ortalamalarına bakıldığında kadın katılımcı grubunun erkek katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Bu durum kadın öğretmenlerin, sosyal bilgiler ders içeriğinin belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahip olduğunu erkek öğretmenlere göre daha üst düzeyde düşünmektedir.

Çalışmanın 18. maddesi olan “Öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.76$) “katılıyorum” erkek katılımcılar ise ($\bar{X}=3.14$) “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.04$; $p=0.29$).

Çalışmanın 19. maddesi olan “Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın ($\bar{X}=3.27$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.26$) “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.07$; $p=0.96$). Bir başka ifade ile her iki katılımcı grubu da programın sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımların belirli gün ve haftalarla zaman uyumu konusunda, belirgin bir fikre sahip değildir.

Madde 20’de “Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır.” ifadesine verilen cevapların ortalaması Tablo 6’da gösterilmiştir. Buna göre kadın ($\bar{X}=2.61$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=2.95$) “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri

arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.51$; $p=0.12$). Katılımcılar ders kitaplarının bu konuda yüksek bir yeterlilikte olmadığını düşünmektedirler.

“Ders kitapları sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili öğrenciyi aktif kılacak etkinlikler içeriyor.” ifadesine (Md. 21) verilen cevapların ortalamaları incelendiğinde; kadın ($\bar{X}=2.76$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=2.60$) “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.72$; $p=0.85$). Katılımcılar ders kitaplarının bu konuda yüksek bir yeterlilikte olmadığını düşünmektedirler.

Çalışmanın 22. maddesi olan “Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın ($\bar{X}=3.10$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=3.11$) “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.58$; $p=0.96$). Buna göre ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir, görüşünde kadın ve erkek katılımcılar hemfikirdir.

Madde 23’te “Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 6’da gösterilmiştir. Kadın ($\bar{X}=3.22$) ve erkek katılımcı grupları ($\bar{X}=2.64$) “kararsızım” düzeyinde cevap vermişlerdir. Yapılan t testi ile katılımcı görüşleri arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=4.51$; $p=0.00$). Katılımcıların katılım ortalamalarına bakıldığında kadın katılımcı grubunun erkek katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyine olduğu görülmektedir. Her iki katılımcı grubu da ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalarla ilgili içeriğin öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunması konusunda kesin bir fikir belirtmemesine rağmen erkek katılımcılar belirgin şekilde kadın katılımcılardan düşük katılım göstermekte ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. Bu durum erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre ders kitaplarının öğrencileri sosyal yönden geliştirmekte belirli gün ve haftaları yeterince desteklemediğini düşündüklerini gösterir.

Tablo 7: Cinsiyet Değişkenine Göre, Boyutlara ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	SD	SE	T	P
Öğrenci kazanımları	Kadın	173	3.85	0.862	0.03	2.28	0.02*
	Erkek	165	3.64	0.685	0.05		
Değer Eğitimi	Kadın	173	3.53	0.79	0.06	3.50	0.00*
	Erkek	165	3.70	0.85	0.09		
Öğretim Materyali	Kadın	173	3.81	0.81	0.04	1.16	0.39
	Erkek	165	3.72	0.83	0.05		
Öğretim Programı	Kadın	173	3.76	0.81	0.07	1.76	0.35
	Erkek	165	3.69	0.73	0.06		
Genel	Kadın	173	3.85	0.82	0.05	1.32	0.44
	Erkek	165	3.76	0.81	0.06		

*p<.05

“Öğrenci Kazanımları” boyutunda kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.85$) “katılıyorum”, erkek katılımcılar ($\bar{X}=3.64$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Aralarında anlamlı farklılık oluşturmuşlardır (t=2.28; p=0.02). Cinsiyet değişkenine göre katılımcıların katılım ortalamalarına bakıldığında kadın katılımcı grubunun erkek katılımcı grubuna göre daha yüksek katılım düzeyine olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek öğretmenler aynı düzeyde görüş belirtmelerine rağmen ortalamaları daha yüksek olan kadın katılımcılar sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada erkek katılımcılara göre belirli gün ve haftaların “öğrenci kazanımları” açısından daha etkili olduğunu düşünmektedirler.

Değer Eğitimi” boyutunda hem kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.53$) hem de erkek katılımcılar ($\bar{X}=3.70$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Aralarında farklılık olup olmadığına ilişkin olarak yapılan t sınavı sonucunda iki katılımcı grubu arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir (t=3.50; p=0.00).

“Öğretim materyali” boyutunda kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.81$) ve erkek katılımcılar ($\bar{X}=3.72$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan t testi sonucunda iki katılımcı grubu arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($t=1.16$; $p=0.39$). Belirli gün ve haftaların öğrencilerde sosyal sorumluluk bilinci geliştirme açısından öğretim materyali özellikleri ve etkinliği konusunda cinsiyete bağlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

“Öğretim programı” boyutunda kadın katılımcılar ($\bar{X}=3.76$) ve erkek katılımcılar ($\bar{X}=3.69$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan t testi sonucunda iki katılımcı grubu arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($t=1.76$; $p=0.35$). Katılımcılar belirli gün ve haftaların öğrencilerde sosyal sorumluluk bilinci geliştirilmesinde sosyal bilgiler dersi öğretim programının etkisi konusunda olumlu görüşe sahiptir, ancak katılımcı görüşleri cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

Anket geneline verilen cevapların ortalamaları incelendiğinde ise kadın ve erkek katılımcıların (kadın $\bar{X}=3.85$ ve erkek $\bar{X}=3.76$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirttikleri belirlenmiştir. Yapılan t testi sonucunda iki katılımcı grubu arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir ($t=1.32$; $p=0.38$). Cinsiyet değişkenine göre katılımcılar, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin katılımcıların anket geneline ilişkin görüşleri cinsiyet açısından farklılaşmamaktadır.

2. HİZMET YILI DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Hizmet Yılı değişkenine göre bulgular, aşağıda maddeler, boyutlar ve anket geneli olarak verilmektedir

2.1. HİZMET YILI DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI

Araştırma kapsamındaki okullarda görev yapan katılımcıların mesleki kıdemine göre dağılımları (Tablo 8), beş grupta incelenmiştir.

1.Grup: 0–4 yıl, bu grupta 116 katılımcı bulunmakta ve toplam içindeki yüzdesi % 34,3’tür. 2. Grup: 5–9 yıl, bu grupta 138 katılımcı bulunmaktadır.

Katılımcıların toplam içindeki yüzdesi % 40,8'dir. 3.Grup:10–14 yıl, bu grupta 73 katılımcı bulunmakta ve toplam içindeki yüzdesi de %21,6'dır. 4. Grup: 15 yıl ve üzeri, bu grupta 11 katılımcı bulunmakta ve toplam içindeki yüzdesi % 3,3'tür.

Tablo 8: Hizmet Yılı Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

Hizmet Yılı	0–4 Yıl	5–9 Yıl	10–14 Yıl	15 yıl ve üstü	Toplam
F	116	138	73	11	338
%	34.3	40.8	21.6	3.3	100.0

2.2. HİZMET YILI DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU

Hizmet yılı değişkenine göre anket maddelerine ilişkin verilere bakıldığında (Tablo 9) 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 12, 13 ve 14. maddelerde katılımcı görüşlerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p<.05$) gösterdiği görülmektedir.

Tablo 9: Hizmet Yılına Göre Maddelere İlişkin Verilerin Dağılımı

Maddeler	Hizmet Yılı	N	\bar{X}	SD	SE	F	P	AF
1	(1) 0-4	116	3.45	1.22	0.10	3.86	0.00*	2-3,4
	(2) 5-9	138	3.34	0.84	0.08			
	(3) 10-14	73	3.64	1.08	0.08			
	(4) 15+	11	3.76	1.27	0.10			
2	(1) 0-4	116	3.65	1.36	0.10	4.17	0.01*	2-3,4
	(2) 5-9	138	3.57	0.88	0.07			
	(3) 10-14	73	3.77	1.06	0.08			
	(4) 15+	11	3.98	1.48	0.10			
3	(1) 0-4	116	3.44	1.09	0.08	3.89	0.00*	1-2,4
	(2) 5-9	138	3.57	1.21	0.06			
	(3) 10-14	73	3.51	0.93	0.09			
	(4) 15+	11	3.80	1.67	0.08			
4	(1) 0-4	116		1.83	0.09	2.70	0.16	-
	(2) 5-9	138	3.48	1.00	0.03			
	(3) 10-14	73	3.65	1.69	0.05			
	(4) 15+	11	3.56	1.13	0.04			
5	(1) 0-4	116	3.48	0.88	0.01	4.10	0.03*	1-3,4
	(2) 5-9	138	3.53	1.10	0.09			
	(3) 10-14	73	3.77	1.00	0.05			
	(4) 15+	11	3.91	1.03	0.08			

Tablo 9'dan Devam

6	(1) 0-4	116	3.35	1.09	0.03	3.64	0.01*	1-3,4
	(2) 5-9	138	3.65	1.00	0.07			
	(3) 10-14	73	3.71	1.01	0.06			
	(4) 15+	11	3.89	1.05	0.09			
7	(1) 0-4	116	3.64	1.14	0.05	2.75	0.09	-
	(2) 5-9	138	3.86	0.85	0.10			
	(3) 10-14	73	3.48	1.24	0.04			
	(4) 15+	11	3.52	1.18	0.04			
8	(1) 0-4	116	3.45	1.92	0.07	2.34	0.08	-
	(2) 5-9	138	3.68	1.00	0.09			
	(3) 10-14	73	3.77	1.00	0.07			
	(4) 15+	11	3.64	1.00	0.06			
9	(1) 0-4	116	3.19	1.03	0.09	5.37	0.00*	1-3,4
	(2) 5-9	138	3.45	0.86	0.01			
	(3) 10-14	73	4.02	0.95	0.04			
	(4) 15+	11	4.11	1.13	0.02			
10	(1) 0-4	116	3.07	1.05	0.08	9.10	0.00*	1-3,4
	(2) 5-9	138	3.54	0.97	0.09			
	(3) 10-14	73	4.45	0.99	0.11			
	(4) 15+	11	3.56	1.04	0.10			
11	(1) 0-4	116	3.31	0.76	0.09	1.54	0.28	
	(2) 5-9	138	3.88	0.79	0.07			
	(3) 10-14	73	3.25	0.82	0.06			
	(4) 15+	11	3.88	0.65	0.08			
12	(1) 0-4	116	3.79	1.02	0.05	3.47	0.00*	1-2,3
	(2) 5-9	138	4.00	0.77	0.10			
	(3) 10-14	73	4.14	0.90	0.12			
	(4) 15+	11	3.96	1.33	0.13			
13	(1) 0-4	116	3.98	0.92	0.03	5.21	0.02*	1-3,4
	(2) 5-9	138	3.93	0.76	0.06			
	(3) 10-14	73	4.05	0.81	0.05			
	(4) 15+	11	3.66	0.98	0.01			
14	(1) 0-4	116	3.92	1.18	0.02	4.76	0.00*	1-2,3
	(2) 5-9	138	3.45	1.00	0.04			
	(3) 10-14	73	4.34	1.01	0.10			
	(4) 15+	11	3.46	1.74	0.08			
15	(1) 0-4	116	3.57	1.18	0.07	3.20	0.54	-
	(2) 5-9	138	3.78	1.01	0.06			
	(3) 10-14	73	4.07	1.03	0.08			
	(4) 15+	11	3.86	1.24	0.09			

Tablo 9'dan Devam

16	(1) 0-4	116	3.75	1.38	0.08	5.21	0.18	-
	(2) 5-9	138	3.72	1.45	0.10			
	(3) 10-14	73	3.90	0.91	0.07			
	(4) 15+	11	3.65	1.12	0.06			
17	(1) 0-4	116	3.54	1.54	0.08	4.48	0.28	-
	(2) 5-9	138	3.79	1.78	0.05			
	(3) 10-14	73	3.54	1.00	0.05			
	(4) 15+	11	3.66	1.02	0.07			
18	(1) 0-4	116	3.78	1.05	0.10	3.41	0.76	-
	(2) 5-9	138	3.12	1.12	0.08			
	(3) 10-14	73	3.32	1.20	0.06			
	(4) 15+	11	3.89	1.18	0.10			
19	(1) 0-4	116	3.75	1.42	0.12	1.00	0.44	-
	(2) 5-9	138	3.66	0.83	0.07			
	(3) 10-14	73	3.48	1.00	0.01			
	(4) 15+	11	3.19	1.14	0.13			
20	(1) 0-4	116	3.33	1.09	0.08	3.84	0.27	-
	(2) 5-9	138	3.99	1.00	0.06			
	(3) 10-14	73	3.90	0.95	0.09			
	(4) 15+	11	3.92	1.06	0.11			
21	(1) 0-4	116	3.47	1.19	0.09	1.74	0.48	-
	(2) 5-9	138	3.79	1.05	0.05			
	(3) 10-14	73	3.46	1.01	0.07			
	(4) 15+	11	3.69	1.16	0.08			
22	(1) 0-4	116	3.44	1.08	0.13	2.36	0.26	-
	(2) 5-9	138	3.41	1.00	0.11			
	(3) 10-14	73	3.63	1.03	0.09			
	(4) 15+	11	3.72	0.87	0.10			
23	(1) 0-4	116	3.86	1.06	0.14	1.12	0.87	-
	(2) 5-9	138	3.74	1.02	0.06			
	(3) 10-14	73	3.69	1.03	0.05			
	(4) 15+	11	3.47	1.09	0.13			

*p<.05

Madde 1'de "Öğrencilerin sosyalleşmesinde, belirli gün ve haftalar büyük önem taşımaktadır." ifadesine hizmet yılı 0-4 (\bar{X} =3.45) "katılıyorum", 5-9 (\bar{X} =3.34) "kararsızım", 10-14 (\bar{X} =3.64) "katılıyorum", ve hizmet yılı 15 ve üzeri (\bar{X} =3.76) grup "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermiştir. Bununla birlikte 10-14 ve 15 ve üzeri hizmet yılına sahip gruplar diğer gruplardan daha yüksek düzeyde katılım göstermiştir. Hizmet yılı 5-9 yıl olan katılımcı grubunun, hizmet yılı 10-14 ve 15 yıl

ve üzeri katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=3.86$; $p=0.00$). Bu sonuca göre hizmet yılı 5–9 yıl olan öğretmenlerin, hizmet yılı 10-14 ile 15 yıl ve üzeri olan öğretmenlere göre öğrencilerin sosyalleşmesinde, belirli gün ve haftaların öneminin daha az olduğu görüşüne sahip oldukları söylenebilir. Buna karşılık 0-4 hizmet yılına sahip öğretmenlerle hizmet yılı 5–9 yıl olan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir fark olmaması da düşünüldüğünde belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk geliştirme açısından önemini kavrama konusunda mesleki deneyimin etkili olduğu sonucuna ulaşabilir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır.” (Md. 2) ifadesine hizmet yılı 0–4 ($\bar{X}=3.65$), 5-9 ($\bar{X}=3.98$), 10–14 ($\bar{X}=3.57$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X}=3.77$) grup “katılıyorum” düzeyinde, yanıt vermiştir. 5-9 hizmet yılına sahip gruplar diğer gruplardan daha yüksek düzeyde ortalamaya sahiptir. Hizmet yılı 5–9 yıl olan katılımcı grubunun, hizmet yılı 10–14 ve 15 yıl ve üzeri katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=4.17$; $p=0.01$). Bu sonuca göre hizmet yılı 5-9 yıl olan katılımcılar, belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır görüşüne, diğer katılımcı gruplarına göre daha çok katıldıklarını göstermektedir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır. (Md. 3) ifadesine hizmet yılı 0–4 ($\bar{X}=3.44$), 5–9 ($\bar{X}=3.57$), 10–14 ($\bar{X}=3.51$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X}=3.80$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Ortalamalar incelendiğinde hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grubunun en düşük ortalama değere sahip olduğu görülmektedir ve hizmet yılı 10–14 ve 15 yıl ve üzeri olan katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=3.89$; $p=0.00$).

Aynı zamanda deneyimli öğretmenlerin, belirli gün ve haftaların öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu arttırdığı noktasında birleşmeleri anlamlı farklılığın oluşma sebebini oluşturmuştur.

“Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur.”(Md. 4) ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl ($\bar{X}=3.48$), 5–9 (\bar{X}

= 3.51), 10–14 ($\bar{X} = 3.65$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.56$) grup “katılıyorum ” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F= 2.70; p= 0.16).

Madde 5’te “Belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.” ifadesine hizmet yılı 0–4 ($\bar{X} =3.48$), 5–9 ($\bar{X} =3.53$), 10–14 ($\bar{X} =3.77$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup ($\bar{X} =3.91$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Bununla birlikte 0–4 hizmet yılına sahip grup, diğer gruplardan daha düşük düzeyde katılım gösterdiği ve hizmet yılı arttıkça ortalamalarda artış olduğu gözlenmektedir. Hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grubunun, hizmet yılı 5–9 ve 10–14 olan katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (F=4.10; p=0.03). Hizmet yılı 0–4 yıl olan öğretmenler, hizmet yılı daha fazla olan öğretmenlere göre, belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikleri, öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları için etkili bir unsur olarak görememekteyiz yorumu yapılabilir.

Madde 6’da “Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır.” ifadesine hizmet yılı 0–4 ($\bar{X} =3.35$), 5–9 ($\bar{X} =3.65$), 10–14 ($\bar{X} =3.71$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup ($\bar{X} =3.89$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. 0–4 hizmet yılına sahip grup diğer gruplardan daha düşük düzeyde katılım göstermiştir. Hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grubunun, hizmet yılı 5–9 ve 10–14 olan katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (F=3.64; p=0.01). Bu sonuca göre göreve yeni başlamış olan öğretmenler diğer meslektaşlarına oranla, belirli gün ve haftaların ülkemiz ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanmaları konusunda öğrencilerin fayda sağlamadığı görüşünü savunmaktalar.

Madde 7’de “Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur.” ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl ($\bar{X} =3.64$), 5–9 ($\bar{X} =3.86$), hizmet yılı 10–14 olan katılımcı grubu ($\bar{X} = 3.48$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} =3.52$) grup “ katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir.

Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=2.75$; $p=0.09$).

“Belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum.” (Md. 8) ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grup ($\bar{X} = 3.45$), 5–9 ($\bar{X} = 3.68$), 10–14 ($\bar{X} = 3.77$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.64$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=2.34$; $p=0.08$).

Madde 9’da “Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır.” ifadesine, hizmet yılı 0–4 aralığında olan grup ($\bar{X} = 3.19$) “kararsızım” düzeyinde görüş belirtirken, 5–9 ($\bar{X} = 3.45$), 10–14 ($\bar{X} = 4.02$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 4.11$) gruplar ise “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grubunun, diğer katılımcı gruplarından belirgin şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=5.37$; $p=0.00$). Bu farklılığın nedeni, hizmet yılı daha az olan öğretmenlerin belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır görüşünün aksini savunmalarıdır.

“Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder.” (Md. 10) ifadesine hizmet yılı 0–4 ($\bar{X} = 3.07$) “kararsızım” düzeyinde yanıt verirken, 5–9 ($\bar{X} = 3.54$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.56$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Hizmet yılı 10–14 olan katılımcı grup ise ($\bar{X} = 4.45$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Ortalamalar incelendiğinde hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grubunun en düşük ortalama değere sahip olduğu görülmektedir. Bu grup hizmet yılı 10–14 yıl olan ve 15 ve üzerinde hizmet yılına sahip katılımcı gruplarından anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. ($F=9.10$; $p=0.00$).

Bu sonuca göre, hizmet yılı 0-4 yıl olan öğretmenler, belirli gün ve haftaların, öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturması konusunda kararsız kaldıkları ve aksi olarak hizmet yılı 10-14 yıl olan öğretmenlerin, sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada, belirli gün ve haftaların

öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında öğretim ortamının etkili olduğuna daha çok katıldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Madde 11’de Belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar.” ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl ($\bar{X} = 3.31$) ve 10–14 yıl ($\bar{X} = 3.25$) “kararsızım”, 5–9 ($\bar{X} = 3.88$), ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.88$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=1.54$; $p=0.28$).

“Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir.” (Md. 12) ifadesine hizmet yılı 0–4 ($\bar{X} = 3.79$), 5–9 ($\bar{X} = 4.00$), 10–14 ($\bar{X} = 4.14$) ve 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.96$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Ortalamalar incelendiğinde hizmet yılı 0–4 yıl olan katılımcı grubunun en düşük ortalama değere sahip olduğu ve hizmet yılı 10–14 yıl olan katılımcı grubundan anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3.47$; $p=0.00$). Bu sonuca göre göreve yeni başlamış olan öğretmenler belirli gün ve haftaların tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirmediğini düşünmeleri, hizmet yılı 10–14 arası olan öğretmenler ise bu konuda göreve yeni başlayan öğretmenlerin aksi bir tutum sergiledikleri yorumu yapılabilir.

Çalışmanın 13. maddesi olan “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 8’de gösterilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0–4 ($\bar{X} = 3.98$), 5–9 ($\bar{X} = 3.93$), 10–14 ($\bar{X} = 4.05$) ve 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.66$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Bununla birlikte en yüksek katılma düzeyinin 10–14 hizmet yılına sahip gruba ait olduğu, söz konusu grup ile 0–4 hizmet yılına sahip ve 15 ve üzeri hizmet yılı gruplarıyla aralarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F=5.21$; $p=0.02$).

Hizmet yılı 10-14 yıl arasında olan öğretmenler belirli gün ve haftaların, öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım ettiği noktasında daha çok katılım gösterdiği sonucuna varılabilir.

Madde 14'te "Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir." ifadesine hizmet yılı 0-4 ($\bar{X}=3.92$), 5-9 ($\bar{X}=3.45$), ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup ($\bar{X}=3.46$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt verirken, hizmet yılı 10-14 olan katılımcı grupları ($\bar{X}=4.34$) "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. 5-9 hizmet yılına sahip grup diğer gruplardan daha düşük düzeyde katılım göstermiştir. Hizmet yılı 5-9 yıl olan katılımcı grubunun, hizmet yılı 10-14 olan katılımcı grubuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=4.76$; $p=0.00$). Yapılan görüşmelerde hizmet yılı 5-9 yıl arasında olan öğretmenler belirli gün ve haftaların öğrenciler üzerinde merhamet duygusuyla bağlantılı olmadığı görüşünü savunmuşlardır. Görev süresi 10-14 yıl arası olan öğretmenlerin ise belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir önermesini daha çok destekledikleri, bunun mesleki deneyimleriyle ilgili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmanın 15. maddesi olan "Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim." ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 8'de gösterilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0-4 ($\bar{X}=3.57$), 5-9 ($\bar{X}=3.78$), 10-14 ($\bar{X}=4.07$) ve 15 ve üzeri ($\bar{X}=3.86$) grup "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.20$; $p=0.54$). Bir başka ifade ile sosyal sorumluluk projeleri düzenleme açısından katılımcılar arasında mesleki deneyime göre bir görüş farkı yoktur.

Madde 16'da "Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm." ifadesine hizmet yılı 0-4 yıl ($\bar{X}=3.75$), 5-9 ($\bar{X}=3.72$), 10-14 ($\bar{X}=3.90$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X}=3.65$) grup "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=5.21$; $p=0.18$).

"Sosyal Bilgiler dersi içeriği belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahiptir. (Md. 17) ifadesine hizmet yılı 0-4 yıl ($\bar{X}=3.54$), 5-9 ($\bar{X}=3.79$), 10-14 ($\bar{X}=3.54$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X}=3.66$)

grup “ katılıyorum ” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F= 4.48; p=0.28).

“Öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur.” (Md. 18) ifadesine hizmet yılı 0–4 (\bar{X} =3.78), 15 ve üzeri hizmet yılına sahip (\bar{X} =3.89) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt verirken 5–9 (\bar{X} =3.12) ve 10–14 (\bar{X} =3.32) hizmet yılına sahip grup ise “kararsızım” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F=3.41; p=0.76).

Madde 19’da “Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur.” ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl (\bar{X} = 3.75), 5–9 (\bar{X} = 3.66), 10–14 (\bar{X} = 3.48) “katılıyorum” düzeyinde yanıt verirken hizmet yılı 15 ve üzeri olan (\bar{X} = 3.19) grup “kararsızım” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F=1.00; p= 0.44). Hizmet yılı 15 ve üzeri olan grubun, daha az katılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın 20. maddesi olan “Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır.” ifadesine katılımcılar tarafından verilen cevapların ortalamaları Tablo 9’da gösterilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0–4 (\bar{X} =3.33) “kararsızım” düzeyinde yanıt verirken, 5–9 (\bar{X} =3.99), 10–14 (\bar{X} =3.90) ve 15 ve üzeri (\bar{X} =3.92) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F=3.84; p=0.27).

Madde 21’de “Ders kitapları sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili öğrenciyi aktif kılacak etkinlikler içeriyor.” ifadesine hizmet yılı 0–4 (\bar{X} =3.47), 5–9 (\bar{X} =3.79), 10–14 (\bar{X} =3.46) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup (\bar{X} =3.69) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir.

0–4 hizmet yılına sahip grup diğer gruplardan daha düşük düzeyde katılım göstermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F=1.74; p=0.48).

“Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir.” (Md. 22) ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl ($\bar{X} = 3.44$), 5–9 ($\bar{X} = 3.41$), 10–14 ($\bar{X} = 3.63$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.72$) grup “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F= 2.36; p= 0.26).

“Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir.” (Md. 23) ifadesine hizmet yılı 0–4 yıl ($\bar{X} = 3.86$), 5–9 ($\bar{X} = 3.74$), 10–14 ($\bar{X} = 3.69$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri ($\bar{X} = 3.47$) grup “ katılıyorum ” düzeyinde yanıt vermiştir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F= 1.12; p=0.87).

Tablo 10: Hizmet Yılı Değişkenine Göre Boyutlara ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı

Boyutlar	Hizmet Yılı	N	\bar{X}	SD	SE	F	P	AF
Öğrenci Kazanımları	(1) 0–4	116	3.56	0.62	0.05	4.86	0.03*	1-2,3
	(2) 5–9	138	3.83	0.56	0.03			
	(3) 10–14	73	3.74	0.78	0.07			
	(4) 15+	11	3.45	0.84	0.07			
Değer Eğitimi	(1) 0–4	116	3.98	0.75	0.08	3.19	0.09	-
	(2) 5–9	138	3.67	0.96	0.05			
	(3) 10–14	73	3.46	0.64	0.09			
	(4)15+	11	3.75	0.87	0.06			
Öğretim Materyali	(1) 0–4	116	3.78	0.79	0.07	4.72	0.12	-
	(2) 5–9	138	3.48	0.67	0.05			
	(3) 10–14	73	3.87	0.76	0.04			
	(4)15+	11	3.54	0.78	0.09			
Öğretim Programı	(1) 0–4	116	3.12	0.65	0.04	3.59	0.02*	1-3,4
	(2) 5–9	138	3.63	0.69	0.06			
	(3) 10–14	73	3.85	0.84	0.07			
	(4)15+	11	3.79	0.72	0.08			
Genel	(1) 0–4	116	3.58	0.79	0.07	5.41	0.00*	1-2,3

	(2) 5-9	138	3.76	0.72	0.06			
	(3) 10-14	73	3.93	0.83	0.05			
	(4)15+	11	3.85	0.74	0.04			

*p<.05

Araştırmanın “Öğrenci Kazanımları” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 10’da verilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0-4 (\bar{X} =3.56), 5-9 (\bar{X} =3.83), 10-14 (\bar{X} =3.74) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup (\bar{X} =3.45) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. 15 ve üzeri hizmet yılına sahip grup diğer gruplardan daha düşük düzeyde katılım göstermiştir. Bu grubun 10-14 ile 5-9 hizmet yılına sahip katılımcı gruplarından anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir (F=4.86; p=0.03).

Katılımcı gruplarının bu boyutta verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; 10-14 ile 5-9 hizmet yılına sahip grupların hizmet yılı 15 ve üzeri olan katılımcı grubuna göre belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci geliştirme ile ilgili öğrenci kazanımları üzerinde daha olumlu bir fikir sahibi oldukları görülmektedir.

“Değer Eğitimi” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 9’da verilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0-4 (\bar{X} =3.98), 5-9 (\bar{X} =3.67), 10-14 (\bar{X} =3.46) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup (\bar{X} =3.75) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. 0-4 hizmet yılına sahip grup ile 10-14 hizmet yılına sahip katılımcı grubu arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (F=3.19; p=0.09). Bir başka ifade ile katılımcılar belirli gün ve haftaların değer eğitimine olumlu etki ettiğini düşünmektedir ve mesleki deneyim bu görüşleri farklılaştırmamaktadır.

“Öğretim Materyali” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 9’da verilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0-4 (\bar{X} =3.78), 5-9 (\bar{X} =3.48), 10-14 (\bar{X} =3.87) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup (\bar{X} =3.54) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. F değeri ile p değeri üzerinde incelemede bulunulduğunda aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı kanısına varılmıştır (F=4.72; p=0.12). Sonuç olarak katılımcılar öğretim materyallerinin belirli gün ve haftalar aracılığıyla öğrencilerde sosyal sorumluluk bilinci geliştirmede önemli ve etkili olduğunu düşünmektedirler.

Araştırmanın “Öğretim Programı” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 10’da verilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0–4 ($\bar{X}=3.12$) “kararsızım” düzeyinde yanıt verirken 5–9 ($\bar{X}=3.63$), 10–14 ($\bar{X}=3.85$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup ($\bar{X}=3.79$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. 0-4 hizmet yılına sahip grup en düşük düzeyde katılım göstererek 10-14 ve 15 yıl ve üzeri hizmete sahip grup ile anlamlı bir şekilde farklılık oluşturmuştur ($F=3.59$; $p=0.02$). Araştırmanın bu boyutunda hizmet yılı daha uzun olan gruplar öğretim programı noktasında sosyal bilgiler dersinde belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada etken olduğu görüşünü savunmuşlardır şeklinde yorumlanabilir.

Bu durumun mesleğe yeni başlamış ve lisans düzeyindeki bilgi ve becerileri daha taze olan katılımcıların öğretim programını daha eleştirel şekilde değerlendirmesinden kaynaklandığı da söylenebilir.

Araştırmadaki tüm maddeler göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 10’da verilmiştir. Buna göre hizmet yılı 0–4 ($\bar{X}=3.58$), 5–9 ($\bar{X}=3.76$), 10–14 ($\bar{X}=3.93$) ve hizmet yılı 15 ve üzeri grup ($\bar{X}=3.85$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermiştir. 0–4 hizmet yılına sahip grup diğer gruplardan daha düşük düzeyde katılım göstermiştir. Bu grubun 10–14 ile 15 ve üzeri hizmet yılına sahip katılımcı gruplarından anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=5.41$; $p=0.00$). Katılımcıların anket genelinde verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; 10-4 ile 15 ve üzeri hizmet yılına sahip grup hizmet yılı 0–4 olan katılımcı grubuna göre Sosyal Bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların daha etkili olduğunu düşünmektedir.

3. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma kapsamındaki okullarda görev yapan katılımcıların öğrenim durumu değişkenine göre dağılımları (Tablo 11) ve belirlenen boyutlara ilişkin bulgular ve yorumu aşağıda verilmektedir (Tablo 12).

3.1. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI

Araştırmaya katılan katılımcıların öğrenim durumuna ilişkin dağılımları incelendiğinde (Tablo 12), lisans mezunu katılımcıların sayısının 278, toplam dağılım içindeki yüzdesinin, %88,5 olduğu görölmektedir. Lisansüstü mezunu olan katılımcıların sayısının 60, toplam dağılım içindeki yüzdesinin, %11,5, olduğu görölmüştür.

Tablo 11: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

Öğrenim Durumu	Lisans	Lisansüstü	Toplam
F	278	60	338
%	88.5	11.5	100.0

3.2. ÖĞRENİM DURUMU DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU

Öğrenim durumuna göre anket maddelerine ilişkin verilere bakıldığında (Tablo 12) 2, 4, 6, 8, 9, 15 ve 22. maddelerde katılımcı görüşlerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p < .05$) gösterdiği görülmektedir.

Tablo 12: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Maddelere İlişkin Verilerin Dağılımı

Maddeler	Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	SD	SE	t	P
1	Lisans	278	3.55	1.06	0.07	2.87	0.27
	Lisansüstü	60	3.51	1.15	0.05		
2	Lisans	278	3.88	1.07	0.05	4.14	0.00*
	Lisansüstü	60	4.26	0.95	0.07		
3	Lisans	278	3.61	1.07	0.07	1.36	0.38
	Lisansüstü	60	3.96	1.00	0.05		
4	Lisans	278	3.87	0.98	0.07	5.37	0.01*
	Lisansüstü	60	4.43	1.06	0.08		
5	Lisans	278	3.42	0.94	0.08	1.42	0.55
	Lisansüstü	60	3.76	1.07	0.07		
6	Lisans	278	3.56	1.02	0.08	5.58	0.00*
	Lisansüstü	60	4.49	1.04	0.07		
7	Lisans	278	3.72	1.07	0.07	3.82	0.12
	Lisansüstü	60	3.93	0.99	0.08		
8	Lisans	278	3.77	1.07	0.07	5.46	0.03*
	Lisansüstü	60	4.14	0.86	0.07		
9	Lisans	278	3.41	1.09	0.06	2.32	0.02*
	Lisansüstü	60	4.30	0.93	0.07		
10	Lisans	278	3.41	1.08	0.05	3.67	0.43
	Lisansüstü	60	3.99	0.88	0.06		
11	Lisans	278	3.79	0.76	0.06	3.83	0.79
	Lisansüstü	60	4.15	0.91	0.07		
12	Lisans	278	3.68	0.87	0.05	1.46	0.37
	Lisansüstü	60	3.77	0.76	0.09		
13	Lisans	278	3.87	1.04	0.07	3.45	0.23
	Lisansüstü	60	3.93	1.06	0.06		

Tablo 12'den Devam

14	Lisans	278	3.83	1.03	0.07	3.32	0.17
	Lisansüstü	60	3.88	1.03	0.04		
15	Lisans	278	3.68	1.05	0.05	6.78	0.01*
	Lisansüstü	60	4.22	1.09	0.05		
16	Lisans	278	3.54	1.04	0.04	2.97	0.66
	Lisansüstü	60	3.97	0.81	0.05		
17	Lisans	278	3.42	0.84	0.08	1.77	0.09
	Lisansüstü	60	3.78	0.97	0.07		
18	Lisans	278	3.52	0.89	0.08	2.35	0.11
	Lisansüstü	60	3.89	1.01	0.07		
19	Lisans	278	3.56	1.32	0.06	3.43	0.21
	Lisansüstü	60	3.98	0.88	0.08		
20	Lisans	278	3.77	1.01	0.07	3.45	0.34
	Lisansüstü	60	3.99	1.03	0.06		
21	Lisans	278	3.49	1.02	0.07	3.71	0.08
	Lisansüstü	60	3.76	1.05	0.05		
22	Lisans	278	3.35	0.76	0.06	7.48	0.00*
	Lisansüstü	60	4.82	0.98	0.06		
23	Lisans	278	3.48	1.04	0.04	3.42	0.12
	Lisansüstü	60	3.52	1.02	0.07		

*p<.05

Madde 1'de "Öğrencilerin sosyalleşmesinde, belirli gün ve haftalar büyük önem taşımaktadır." lisans mezunları ($\bar{X}=3.55$), lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar ($\bar{X}=3.51$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (t=2.87; p=0.27).

"Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır." (Md. 2) lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.88$) "katılıyorum", lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ise ($\bar{X}=4.26$) "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte lisansüstü mezunları, lisans mezunu olan katılımcı grubuna göre daha çok katılım göstermişlerdir. Ve böylelikle anlamlı bir farklılık oluşmuştur (t=4.14; p=0.00). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır maddesi lisansüstü öğrenim görmüş olanlar için ayırt edici bir özellik olarak görülmüş ve önemsenmiştir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır.” (Md. 3) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.61$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.96$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.36$; $p=0.38$).

“Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur.” (Md. 4) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.87$) “katılıyorum”, lisansüstü mezunu olanlar ise ($\bar{X}=4.43$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ile lisans mezunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmış ($t=5.37$; $p=0.01$). Lisans mezunu olanlar, lisansüstü öğrenim görmüş olanlara göre daha düşük bir katılım göstermişlerdir.

“Belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.” (Md. 5) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.42$) ve lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.76$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.42$; $p=0.55$). Belirli ve gün haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir görüşünde, lisans öğrenimi görmüşler ile lisansüstü öğrenimi görmüş katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır.” (Md. 6) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.56$) “katılıyorum” lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ise ($\bar{X}=4.49$), “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=5.58$; $p=0.00$). Lisansüstü öğrenim görmüş olanlar, lisans mezunlarına göre belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır ifadesine daha çok katılım göstermişlerdir.

“Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur.” (Md. 7) önermesine lisans mezunu

olanlar ($\bar{X}=3.72$) ve lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.93$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.82$; $p=0.12$). Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur görüşünce lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenimi görmüş olan katılımcılar hemfikirlerdir.

Anketin 8.maddesi olan “Belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum.” ifadesine verilen cevapların ortalaması incelendiğinde lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.77$) “katılıyorum” lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ise ($\bar{X}=4.44$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde cevap verdikleri görülmektedir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=5.46$; 0.03). Buna göre belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum görüşüne lisansüstü öğrenim görmüş olanlar daha çok katılım göstermiş olup, öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci üzerindeki etkisine bakarak maddeye olan katılım düzeyini arttırmışlardır.

“Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır.” (Md. 9) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.41$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt verirken, lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ise ($\bar{X}=4.30$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=2.32$; $p=0.02$). Buna göre lisansüstü öğrenimi görmüş olanlar, akademik bilgileri doğrultusunda belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları kulüp çalışmalarına katılan öğrenciler üzerinde etkilidir görüşüne daha çok katılım göstermişlerdir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder.” (Md. 10) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.41$) ve lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.99$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=$

3.67; $p=0.43$). Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder görüşünde lisans mezunu olanlar ile lisansüstü öğrenimi görmüş olan katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar.” (Md. 11) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.79$), lisansüstü mezunu olanlar ($\bar{X}=4.15$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.83$; $p=0.79$).

“Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir.” (Md. 12) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.68$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.77$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.46$; $p=0.37$). Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir görüşünde lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenimi görmüş olan katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder.” (Md. 13) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.87$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.93$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.45$; $p=0.23$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder, görüşünde lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir.” (Md. 14) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.83$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.88$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.32$; $p=0.17$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir, görüşünde

lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim.” (Md. 15) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.68$) “katılıyorum” lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ise ($\bar{X}=4.22$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmiştir ($t=6.78$; $p=0.01$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir ifadesine, lisansüstü mezunları daha çok katılım göstermişlerdir.

Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm.” (Md. 16) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.54$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=4.97$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.97$; $p=0.66$). Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm görüşünde lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü mezunu olan katılımcılar hemfikirdir.

“Sosyal Bilgiler dersi içeriği belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahiptir.” (Md. 17) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.42$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.78$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=1.77$; $p=0.09$).

“Öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur.” (Md. 18) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.52$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.89$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=2.35$; $p=0.11$).

“Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur.” (Md. 19) önermesine lisans mezunu

olanlar ($\bar{X}=3.56$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.98$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.43$; $p=0.21$). Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur, görüşünde lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar hemfikirlerdir.

“Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır.” (Md. 20) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.77$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.99$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.45$; $p=0.34$). Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır görüşünde lisans mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar hemfikirlerdir.

“Ders kitapları sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili öğrenciyi aktif kılacak etkinlikler içeriyor.” (Md. 21) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.49$), lisansüstü mezunu olanlar ($\bar{X}=3.76$) “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.71$; $p=0.08$).

“Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir.” (Md. 22) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.35$) “kararsızım”, lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ise ($\bar{X}=4.82$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir.

Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($t=7.48$; $p=0.00$). Anket maddesine lisansüstü mezunları, lisans mezunlarına göre daha çok katılım göstermişlerdir.

“Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir.” (Md. 23) önermesine lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.48$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.52$)

“katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=3.42$; $p=0.12$). Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir, görüşünde lisan mezunu olan katılımcılar ile lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar hemfikirdir.

Tablo 13: Öğrenim Durumu Değişkenine Göre Boyutlara ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı

Boyutlar	Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	SD	SE	t	P
Öğrenci Kazanımları	Lisans	278	3.86	0.76	0.04	5.67	0.00*
	Lisansüstü	60	4.45	0.82	0.06		
Değer Eğitimi	Lisans	278	3.53	0.74	0.04	4.34	0.12
	Lisansüstü	60	3.98	0.83	0.05		
Öğretim Materyali	Lisans	278	3.68	0.81	0.05	6.11	0.03*
	Lisansüstü	60	4.34	0.83	0.04		
Öğretim Programı	Lisans	278	3.68	0.84	0.06	4.45	0.21
	Lisansüstü	60	3.81	0.71	0.05		
Genel	Lisans	278	3.50	0.82	0.04	4.13	0.02*
	Lisansüstü	60	4.34	0.71	0.07		

* $p<.05$

Araştırmanın “Öğrenci Kazanımları” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 13’te gösterilmiştir. Buna göre lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.86$) “katılıyorum”, lisansüstü mezunu olanlar ise ($\bar{X}=4.45$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Lisansüstü mezunlarından oluşan katılımcı grubunun, lisans mezunu gruba göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($t=5.67$; $p=0.00$). Katılımcı gruplarının bu boyutta verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; lisansüstü mezunu olan katılımcı grubu, lisans mezunu gruba göre sosyal bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların, öğrenci kazanımları açısından önemli bir yere sahip olduğunu yansıtmaktadır.

“Değer Eğitimi” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 12’de gösterilmiştir. Buna göre lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.53$), lisansüstü mezunu olanlar ($\bar{X}=3.98$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Bu boyutta lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=4.34$; $p=0.12$).

“Öğretim Materyali” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 13’te gösterilmiştir. Buna göre lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.68$), lisansüstü mezunu olanlar ($\bar{X}=3.81$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Lisansüstü mezunlarından oluşan katılımcı grubunun, lisans mezunu gruba göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($t=6.11$; $p=0.03$). Katılımcı gruplarının bu boyutta verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; lisansüstü mezunu olan katılımcı grubu, lisans mezunu gruba göre sosyal bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların, öğretim materyallerinin kullanılması açısından etkili olduğunu düşünmektedir.

“Öğretim Programı” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 13’te gösterilmiştir. Buna göre lisans mezunu olanlar ($\bar{X}=3.68$), lisansüstü öğrenim görmüş olanlar ($\bar{X}=3.81$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Bu boyutta lisans ve lisansüstü mezunu olanlar arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($t=4.45$; $p=0.21$). Buna göre öğretim programı boyutunda, lisans mezunu katılımcılar ile lisansüstü öğrenim görmüş olan katılımcılar hemfikirdir.

Anket genelinde katılımcıların verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde, lisansüstü öğrenim görmüş olanların “kesinlikle katılıyorum” ($\bar{X}=4.34$), lisans mezunlarının ($\bar{X}=3.50$) ise “katılıyorum” düzeyinde cevap verdikleri tespit edilmiştir. Lisans mezunu öğretmenlerin katılıyorum düzeyinde görüş belirtmelerine rağmen diğer katılımcı gruplarına göre oldukça düşük katılım gösterdikleri ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu belirlenmiştir ($t=4.13$; $p=0.02$). Bu durumda lisansüstü öğrenim görmüş olan, Sosyal Bilgiler öğretmenleri sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların yeterli etkililikte

olduğunu düşünmektedirler. Lisansüstü öğrenim gören katılımcıların, akademik bilgi ve tecrübeleri katılım oranlarında etkili olmuştur.

4. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırma kapsamındaki okullarda görev yapan katılımcıların görev yeri değişkenine göre dağılımları (Tablo 14) ve belirlenen boyutlara ilişkin bulgular ve yorumu aşağıda verilmektedir (Tablo 15).

4.1. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİNE GÖRE KATILIMCILARIN DAĞILIMI

Araştırmaya katılan katılımcıların görev yerine ilişkin dağılımları incelendiğinde (Tablo 14), İl merkezinde görev yapan katılımcıların sayısının 78, toplam dağılım içindeki yüzdesinin, % 23,1, ilçe merkezinde görev yapan katılımcıların sayısının 222, toplam dağılım içindeki yüzdesinin % 65,7 ve kasabada görev yapan katılımcıların sayısının 38, toplam dağılım içindeki yüzdesinin % 11,2 olduğu görülmüştür.

Tablo 14: Görev Yeri Değişkenine Göre Katılımcıların Dağılımı

GÖREV YERİ	İl Merkezi	İlçe Merkezi	Kasaba	Toplam
F	78	222	38	338
%	23.1	65.7	11.2	100.0

4.2. GÖREV YERİ DEĞİŞKENİNE GÖRE MADDELERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMU

Görev yeri değişkenine göre anket maddelerine ilişkin verilere bakıldığında (Tablo 15) 5, 6, 10, 14 ve 15. maddelerde katılımcı görüşlerinin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ($p < .05$) gösterdiği görülmektedir.

Tablo 15: Görev Yeri Değişkenine Göre Maddelere İlişkin Verilerin Dağılımı

Maddeler	Görev Yeri	N	\bar{X}	SD	SE	F	P	AF
1	İl Merkezi	78	3.44	1.06	0.06	3.87	0.29	-
	İlçe Merkezi	222	3.65	1.15	0.07			
	Kasaba	38	3.52	1.11	0.07			
2	İl Merkezi	78	3.76	1.07	0.06	3.47	0.49	-
	İlçe Merkezi	222	3.98	0.95	0.05			
	Kasaba	38	3.45	1.14	0.07			
3	İl Merkezi	78	3.62	1.07	0.06	2.48	0.27	-
	İlçe Merkezi	222	3.54	1.00	0.04			
	Kasaba	38	3.57	1.00	0.08			
4	İl Merkezi	78	3.87	0.98	0.06	3.48	0.12	-
	İlçe Merkezi	222	3.95	1.06	0.07			
	Kasaba	38	3.51	1.12	0.07			
5	İl Merkezi	78	3.48	0.94	0.07	2.39	0.03*	1-3
	İlçe Merkezi	222	3.76	1.07	0.06			
	Kasaba	38	4.38	1.05	0.09			
6	İl Merkezi	78	3.84	1.02	0.06	4.21	0.00*	1-3
	İlçe Merkezi	222	3.23	1.04	0.08			
	Kasaba	38	3.12	0.89	0.05			
7	İl Merkezi	78	3.68	1.07	0.08	3.64	0.16	-
	İlçe Merkezi	222	4.11	0.99	0.08			
	Kasaba	38	3.75	1.07	0.09			
8	İl Merkezi	78	3.62	1.07	0.08	6.32	0.24	-
	İlçe Merkezi	222	3.93	1.02	0.08			
	Kasaba	38	3.86	1.05	0.09			
9	İl Merkezi	78	4.18	1.04	0.04	2.61	0.47	-
	İlçe Merkezi	222	3.87	1.07	0.06			
	Kasaba	38	3.56	1.00	0.05			
10	İl Merkezi	78	3.67	1.06	0.07	3.96	0.00*	1-2
	İlçe Merkezi	222	3.85	1.02	0.08			
	Kasaba	38	3.71	0.87	0.09			
11	İl Merkezi	78	3.46	0.85	0.07	3.74	0.19	-
	İlçe Merkezi	222	3.78	0.84	0.06			
	Kasaba	38	4.12	0.86	0.07			
12	İl Merkezi	78	3.66	0.93	0.07	4.48	0.98	-
	İlçe Merkezi	222	4.14	0.75	0.04			
	Kasaba	38	3.86	1.04	0.07			
13	İl Merkezi	78	3.78	1.07	0.05	7.32	0.27	-
	İlçe Merkezi	222	3.45	1.08	0.09			
	Kasaba	38	3.77	1.07	0.07			

Tablo 15'ten Devam

14	İl Merkezi	78	3.65	1.05	0.06	5.33	0.00*	1-3
	İlçe Merkezi	222	3.78	1.04	0.05			
	Kasaba	38	3.83	1.00	0.04			
15	İl Merkezi	78	4.12	1.09	0.08	3.79	0.01*	2-3
	İlçe Merkezi	222	4.15	1.08	0.06			
	Kasaba	38	3.24	1.12	0.06			
16	İl Merkezi	78	3.57	1.00	0.07	3.34	0.76	-
	İlçe Merkezi	222	4.03	1.06	0.08			
	Kasaba	38	3.71	1.05	0.06			
17	İl Merkezi	78	3.56	0.95	0.08	4.89	0.92	-
	İlçe Merkezi	222	4.15	0.96	0.09			
	Kasaba	38	3.76	0.93	0.04			
18	İl Merkezi	78	3.45	0.94	0.06	1.39	0.12	-
	İlçe Merkezi	222	3.90	1.05	0.08			
	Kasaba	38	3.68	1.04	0.07			
19	İl Merkezi	78	3.43	1.14	0.08	3.24	0.27	-
	İlçe Merkezi	222	3.76	1.09	0.07			
	Kasaba	38	3.51	1.07	0.09			
20	İl Merkezi	78	3.45	1.08	0.06	4.76	0.93	-
	İlçe Merkezi	222	4.12	1.03	0.08			
	Kasaba	38	3.67	1.05	0.09			
21	İl Merkezi	78	3.48	1.06	0.08	3.87	0.28	-
	İlçe Merkezi	222	3.99	1.07	0.07			
	Kasaba	38	3.56	1.09	0.07			
22	İl Merkezi	78	3.89	1.08	0.09	3.23	0.75	-
	İlçe Merkezi	222	3.63	1.07	0.07			
	Kasaba	38	3.48	1.04	0.04			
23	İl Merkezi	78	3.44	1.03	0.09	3.46	0.18	-
	İlçe Merkezi	222	3.68	1.03	0.08			
	Kasaba	38	3.52	1.05	0.07			

*p<.05

Madde 1'de "Öğrencilerin sosyalleşmesinde, belirli gün ve haftalar büyük önem taşımaktadır." ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.44$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.65$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.52$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (F=3.87; p=0.29).

Madde 2’de “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.76$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.98$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.45$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.47$; $p=0.49$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar hemfikirdir.

Madde 3’te “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.62$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.54$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.57$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=2.48$; $p=0.27$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır görüşünde, il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar hemfikirdir.

Madde 4’te “Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.87$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.95$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.51$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.48$; $p=0.12$).

Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.”(Md. 5) önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.48$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler (\bar{X}

=3.76) “katılıyorum”, kasabada görev yapan öğretmenler ise ($\bar{X}=4.38$) “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte kasabada görev yapan öğretmenler, diğer katılımcı gruplarına göre daha çok katılım göstermişlerdir. Ve böylelikle anlamlı bir farklılık oluşmuştur. ($F=2.39$; $p=0.03$). Kasabada görev yapan katılımcılar buldukları yerleşim biriminin küçüklüğü, toplumsal yapısının bozulmaması gerekçesi ile öğrenciler, veliler ve hatta okul yöneticilerinin bu konuda daha duyarlı olması ve bu durumun okuldaki diğer etkinliklere tesir etmesi etkili olmuştur.

“Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır.” (Md. 6) önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.14$) ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.74$) ve kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.77$), “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte il merkezinde görev yapan öğretmenler, diğer katılımcı gruplarına göre daha çok katılım göstermişlerdir. Ve böylelikle anlamlı bir farklılık oluşmuştur. ($F=4.21$; $p=0.00$). İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin, içinde buldukları şehir kültürü, farklı bir perspektiften bakma zorunluluğu oluşturmuş olabilir ve buna bağlı olarak maddeye olan katılım oranları artmıştır.

Madde 7’de “Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.68$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.11$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.75$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.64$; $p=0.16$).

Buna göre belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar hemfikirdir.

Madde 8’de “Belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.62$), ilçe merkezinde görev yapan

öğretmenler ($\bar{X}=3.93$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.86$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=6.32$; $p=0.24$). Buna göre belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar ortak fikre sahiptir.

Madde 9’da “Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.18$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.87$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.56$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir, ortalamalar arasındaki farkın ise anlamlı olmadığı görülmüştür ($F=2.61$; $p=0.47$).

“Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder.” (Md. 10) önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.67$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.85$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.71$), “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler, diğer katılımcı gruplarına göre daha çok katılım göstermişlerdir. Ve böylelikle anlamlı bir farklılık oluşmuştur ($F=3.96$; $p=0.00$). Bunda ilçe merkezinde görev yapan öğretmenlerin belirli gün ve haftaların uygulanmasında öğretim ortamının etken olduğu görüşüne katıldıkları söylenebilir.

Madde 11’de “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar.” önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.46$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.78$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.12$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.74$; $p=0.19$). Buna göre belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar ortak bir fikre sahiptir.

Madde 12’de “Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.66$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.14$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.86$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=4.48$; $p=0.98$). Buna göre belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir önermesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar hemfikirdir.

Madde 13’te “Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.78$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.45$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.77$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=7.32$; $p=0.27$). Buna göre belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar hemfikirdir.

“Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir.”(Md. 14) önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.65$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.78$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.83$), “katılıyorum” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte kasabada görev yapan öğretmenler, diğer katılımcı gruplarına göre daha çok katılım göstermişlerdir. Ve böylelikle anlamlı bir farklılık oluşmuştur. ($F=5.33$; $p=0.00$). Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir önermesinin, kasaba gibi küçük yerleşim birimlerinde, büyük bir özen ile kutlanan bu günlerin toplumun birbiriyle olan bağlarını geliştirdiğine inanmalarından ileri geldiği şeklinde yorumlanabilir.

“Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim.”(Md. 15) önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler (\bar{X}

=4.12), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.15$) “katılıyorum”, kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.24$), “kararsızım” düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bununla birlikte il ve ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler, diğer kasabada görev yapan öğretmenlere göre daha çok katılım göstermişlerdir. Ve böylelikle anlamlı bir farklılık oluşmuştur. ($F=3.79$; $p=0.01$). Bu bulguda ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projelerini daha çok önemseyip, uygulama noktasında daha çok yer verdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Madde 16’da “Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.57$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.03$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.71$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.34$; $p=0.76$).

Madde 17’de “Sosyal Bilgiler dersi içeriği belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahiptir.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.56$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.15$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.76$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=4.89$; $p=0.92$).

Madde 18’de “Öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur.” ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.45$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.90$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.68$) “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=1.39$; $p=0.12$). Buna göre öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur ifadesinde; il merkezinde, ilçe merkezinde ve kasabada görev yapan katılımcılar ortak bir fikre sahiptir.

Madde 19'da "Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur." ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.43$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.76$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.51$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.24$; $p=0.27$).

Madde 20'de "Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır." ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.45$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.12$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.67$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=4.76$; $p=0.93$). Buna göre ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır ifadesinde, tüm katılımcılar hemfikirdir.

Madde 21'de "Ders kitapları sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili öğrenciyi aktif kılacak etkinlikler içeriyor." ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.48$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.99$), kasaba ($\bar{X}=3.56$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.87$; $p=0.28$).

Madde 22'de "Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir." önermesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.89$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.63$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.48$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel katılımcıların cevapları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.23$; $p=0.75$). Buna göre ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir ifadesinde tüm katılımcılar hemfikirdir.

Madde 23'te "Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir." ifadesine il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.44$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.68$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.52$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel işlemler sonucunda katılımcıların cevapları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=3.46$; $p=0.18$). Buna göre ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir ifadesinde, tüm katılımcılar hemfikirdir.

Tablo 16: Görev Yeri Değişkenine Göre Boyutlara ve Anket Geneline İlişkin Verilerin Dağılımı

Boyutlar	Görev Yeri	N	\bar{X}	SD	SE	F	P	AF
Öğrenci Kazanımları	İl Merkezi	78	3.66	0.77	0.07	5.12	0.00*	1-3
	İlçe Merkezi	222	4.02	0.71	0.04			
	Kasaba	38	4.16	0.86	0.05			
Değer Eğitimi	İl Merkezi	78	3.44	0.78	0.06	5.48	0.00*	1-3
	İlçe Merkezi	222	3.54	0.73	0.07			
	Kasaba	38	4.22	0.81	0.05			
Öğretim Materyali	İl Merkezi	78	3.76	0.79	0.05	4.21	0.64	-
	İlçe Merkezi	222	4.06	0.86	0.06			
	Kasaba	38	3.78	0.74	0.07			
Öğretim Programı	İl Merkezi	78	3.65	0.70	0.08	4.34	0.48	-
	İlçe Merkezi	222	3.76	0.72	0.07			
	Kasaba	38	3.74	0.89	0.07			
Genel	İl Merkezi	78	3.57	0.72	0.06	5.38	0.01*	1-2
	İlçe Merkezi	222	3.98	0.81	0.08			
	Kasaba	38	3.65	0.85	0.09			

* $p<.05$

Araştırmanın "Öğrenci Kazanımları" boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 16'da gösterilmiştir. Buna göre il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.66$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.02$),

kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.16$), “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Kasabada görev yapan öğretmenlerin oluşturduğu grubun diğer katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=5.12$; $p=0.00$). Bu bulgu kasabada görev yapan katılımcı grubunun diğer gruplara göre sosyal bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların, öğrenci kazanımları açısından önemli bir yere sahip olduğunu, düşündüğünü yansıtmaktadır.

Görev yaptıkları yerleşim biriminin, insanların toplumsal yaşantı ve yaşayışları üzerindeki etkisi bu önerme üzerinden de anlaşılabilir düzeydedir.

Araştırmanın ”Değer Eğitimi” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 16’da gösterilmiştir. Buna göre il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.54$) ve ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.44$) “katılıyorum” kasabada görev yapan öğretmenler ise ($\bar{X}=4.22$), “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Kasabada görev yapan öğretmenlerin oluşturduğu grubun diğer katılımcı gruplarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=5.48$; $p=0.00$). Katılımcı gruplarının bu boyutta verdikleri cevapların ortalaması incelendiğinde; kasabada görev yapan katılımcıların diğer gruplara göre sosyal bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların değer eğitimi açısından önemli bir yere sahip olduğunu, düşündüklerini ansıtmaktadır. Değer eğitimi; görgü kuralları, örf, adet, anane kurallarının hala yaşamını sürdürdüğü küçük yerleşim birimlerinde hala önemli bir yer kapsamakta olup, araştırmanın değer eğitimi boyutuna da olumlu bir şekilde yansımıştır.

Araştırmanın ”Öğretim Materyali” boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 16’da gösterilmiştir. Buna göre il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.76$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=4.06$) ve kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.78$), “katılıyorum” düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel çalışmada katılımcı gruplar arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=4.21$; $p=0.64$).

Araştırmanın "Öğretim Programı" boyutunda katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 16'da gösterilmiştir. Buna göre il merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.65$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.76$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.74$), "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. Yapılan istatistiksel çalışmada katılımcı grupları arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F=4.34$; $p=0.48$).

Araştırmanın tüm maddelerine katılımcıların verdikleri cevapların ortalamaları Tablo 16'da gösterilmiştir. Buna göre ilde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.57$), ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.98$), kasabada görev yapan öğretmenler ($\bar{X}=3.65$) "katılıyorum" düzeyinde yanıt vermişlerdir. İlçede görev yapan öğretmenlerin, il ve kasabada görev yapan katılımcı gruplarından anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir ($F=5.38$; $p=0.01$). Bu bulguya göre katılımcı grupların Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftaların önemli olduğu ve yeterli etkililiğe sahip olduğu konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Bununla birlikte ilçe merkezinde görev yapan öğretmenler diğer katılımcı gruplara göre belirgin şekilde olumlu fikre sahiptirler ve bu farklılaşma istatistik olarak da anlamlıdır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşleri ile ilgili bulgulara göre sonuçlar belirlenerek, katkı sağlayacağı düşünülen bazı önerilerde bulunulmuştur.

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ortaokullarda kutlanan belirli gün ve haftalara yönelik etkinliklere ilişkin görüşlerini irdelemek bu çalışmanın temel amacıdır. Bu amaç ile yapılan çalışmanın bulguları incelendiğinde, anket uygulanan katılımcıların tamamının görev yaptığı okullarda belirli gün ve haftalara dönük etkinlik programları hazırladıkları tespit edilmiştir.

Binbaşıoğlu (2000) “sosyal etkinlikler, okulda dersler dışında eğitimin amaçlarına uygun olarak, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda, kişiliklerini geliştirmek için okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin rehberliği altında yapılan planlı, programlı, düzenli çalışmalar” şeklinde tarif etmektedir. Okullarda değer eğitimi kapsamında düzenlenen, belirli gün ve haftalara yönelik etkinlikler, formal öğrenmenin yanında aynı zamanda informal öğrenme içinde değerli bir ortam oluşturmaktadır. Bireyin değer algısı üzerinde etkili olabilecek sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerin, belirli gün ve haftalar kapsamında bütünleştirilerek değerlendirilmesi öğrenmenin kalıcılığı açısından önemlidir. Araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anket geneline verdikleri cevaplar incelendiğinde belirli gün ve haftaların öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada oldukça yararlı olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Göçer (2004)'e göre belirli gün ve haftaların yararlarını bu şekilde temellendiren öğretmenlerin gerekçeleri; günün anlam ve öneminin kavranmasına yardımcı olma, öğrencileri sosyalleştirme, öğrencilere sorumluluk alma duygusu yaşatma, öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirme, yaşayarak öğrenmeyi sağlama, öğrencilerin hayata dair önemli konuları öğrenmelerini ve duyarlılık kazanmalarını sağlama, araştırma yapma becerisi kazandırma, öğrencilerde milli bilinç oluşturma şeklinde sıralanabilir. Ekşi (2003)'ye göre ise değerler ile bireysel bilinç kazanma ve sosyal duyarlılığın gelişmesi hedeflenmektedir. Gömleksiz ve Cüro (2011) tarafından yapılan araştırmada Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının ilköğretim öğrencilerinin

kültürel değerlere ilişkin olumlu tutum geliştirmelerinde, sorumluluk duygusunu kazanmalarında, saygı değerinin geliştirilmesinde ve çevrelerine karşı hoşgörölü olmayı, kişilerarası ilişkilerde adil davranmayı öğrenmelerinde etkili olduğu bulunmuştur. Yüksel (2005)' de öğrencilere okulda hem resmi hem de örtük program aracılığıyla birçok değer öğretildiğini ancak değerlerin öğretiminde örtük programın daha etkili olduğunu belirtmektedir. Bu bulgular ışığında Sementi (2000)' de örtük öğrenme programların uygulayıcıları öğretmenlerin mesleki deneyimlerinin, programın uygulanmasını daha işlevsel hale getirdiği sonucuna ulaşılmıştır (Aktaran: Okut: 2009)

Araştırmada yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, öğrenci kazanımları ve değer eğitimi boyutlarında kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre belirli gün ve haftaların öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırma açısından daha etkili olduğunu düşünmektedirler. Öğrencinin sosyalleşmesi, toplumla uyum içinde yaşaması, ülkemiz ve dünya üzerindeki sorunlara karşı duyarlı olması gibi kazanımların elde edilmesinde belirli gün ve haftaların etkili olduğu görüşü kadın öğretmenler tarafından daha yüksek şekilde paylaşılmıştır Kadın öğretmenlerin öğrenci kazanımları boyutunda verdikleri yanıtlar, öğrencilerinin kişisel özelliklerini özümstediklerini ve aynı zamanda empati kurabilme yeteneklerinin erkek öğretmenlere göre daha güçlü olduğunu göstermektedir. Dorak ve Vurgun'un (2006), Seymen'in (2007), Rehber'in (2007) araştırma sonuçları bu bulguyu destekler niteliktedir. Yapılan araştırma kadınların empati kurabilme becerilerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu destekler niteliktedir. Bu durum kadınların sosyal ilişkilerde daha duygusal davranmalarıyla ilişkilendirilebilir. Böylelikle kadın öğretmenlerin, belirli gün ve haftalarla ilgili etkinliklerden faydalanırken, empati kurabilme becerilerini de öğrenci kazanımlarına ekleyip, bunu daha fazla önemstedikleri söylenebilir.

Araştırmaya katılan erkek öğretmenler, belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada, değer eğitimi üzerinde daha etkili olduğu düşüncesindedir. Lupton (2002: 89-98)'a göre kadın ve erkeklerin değer anlayışları,

toplumsal yapı tarafından işlenen kodlardan ibarettir. Yani kadının daha çok aile içerisinde tanımlandığı, erkeğin ise toplumsal sorumluluk, örf, adet ve kültür boyutunda değerli kılındığı toplumlarda, erkek ve kadının değerlere bakış açısı da farklılaşacaktır (Beutel ve Marini, 1995). Güngör (1998: 82) cinsiyeti bir alt kültür olarak görmekte, kadın ve erkeğin değerler konusunda farklılaşmalarında, psikolojik farkların etkili olduğunu düşünse bile, bu farklılaşmada temel unsurun, toplumsal ve kültürel faktörler olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda Özen ve Bayraktar (1993:65-66)'da erkek üzerinde yer alan ataerkil baskın yapının, erkeği değerler konusunda daha hassas bir hale getirdiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan erkek öğretmenler, daha çok geleneklere bağlılık, kültürel mirasa sahip çıkma, ahlaki değerleri önemseme gibi kazanımları önemseyip, bu kazanımları ders dışı faaliyetler içerisinde de değerlendirmişleridir .

Araştırmanın bir başka değişkeni olan katılımcıların öğrenim durumları, lisans ve lisansüstü olarak değerlendirildiğinde, lisansüstü öğrenimi görmüş olan Sosyal Bilgiler öğretmenleri öğrenci kazanımları ve öğretim materyali boyutlarında, belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazandırmasında çok daha etkili olduğunu düşünmektedirler. Bir başka ifade ile lisansüstü öğrenim görmüş sosyal bilgiler öğretmenleri belirli gün ve haftaların öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada oldukça etkili olduğu kanısındadır. Aynı şekilde Sosyal bilgiler dersinde kullanılan materyallerin de bu amacı gerçekleştirme konusunda gayet etkili olması lisansüstü öğrenim görmüş sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından daha çok paylaşılmaktadır. Ayrıca katılımcıların anket geneline verdikleri cevapların ortalamaları dikkate alındığında, lisansüstü öğrenim görmüş Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazandırmadaki etki ve öneminin belirgin şekilde daha çok farkında oldukları gözlenmiştir. Sundram (2007)' a göre lisansüstü öğrenimi gören bilim insanı, farklı donanımlara sahip olduğu için sınıf içi ve sınıf dışı faaliyetlerde diğerlerinden daha farklı düşünmelidir (Aktaran: Karakoyun, 2008).

Karakoyun (2008)' na göre lisansüstü öğrenimi görmüş olan öğretmenin, öğrenme ortamında yer alan öğretim materyalleri, öğrencinin ders başarısı yanında, sosyal başarı durumunu da etkilemektedir. Ve yine sosyal sorumluluk bilinci üzerinde etkili olan öğrenci kazanımları ve öğretim materyallerinin kullanımının

lisans öğrenimi görmüş olan öğretmenlere göre oranı kıyaslandığında, lisansüstü öğrenimi görmüş olan öğretmenlerin, bilimsel açıdan farklı birer bakış açısında olduklarını desteklemektedir (Kağıtçıbaşı, 1999).

Araştırmada yer alan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşleri hizmet yılı değişkeni açısından incelendiğinde, öğrenci kazanımları ve öğretim programı boyutlarında farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğretmenlerin deneyim kazandıkça, sınıf dışı etkinliklerin öneminin daha çok farkında oldukları sonucuna ulaşabiliriz. Berliner (1994) ve Sementi (2000) 'nin yaptığı çalışmalar tecrübenin ve zamanın öğretmenlik mesleği için ne derece önemli olduğunu vurgulamaktadır (Aktaran: Okut: 2009). Çalışmanın sonuçları doğrultusunda 5-9 yıl arası deneyime sahip öğretmenler, öğrenciye sosyal sorumluluk bilinci kazandırılmasında belirli gün ve haftaların etkili öğretim ortamları oluşturmakta oldukça başarılı olacağını düşünmektedirler. Ve yine hizmet yılı 10-14 yıl arası olan öğretmenler, Belirli gün ve haftalar ile sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada, öğretim programının etkili olduğunu düşünmektedirler. Benzer şekilde anket geneline verilen cevapların ortalamaları da katılımcıların hizmet yılına göre farklılık göstermektedir. Bu durum Sosyal Bilgiler dersinin amaç ve kapsam bakımından sosyal sorumluluk bilinci geliştirmede kullanılan sınıf dışı etkinliklerin hedefleriyle bağlantılı olması ve deneyiminin bu bağlantıları görebilme üzerindeki etkisiyle açıklanabilir.

Araştırmanın bir başka değişkeni olan öğretmenlerin görev yaptıkları il merkezi, ilçe merkezi ve kasaba unsurlarına bakıldığında kasabada görev yapan öğretmenlerin, özellikle öğrenci kazanımları ve değer eğitimi boyutlarının, belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazandırmasında çok daha etkili olduğunu düşünmektedirler. Aynı şekilde katılımcıların anket geneline verdikleri cevapların ortalamaları da incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin düşünceleri üzerinde okulun bulunduğu yerleşim biriminin etkili olduğu görülmektedir. Alangu (1983: 239)' ya göre değer eğitiminin, milli ve kültürel unsurların, kendinden başka diğer insanları da düşünme algısının küçük yerleşim birimlerinde, önemini koruması homojen bir topluluğun kendisi için üretilmek ve tüketim bakımından dışındakilere kapalı olmasının etkisi olduğu söylenebilir

(Aktaran: Karakoyun, 2008). Ve yine bu bulgular ışığında Stoeltje (1983: 241) kültürel öğelerin kendi üyelerine anlamlı olması ve kuşaklar arasında kültürel ortamında aktarılmasından kaynaklandığını savunmaktadır (Aktaran: Çobanoğlu: 1997). Özetleyecek olursak değer eğitimi kapsamında gerçekleştirilen ders dışı faaliyetler, küçük yerleşim birimlerinde hala önemini korumakta ilgi ve dikkati çekebilmektedir. Belirli gün ve haftalar içerisinde kutlanan etkinliklerde, homojen toplum yapısının bozulmadığının göstergesi olabilecek niteliktedir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenler, sosyal bilgiler dersinde uygulanan belirli gün ve haftaların, sosyal sorumluluk bilinci üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Sosyal sorumluluk bilinci üzerinde etkili olan ders dışı faaliyetler Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programıyla da içerik açısından birbirini desteklemektedir. Sınıf dışı eğitim kapsamında değerlendirilen belirli gün ve haftaların öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırması programın içeriği ile uygulanan faaliyetlerin birbiriyle örtüşmesi sonucu başarıya ulaşacaktır.

Sosyal bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin öğretmen görüşleri konulu çalışmadan elde edilen sonuçlar ve literatür taramasından elde edilen bilgiler doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Uygulayıcılar için öneriler:

- 1) Yapılacak etkinlikler, eğitim öğretim döneminin başlangıcında panoya asılıp, öğrenciler de bu konuda bilgilendirilmelidir.
- 2) Etkinlik yapacak öğrenciler arasındaki görev paylaşımını da öğretmen gönüllülük esasına göre sağlamalıdır. Ve her öğrenciye mutlaka bir görev vermelidir.
- 3) Yapılacak etkinliklere velilerde davet edilmeli, sosyal sorumluluk bilincinin gereği bu şekilde veliye yansıtılmalıdır.
- 4) Belirli gün ve haftalar ile ilgili kutlamalar, çocuklar ve öğretmenler için birer gereksiz gün olarak görülmemeli, bunun için okul yönetimi de gerekli desteği sağlamalıdır. Örneğin kutlamanın yapılacağı ortamlar mevsimsel şartlara göre düzenlenmelidir.
- 5) Belirli gün ve haftalar için, ders programı içerisinde özenle vakit ayrılmalıdır.

- 6) Belirli gün ve haftaların olduğu etkinlikler haftası tüm okullar ile birlikte kutlanıp çok daha farklı bir hava oluşturulabilir.
- 7) Belirli gün ve haftalar çerçevesinde düzenlenecek yarışmalar, özel günlere olan tutumun olumlu etkilenmesini sağlayacaktır.
- 8) Belirli gün ve haftalarla ilgili daha farklı ve ilgi çekici etkinliklerin hazırlanması, hazırlanan programların sunumunda teknolojik araç-gereçlere yer verilmesine özen gösterilebilir.
- 9) Belirli gün ve haftalar kutlamalarında sadece görevli öğretmenlerin değil bütün öğretmenlerin uyum içinde çalışabilecekleri bir ortam sağlanmalıdır.

Planlayıcı ve Karar alıcılar için Öneriler:

- 1) Belirli gün ve haftalar ile özellikle ilgilenen öğretmenlere teşvik amaçlı ödüllendirmelerin yapılması, konunun daha hassas ve özenli bir durum halinde değerlendirilmesine yardımcı olacaktır.
- 2) Belirli gün ve haftalar için, okul idaresi planlayıcı olmalıdır.
- 3) Belirli gün ve haftaları yöneten öğretmenler alanlarıyla uyumlu konularda uzmanlaşmalı ve bu uzmanlaştığı konularda sorumluluk almalı.
- 4) Belirli gün ve haftalar kapsamında düzenlenen etkinlikler milli değerler ölçüsünde çoğaltılmalıdır ve toplumun yapısına uygun olmayan günler kapsam dışında bırakılmalıdır.
- 5) Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına lisans eğitimleri boyunca, belirli gün ve haftalar ile ilgili etkinlikler ve belirli gün ve haftaların eğitim- öğretim sürecinde nasıl daha etkili bir şekilde kullanılacağı konusunda ders verilebilir.

Araştırmacılara Öneriler:

- 1) Belirli gün ve haftalar eğitiminde rehberlik üzerine bir çalışma hazırlanabilir.
- 2) Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin görüşleri adli çalışmanın Manisa ili dışında ve farklı bölgelerde de uygulaması yapılabilir.
- 3) Öğrencilerin belirli gün ve haftalarda teknoloji kullanımına ilişkin görüşleri üzerine bir çalışma hazırlanabilir.
- 4) Belirli gün ve haftalar ile ilgili öğrenci görüşleri üzerine uygulama yapılabilir.

- 5) Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk projeleri üzerindeki etkisi üzerine bir uygulama yapılabilir.
- 6) 2005 ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programı ile birlikte uygulanan belirli gün ve haftaların, geçmişte uygulanan belirli gün ve haftalar ile karşılaştırılması üzerine bir çalışma yapılabilir.
- 7) Milli kültürümüze ait belirli gün ve haftalar ile ilgili bir uygulama yapılabilir.
- 8) Günümüz teknolojisi yardımıyla belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek olan etkinlik programları üzerine bir çalışma hazırlanabilir.

Toplumı şekillendirecek olan öğretmenlerin, ders dışı etkinlikler çerçevesinde değerlendirilen belirli gün ve haftalara verdiği özen, öğrenciler üzerinde faydalı niteliklerin kurulmasına imkân hazırlayacaktır. Geleceğimizin mimarı olan çocuklara verilen değer, milli bir bilinç ve değer platformuyla şekillenirse, yıllar sonrasında da bize benzeyen, ama her bir kuşağı diğerinden daha üstün olan, modern zamanlarda yerini alan, aynı zamanda kültürel kimliğini yitirmemiş toplumlara vesile olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acat, B. ve Ekinci, A. (2007). *İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Ders Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi*. Tokat: 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.
- Akbaş, O. & Başaran, S. (2009). Identifying the Future Oriented Vocation Altraining Needs of Auto Repair Workers in Microenterprises in Turkey. *The Australian Journal of Vocational Educational Training in Schools*, (8) 74-86.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı, Ankara
- Aktan, D. ve Turan, S. (2008). Okul Hayatında Var Olan ve Olması Düşünülen Sosyal Değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259
- Altın, B. N. ve Oruç, S. (2008). Çocuk Döneminde Doğa Sporlarının Çevre Eğitiminde Kullanımı, *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 10-35.
- Altunya, N. (2000). *Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri*, Ankara: Özkan Matbaacılık LTD ŞTİ.
- Apaydın, Ç., Bozak, A., Demirtaş, H. (2012), Serbest Etkinlik Dersinin Etkililiğinin Denetmen, Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:2, Cilt:11
- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık
- Arslantaş, Ö. (1989). *İlkokullarda Eğitici Kol Çalışmalarında Karşılaşılan Sorunlar*. (YL Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Aydın, M. Z. (2006). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Bacanlı, H. (1999). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yöntem, Etkinlik ve Stratejilerin Uygulanması. İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi: Kaynak Üniteler*, Ankara: YÖK Yayınları.
- Barth, J. L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Kaynak Üniteler*, Ankara: YÖK Dünya Bankası ve Milli Eğitimi Geliştirme Projesi Yayınları.
- Başar, H. (2008). *Öğretmenin Öğrencilerin Akademik Başarı ve Başarısızlığından Sorumluluk Algısı Konusunda Görüşler: Biyoloji Öğretmen Adayları Örneği*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Beard, L. J. (1999). *The Relation ship Between Outdoor Classroom Learning Experiences and Achivement and Attitude of Eighth Grade Students*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Southern Mississippi Üniversitesi, Hattiesburg.
- Beard, C. & Wilson, J. P. (2006). *Experiential Learning: A Handbook of Best Practice for Educators and Trainers*, Kogan Page, London.
- Beil, B. (2003). *İyi çocuk, zor çocuk*, (C. Yorulmaz çev.). Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Bektaş, M., Horzum, M. B. ve Ayvaz, A. (2012). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Deneyimi Dersinin Amaç ve Etkinlikleri Hakkındaki Görüş ve Önerileri. *Dumlupınar Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 33. 1 – 20.
- Beutel, A. M. and Marini, M. M. (1995). *Childrearing Values in the United States and China: Comparison of Belief systems and social structure*. USA: McGraw-Hill Professional Publishing.

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Binbaşoğlu, C. (2000). *Okulda Ders Dışı Etkinlikler*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Boss, J. A. (1999). Outdoor Education and the Development of Civic Responsibility. *Appalachia Educational Laboratory*, 1031 Quarrier St., Charleston, WV 25301-2314. Retrieved October 24, 2011 from <http://www.eric.ed.gov>
- Bower, H. (1994). Psychological Science, *the Affociation for Psychological Science*, 5(4), 181-183.
- Coşkun, H. (2009). *Topluma Hizmet Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (1991). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Çüçen, A. K. (2001). *Bilgi Felsefesi*, Bursa: Asa Kitabevi.
- Demirel, Ö. (2001). *Genel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kardeş Kitabevi.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması*. (Yayınlanmamış YL Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, M. (1997). Stockholm Konferansından Günümüze Türkiye’de Çevre Eğitimi. *Çevre ve İnsan Dergisi*, Sayı 47, 28-33.
- Doğanay, A. (2006). *Etkin Vatandaşlık İçin Düşünme Becerilerinin Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi: Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Doğanay, A. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), 77-96.

- Doğanay, A. (2009). *Değerler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi; Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, Ankara: Pegem A Akademi Yayıncılık.
- Doğanay, A. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dorak, F., Vurgun, N. (2006). Takım Sporları Açısından Empati ve Takım Birlikteliği İlişkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, IV(2) 73-77
- Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım. Karakter Eğitimi Programları, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Sayı.1, 79-96.
- Erden, M. (2003). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Ertan, Ö. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217 – 240.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Field, A. (2006). *Discovering Statistics Using SPSS*. Thousand Oak, CA: Sage.
- Fitzpatrick, C. N. (1968). Philosophy and Goals for Outdoor Education, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Colorado State Üniversitesi, Fort Collins.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen, N. E. (1996). *How to Design and Evaluate Research in Education*, New York: McGraw Hill.
- Garcia, J. ve Michaelis, J. U. (2001). *Social Studies for Children*, Boston: Allyn and Bacon.
- Goldenberg, M. A. (2002). *Understanding The Outcomes of Outdoor Adventure Experiences Using Means-Ends Analysis*, (Yayımlanmamış YL Tezi). Minnesota Üniversitesi, Minneapolis.

- Göçer, A. (2004). Türkçe Öğretimine Bir Uygulama Sahası Olarak Belirli Günler ve Haftaların Kutlama Etkinlikleri. *Millî Eğitim Dergisi*, 32(162), 126-135.
- Gömlüksiz, M. N. ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 95-134.
- Gültekin, M. (2007). İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Tabanlı Öğrenmenin Öğrenme Ürünlerine Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 5(2), 548-556.
- Gültekin, M. (2007). Educational Programs and Student Opinions About the Future. *Journal of Futures Studies*, 12(1), 41-60.
- Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Halligan, M. W. (2006). *Outdoor Education for Middle School Youth: A Grant Proposal Project*. (Yayımlanmamış YL Tezi). California State Üniversitesi, California.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Howard, H. & Mary, F. (1995). A Just and Democratic Community Approach to Moral Education: Developing Voices of Reason and Responsibility, *Elementary School Guidance and Counselling*, 30(2), 118-130.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Altan Matbaacılık.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış YL Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilgiler Enstitüsü, Erzurum.
- Karakoyun, S. (2008). İlköğretim II. Kademe Yabancı Dil Dersi Öğretim Programının Değerlendirilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri (Adapazarı

Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Karasar, N. (1991). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karasüleymanoğlu, A. (2002). *Kültürsüzlük kültürü*, Ankara: Kültür Bakanlığı.

Kelly, L. H. (2004). Utilizing Multiple Measure Stoasses Student Satisfaction. Paper Presented at the Meeting of the Association for Institutional Research Annual Forum, *New Orleans, LA. ERIC Document Reproduction Service*, 1(7), 376-764.

Kimber, D. ve Smith, M. (1999). *Field Work, Visitsand WorkOutsidethe Classroom*, M. Ashley (Ed.), *Improving Learning and Teaching in the Humanities* (ss. 101-118), Florence, USA: Taylor & Francis.

Kime, D. B. (2008). *Outdoor Adventure Education Instructor Teaching in Post secondary Education Settings: Educational Connoisseurshipand Criticism Case Studies in Canada, New Zealand, and the United States*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Denver Üniversitesi, Denver.

Kirschenbaum, H. (1994). FromValues Clarificati on to Character Education: A Personal Journey. *Journal of Humanistic Counseling, Education& Development*, 39(1), 4-17.

Kısakürek, M. A. (2006). *Açılış Konuşması, yer aldığı eser; 2. Ulusal Eğitim Kurultayı, Küreselleşme ve Eğitim, Bildiriler ve Görüşme Tutanakları*, Ankara: Ulusal Eğitim Derneği.

Koz, S. ve Hancı, A. (1998). *Belirli Gün ve Haftalar*. Ankara: Serhat Yayınları.

Köknel, Ö. (1995). *Korkular, Takıntılar, Saplantılar*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Kurt, M. (2006). *Bilgi Toplumuna Geçiş ve Bilgi Toplumunun Ekonomik Yönü*. 06 Aralık 2006, <http://www.bilgiyonetimi.org>.

- Küçükahmet, L. (2005). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçükcan, İ. (2008). *Ülkeye Adanmışlıkta Köy Enstitüleri ve Çifteler (ÇKE) Örneği*, Eskişehir: Sakarya Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş
- Laidlaw, J. S. (2008). *A Meta-Analysis of Outdoor Education Programs*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Northern Colorado Üniversitesi, Greeley
- Martin, S. C. (1999). *The Influence of Outdoor School Yard Experiences on Elementary Students Environmental Knowledge, Attitudes, Behaviors and Control Levels*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Florida Üniversitesi, Gainesville.
- MEB (2005a). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar)*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Oruç, I. H. (2012). Müzelerin Eğitim Amaçlı Kullanılmasının Sosyal Bilgiler Öğretimine Etkisi.
- Ozankaya, Ö. (1975). *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Özen, D. ve Bayraktar, R. (1993). "Annenin Çalışma Durumunun Çocuğun Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıp Yargıların Gelişimi Üzerindeki Rolü", *VII Ulusal Psikoloji Kongresi, 22-25 Eylül 1992, Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları*, s.65-75
- Özensel, E. (2003). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer*, Selçuk Üniversitesi, *Değerler Eğitim Dergisi*, 3(1), s. 217-240.

- Özbudun, E. (1986). Türk Eğitim Derneği. X. Eğitim Toplantısı 2 0-21 Kasım 1986SFFFM SgefcîSg Necatibay Cad.
- Öztürk, C. (Ed.) (2006). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinler Arası Bir Bakış, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir yaklaşım*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2009). *Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde*, Ankara: Pegem A Akademi.
- Paykoç, F. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı.Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu*.
- Pearce, J. L. (1993). *Volunteers the Organization al Behaciorof Unpaid Workers. Londonand Newyork: Routledge*.
- Prencipe, A. ve Helwig, C. C. (2002). The Development of Reasoning About The Teaching of Values in School and Family Contexts. *Child Development*, 73, 841-856.
- Preston, R. C. ve Herman, W. L. (1974). *Teaching SocialStudies in the Elemantary School*, New York: Holt, Rinehart.
- Quezada, R. L. & Christopherson R. W. (2005). Adventure-based service learning: University students' self-reflection accounts of service with children. *Journal of Experiential Education*, 28 (1), 1-16
- Rehber, E. (2007). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Renner, A. (2009). Teaching Community, Praxis, and Courage: a Foundations Pedagogy of Hopeand Humanization.*Educational Studies*, 45, 59-79.

- Robinson, J. & Shaver, P. R. (1973). *Measures of Social Psychological Attitudes*. Ann Arbor, MI: Institute for Social Research.
- Savage, T. V. ve Armstrong, D.G. (2000). *Effective ve Teaching in Elemantary Social Studies*, Merrill: UpperSaddleRiver, N.J.
- Shaw, J. S. (2003). Environmental Education, Society, *Doğa Sporları ve Bilim Sempozyumu*, 60-66.
- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sunal, C. S. ve Haas, M. E. (2005). *Social Studies For The Elemantary And Middle Grades*, Boston.
- Şengün, U. (2003). *Kamu Hizmeti Sunumunda Devlet ve Gönüllü Kuruluşlar*. (Yayımlanmamış YL Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Şiringel, N. (2006). *Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretmenlerinin İlköğretim 6. ve 7. Sınıfta Belirli Gün Ve Haftalara İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış YL Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Pearson Education Company, London: Pearson Education Limited.
- Tai, L, Hague, M. T., McLellan G. K. ve Knight, E. J. (2006). *Designing Outdoor Environments for Children*. Blacklick, USA: McGraw-Hill Professional Publishing.
- Taniguchi, S.T. (2004). *Outdoor Education and Meaningful Learning: Finding the Attributes of Meaningful Learning Experiences in an Outdoor Education Program*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). BrighamYoung Üniversitesi, Provo.

- Tay, B. (2009). Prospective Teachers' Views Concerning The Values to Teach in the Course Of Social Sciences. *Social and Behavioral Sciences*, 1, 1187-1191.
- Tay, B. ve Yıldırım, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Kazandırılması Amaçlanan Değerlere İlişkin Veli Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB)*, 12(3), 1499-1527
- TDK (2009). *Büyük Türkçe Sözlük*. 22 Ocak 2009, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>.
- Tezgel, R. (2006). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında İnsan Hakları Ve Değer Eğitimi*. Ankara: ODTÜ yayınları.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*, (Yayınlanmamış YL Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*, Ankara: Selvi.
- Tovel, H. (2007). *Playing Outdoors*. Buckingham: Open University Pres.
- Tural, N. (1988). *Planlı Dönemde Temel Eğitim ve Orta Öğretimin Yeniden Düzenlenmesi ile İlgili Politikalar ve Uygulamalar*, Ankara.
- Tural, A. ve Gürgil, F. (2012). Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere İlişkin Görüşleri. *TSA* 16 (2).
- Ulusoy, A. (Ed). (2007). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uzun, A. (2007). *2005-2006 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar)*. (Yayınlanmamış YL Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Veugelers, W. (2000). *Different Ways of Teaching Values*. *Educational Review*. University of Amsterdam, Amsterdam.

- Whitney, I. B. (1986). *The status of Values Education in The Middle and Junior High Schools of Tennessee*. PhD Thesis. Tennessee State University.
- Yalın, A., Levent, B., Eroğlu, Ç. Y., Cerrah, N. ve Sundur, Y.T. (2004). *Değerler Üzerine*, Ankara: MEB Yayınları.
- Yapıcı, M. ve Demirdelen, C. (2007). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online*, 6(2), 204-212.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış, *Niğe Üniversitesi TÜBAR Dergisi*, Sayı. 19
- Yıldırım, K. (2009). Türk Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine İlişkin Deneyimleri: Fenomonolojik Bir Yaklaşım. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, Sayı 35, 165-184.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim Öğrenci Velilerinin Okullarda Kazandırılmasını Arzuladığı Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8 (19).
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler Ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20).
- YÖK (2006). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri*, Ankara: Yükseköğretim Yasası, 2447 Sayılı.
- YÖK (2007). *Öğretmen Yetiştirme ve Eğitim Fakülteleri*, Ankara: Yükseköğretim Yasası, 2447 Sayılı.
- Yörükoğlu, A. (2003). *Çocuk Ruh Sağlığı*, Ankara: Özgür Yayınları
- Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 5, 329-338.

Zanovello, I. (1999). *Outdoor and Environmental Education Centres: A Case Study of Strathcona Park Lodge and Outdoor Education Centre*. (Yayımlanmamış YL Tezi). British Columbia, Canada, Calgary Üniversitesi, Calgary.

EKLER

EK 1. ANKET FORMU

Saygıdeğer Öğretmenlerimiz,

Bu anket, “Sosyal Bilgilerde Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Belirli Gün Ve Haftalara İlişkin Öğretmen Görüşleri” konulu Yüksek Lisans tezi için ön bilgi edinme, durum tespiti yapabilme amacıyla hazırlanmıştır belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Vereceğiniz cevaplar araştırmanın amacı dışında kesinlikle kullanılmayacak olup, anketlerde isim belirtmenize gerek yoktur. Her ifadeyi okuyarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Hiçbir maddeyi boş bırakmayınız. Bütün sorulara objektif ve tarafsız olarak vereceğiniz cevaplar araştırmanın sonuçlarının bilimsel olarak kullanılması açısından önemlidir. Katkılarınızdan dolayı şimdiden çok teşekkür ederim.

Leyla DÖNMEZ

Afyon Kocatepe Üniversitesi

1. BÖLÜM:

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Öğrencilerin sosyalleşmesinde, belirli gün ve haftalar büyük önem taşımaktadır.					
2	Belirli gün ve haftalar öğrencilerin akran ve büyüklerinin sosyal sorumluluk davranışlarını geliştirilmesi için iyi bir fırsattır.					
3	Belirli gün ve haftalar öğrencilerin ortak değerlerimize sahip çıkma sorumluluğunu artırır.					
4	Öğrencilerin sosyal sorumluluk projeleri geliştirmeleri üzerinde belirli gün ve haftaların etkisi yoktur.					
5	Belirli gün ve haftalar kapsamındaki etkinlikler öğrencilerin toplumla uyum içinde yaşamaları üzerinde olumlu etkiye sahiptir.					
6	Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara karşı duyarlılık kazanır.					

7	Belirli gün ve haftalar eğitimi ile öğrenciler, ülkemizdeki ve dünyadaki sorunlara çözüm bulmak konusunda istekli olur					
8	Belirli gün ve haftalara ait kazanımların yer aldığı haftalarda öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin geliştiğini gözlemleyebiliyorum.					
9	Belirli gün ve haftaların sosyal sorumluluk bilinci kazanımları sadece kulüp çalışmalarına katılan öğrencilerde etkili olmaktadır.					
10	Belirli gün ve haftalar öğrencinin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasında etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasına yardım eder.					
11	Belirli gün ve haftalar öğrencilerin barış ve insan hakları konusunda bilinçlenmesine katkı sağlar.					
12	Belirli gün ve haftalar tarihi ve kültürel değerlerin korunması konusunda öğrencileri istekli hale getirir.					
13	Belirli gün ve haftalar öğrencilerin doğal hayatı koruma konusunda bilinçlenmesine yardım eder.					
14	Belirli gün ve haftalar öğrencilerin muhtaç insanlara yardım etme duygularını geliştirir.					
15	Belirli gün ve haftalarda öğrenciler için sosyal sorumluluk projeleri düzenlerim.					
16	Öğrencilerin kendi sosyal sorumluluk projelerini geliştirmeleri için belirli gün ve haftaları fırsat olarak görürüm.					
17	Sosyal Bilgiler dersi içeriği belirli gün ve haftalar yoluyla sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada yeterli genişliğe sahiptir					
18	Öğretim programındaki kazanımlar belirli gün ve haftalara ait kazanımlarla uyumludur.					
19	Öğretim programındaki sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili kazanımlar belirli gün ve haftalarla zaman açısından uyumludur.					
20	Ders kitaplarında sosyal sorumluluk ile ilgili yeteri kadar materyal bulunmaktadır.					
21	Ders kitapları sosyal sorumluluk bilinciyle ilgili öğrenciyi aktif kılacak etkinlikler içeriyor.					
22	Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik öğrencilerin sosyal sorumluluk sahibi olmasında ilgi, ihtiyaç ve çalışma yöntemlerini etkileyecek düzeydedir.					
23	Ders kitaplarındaki belirli gün ve haftalar ile ilgili içerik, öğrencilerin sosyal yönden gelişmelerine katkıda bulunacak niteliktedir.					

Sosyal bilgiler dersinde sosyal sorumluluk bilinci kazandırmada belirli gün ve haftalardan yararlanmaya ilişkin araştırmaya katkı getirecek başka görüş ve önerileriniz varsa lütfen aşağıya yazınız?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. BÖLÜM

Bu bölümde kişisel bilgiler ile ilgili sorular yer almaktadır. Sorulara cevap verirken durumunuza uygun olan seçeneğin önündeki parantez içine (X) işareti koyunuz.

1- Cinsiyet:

- Erkek
- Kadın

2- Hizmet Yılıınız:

- 1-4
- 5-9
- 10-14
- 15+

3- En son mezun olduğunuz öğrenim kademesi:

- Lisans
- Lisans Üstü
- Diğer

4- Görev yaptığınız okulun bulunduğu yerleşim birimi

- İl merkezi
- İlçe Merkezi
- Köy ya da Kasaba

EK 2. İZİN FORMU

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.1379281

08.02.2016

Konu : Araştırma İzni

..... KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Leyla DÖNMEZ'e ait "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırmada Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanmaya İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması için Müdürlüğünüze bağlı ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik bir araştırma yapmak istediği Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Söz konusu çalışmanın 2015 - 2016 eğitim öğretim yılında, eğitim öğretimi aksatmadan, yazımız ekinde bulunan onaylı formların kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması ilgi genelge doğrultusunda, Müdürlük Makamından alınan 05.02.2016 ve 1329176 sayılı Olur ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Recep DERNEKBAŞ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER:

Onay (1 sayfa)
Formlar (3 sayfa)

DAĞITIM:

-17 İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü

Nispetiye Mh. Atatürk Biv. No:36/A Şahzadeler/MANİSA
Elektronik Ad: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Tayfun ATLI
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://www.saglik.meb.gov.tr> adresinde 0664-3233-3600-9030-0508 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.1329176
Konu : Araştırma İzni

05.02.2016

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünden 07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı 2012 / 13 No'lu genelgesi,
b) Afyon Kocatepe Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 13.01.2016 tarih ve 571 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ve ekinde; Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Leyla DÖNMEZ'e ait "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Sorumluluk Bilinci Kazandırma da Belirli Gün ve Haftalardan Yararlanmaya İlişkin Görüşleri" konulu tez çalışması için 17 İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokullarda görev yapan Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik bir araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin; 2015 - 2016 eğitim öğretim yılı içerisinde, eğitim öğretimi akşamdan, yazımız ekinde bulunan onaylı formların kullanılması koşuluyla, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınıza da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

OLUR
05.02.2016

Recep DERNEKBAŞ
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER :

- Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
Ölçekler (3 sayfa)

Nispetiye Mh. Atatürk Biv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ad: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Tayfun ATLI
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu e-mekâni görevli e-iletirilek izine ile izlenilmektedir. <http://www.konak.org.tr> adresinden 6c53-7616-37b1-8d33-1a13 kodu ile teyit edilebilir.